

An abstract painting featuring a central figure rendered in vibrant reds, oranges, and yellows. The figure's form is composed of thick, expressive brushstrokes, giving it a textured, almost sculptural quality. The figure's head is tilted slightly, and its face is partially obscured by the intense colors. The background is a dark, swirling mass of blues, blacks, and greys, with some lighter, more defined shapes on the right side. The overall composition is dynamic and emotional, with a strong contrast between the warm foreground figure and the cool, dark background.

JYRKI PELLINEN

Dostojevskin
suomalainen
sihteeri

poEsia

J y r k i P e l l i n e n
Dostojevskin suomalainen sihteeri

Jyrki Pellisen tuotanto:

Näistä asioista, 1962, runoja
Kuuskajaskari, 1964, runoja
Niin päinvastoin kuin kukaan, 1965, runoja
Nuoruuteni ilmastot, 1965, proosaa
Tässä yhteiskunnassa on paha nukkua, 1966, runoja
Toisin sanoen kuuntelet, 1969, runoja
Moskova, 1971, runoja
Tähän asti minä olen puhunut, 1971, proosaa
Edessäpäin ovat tulevat juhlat, 1972, runoja
Kesän maa, 1973, runoja
Minä kirjoitan maljasta joka oli hidas, 1973, runoja
Satuja, 1974, proosaa
Yksin, 1974, proosaa
Valitut runot, 1975
Kertosäkeiden laulu, 1976, runoja
Kesän jälkeen värit muuttuvat, 1977, runoja
Lauttasaari, 1977, runoja
Kuinka en pakenisi, 1978, runoelma
Sade ja muita kertomuksia, 1975, proosaa
Avaan oven ja olen kotona, 1979, proosaa
Minä matkustan, aurinko paistaa, 1982, proosaa
Valitut runot, 1983
Kun sinussa on joku, 1983, runoja
Muina iltoina kun kirjoitin, 1985, runoja
Yön kaunottaret ovat todellisia kuvitelmia, 1987, runoja
Huulilla kylmä tuuli, 1990, runoja
Ennen ja jälkeen, 1994, runoja
Ei ilman tätä, 1997, runoja
Dostojevskin suomalainen sihteeri, 2004

© Jyrki Pellinen 2004

poEsia on Lasipalatsin Mediakeskus Oy:n Kirja kerrallaan -kustantamon ja Runoyhdistys Nihil Interitin runoteossarja, jonka nimikkeet julkaistaan myös verkossa:

<http://tuli-savu.nihil.fi>

Toimituskunta: Leevi Lehto

ISBN 952-5439-81-X

Painopaikka: Lasipalatsi, Helsinki

Yhteistyössä: Xerox ja Sidose

J y r k i P e l l i n e n

DOSTOJEVSKIN SUOMALAINEN SIHTEERI

— KOLME PIENOISROMAANIA —

poEsia

Kirja kerrallaan • Lasipalatsi • Helsinki

Sisällys

Runoilijan rakkaus	9
Haudatut maatilat	60
Dostojevskin suomalainen sihteeri	113

RUNOILIJAN RAKKAUS

Yksi

1.

Yleensä se on Di Maggio joka tulee noin koputtamatta.

— Eikö se ole talonmies se vaalea rouva sinä tiedät, soita minulle ja kerro kuka on portilla.

— Ei se kerro, mehän tässä voidaan jutella. Hauska vaan muitakin tavata, ja pääsenhän autolla kotiin.

— Pääset, mutta en halua, Marilyn sanoi.

2.

Kello vaikeni ja hiljeni. Pilapiirtäjä J. Thurber ja Marilyn jatkoivat keskustelua.

— Tuossa on ilotalo ihan minun seinän takana. Ja yläkerrassa asuu Mittatilaus Oy:n varatoimitusjohtaja Joe...

— Tuon minä jo muistan, sanoi sisäänpäinkääntyneestä James Joycesta itsekseni ja iloiseksi muuttunut J. Thurber. — Tuo pitää pistää ylös: Mittatilauksen varatoimitusjohtaja nai kovalla äänellä Marilyn Monroen, elokuvanäyttelijän ja kondiittorin sekä luottamusmiehen, yläkerrassa, kun taas seinän takana on ilotalo.

Thurber oli joutunut kerronnan kohteeksi työasioihin.

3.

Tavattuun Marilynin AA-kerhossa oli Thurber alkanut laulaa: Marilyn meni metsään, Marilyn myi bensaa Texasissa... erästä kansanlaulua. Siitä tuli tapa, jonka Marilyn pelosta muita jäseniä kohtaan luki hyväksi sekä itselleen että Thurberille.

Thurber oli täällä nyt jo kolmatta kertaa, ja ollaan istuttu sohvalla ja olen huomannut, että se on käynyt oudosti aggressiiviseksi minua kohtaan. On sillä tapa kosia – kun muistelee yllilääkäri-nyrkkeilijä Di Maggion tapoja.

Marilyn muisti krapula-aamun altaassa lilluvan sukuelimen. Hän ei voisi olla kertomatta tätä myöhemmin Thurberille.

– Senkin yön minä urhoollisesti nukuin ihan yksin sohvalla. Yritin olla albatrossi. Niitä, jotka ovat uskollisia lintuja, kun tietävät, etteivät helpolla löydä uutta paria.

4.

Seuraavana aamuna Marilyn istui yksin keittiössä. Hän soitti radiota. Joskus häntä ei erottanut todellisuudesta ollenkaan: kun sotaveteraaniksi muuttunut entinen aviomies Di Lunacaprio, eversti, oli rakastellut Marilynä, oli hän pitänyt oven auki muihin huoneisiin, ja silloin saattoivat myös pojat di capriot olla kotona.

– Ihan kuin olisin jokin syntinen eläin.

Marilyn muisteli kuinka heinäpellolla kesällä Di Caprio oli iskenyt hänet kuusitoistavuotiaana ja sitten oli alettu rakastella heinäpaaleissa. Kuinka isä oli tehnyt sitä äidin kanssa samassa huoneessa kun hän oli pikkutyttö. Kuinka sitten muutettiin Kasarmitaloon jota sanottiin jollain elimen nimellä. Se oli ollut täynnä Vallin poikia, jotka eivät päästäneet muita miehiä Marilynin lähelle.

– Kaikella on aikansa, Marilyn sanoi ja etsi radiosta jotakin tunteelliselta kuulostavaa. Billy Grahamin ääni alkoi soida,

ja Marilynin oli helpompi muuttua koko sukupuolensa edustajaksi ja samalla ajatella Jumalaa. Jumala oli kellon mukaan eräässä kirkossa Diakoni-illassa juuri tänään. Nyt oli torstai.

Sen Jumalan nimeä en turhaan mainitse, ajatteli Marilyn. Minä en halua muistuttaa ketään, koska olen näin tavallisen näköinen muutenkin, ja siksi teen itsestäni tiukan kuvan.

Marilyn irvisteli hetken ja kun tunsi olevansa kyllin viileän näköinen, alkoi miettiä tunnustuksiaan ihan äänettömyyden alapinnassa.

5.

Marilyn luki Elviksestä joka oli käynyt siellä sotaväessä ja yleisöstä, joka oli kuullut kaikkien Elviksen laulujen tämän lähdettyä haihtuneen ilmaan, ja joka sitten alkoi ostaa niitä. Marilyn mietti Di Caprion maatilaa. Se oli iso: miehellä oli ollut rahaa. Pojilla siis myös. Häneen tuli rahan mukana hyvän olon tunne. Ja hän päätti lähettää Thurberille jouluksi tuhat dollaria omalta leskentaliltään.

Kun Marilyn riisui itsensä alasti, hän muisti Texasin öljysäiliön. Sen valtavuus loisti auringossa ja helmeili. Tai niityt, joilla Di Caprio oli rakastellut ollessaan kuusitoistavuotias, ja hän seitsemäntoista. Jokin keitto vilahti Marilynin mielessä, tai filosofia, ja sitten se aina katosi.

Tuli kevyt olo – mutta talonmiehen rouva ei pitänyt ensimmäisen kerroksen näyttelijänomaisesta naisesta, jonka saattoi nähdä alasti kuin itsensä Afroditen. Silti Marilyn aikoi pysyä alastomana. Kveekarimainen isäpuoli pohjoisesta tuntui auttavan tätä pitämistä itsestään alastomana, ja hänestä tuntui että yhä uudet keltaiset vainiot toisilta kesiltä seurasivat enemmän Herraa tai Billy Grahamia kuin Thurberia.

– Ethän sinä vielä tunne häntä. Ettehän sinä ja hän ole vielä olleet. Missään.

Oliko se Di Maggio sitten? Marilyn muisti seisseensä ison teksasilaisen autiotalon pihalla jossa oli rakastajan ohella hän ja kissa, ja rakastaja kutsui häntä koettelemaan ”mitä täällä on”.

— Minä olin silloin aivan märkä.

6.

Oli kesä.

Marilynissä ei tässä ollut kaikki, hän tunsipaitsi lievää hyvin hallittua hekumaa, jota piti ihan arkisena itseensä kuuluvana elämänkerrallisena yksityisasiana, myös henkistä kyselyä, kunnes vesi alkoi valua, joko muistoista tai kylvystä. Ei sentään samasta missä nyrkkeilijä ja yllilääkäri oli itsensä näytellyt.

Millimetri vielä niin Marilynille tuli toinen maisema, hei he seisoivat suon laidalla ja Marilyn kuuli oman äänensä sanovan:

— Anna mennä vaan. Hän muisti sperman joka suihkusi suon villojen sekaan ja että oli sanonut, anonymille Playhousen pojalle:

— Kun sinä silloin seisoit lamppua vasten ja sen päässä oli pisara, minä olin siitä asti aina ihan valmis. Losissa ajellessani ratikassa saatoin muistosta muistaa sen aina heti.

7.

Kirkkokuorossa Marilyn seurasi kuoron johtaja Manteufelin silmäniskuja, joita tarvittiin naiskuorolaisten tyyntyttämiseen. Händel oli kyllä muutenkin ihana. Kirkon ovi oli auki, oli harjoitukset, ja ulkona juoksivat luomakunnan muut olennot ja pojat. Marilyn vertasi niitä joskus isään, joskus hevoisiin, muisti Luckyn joka oli tuonut Los Angelesista ison he-

vosen, vähän vihaisen. Laulaessa Luckyn kasvot ja muut elimet tulivat elävästi mieleen aina Hallelujan kohdalla; ja ker-
ran kun lapsuudessa hevonen oli ollut jo äksy se oli alkanut
pitää Marilynista.

8.

Harjoitusten jälkeen Marilyn etsi ensin Diakonia, jolle olisi
kertonut Thurberista ja tämän läheisyydestä Di Caprion kuo-
lemaan ajassa. Onko parempi sitten elää yksin, hän sanoi mel-
kein ääneen. Kertoa aikeestaan saatella Thurber siihen akaa-
siakujaan, missä se bostonilainen Harry eli venakkonsa kans-
sa. Ja tutustua Thurberin tuomiin maisemiin itssessään vähän
paremmin.

— Voinhan minä siellä ruokkia lintuja. Joita on niissä ul-
komaisissa puissa, australialaisissa, ellei Di Caprion poika Ste-
fan olisi taas kaatanut sieltä vesaikkoo. Mutta sitten Marilyn
päätti ettei hänestä voisi sanoa, mitä hän vielä halusi. Eräänä
päivänä olin löytänyt itseni odottamassa väärässä ravintolassa
Thurberia, joka oli se mukava AA-lainen. Marilyn kävi mel-
kein koko puheen mielessään läpi ja päätti siirtää sen johon-
kin yksinäisempään aikaan. Sitä paitsi Manteufelkin oli mu-
kava suurine mustine härän silmineen.

9.

Marilyn tunsu omistavansa tuon Di Maggion yllilääkäri-ur-
heilijan lilluvan peniksen ja sen ajatuksen sielun ikään kuin
miehen itsensä kannalta. Riitti hänen luopua omista ajatuk-
sistaan, ja se tuli. Pitkä krusifiksi kappelin seinällä tai jokin
Faulknerin yksityiskohta sopi siihen. Hänen noustessaan al-
koovistaan sinä yhtenä yönä jonka nyrkkeilijä oli viettänyt siel-

lä oli peniksen ja Marilynin välillä jokin vanha eettinen uskomus jalouteen.

— Jouduin minä taistelemaan kuin synti, oli se niin komeakin.

Kuin synti. Kuin oopperalaulaja Davidoffin vierasmaalaisen ylikansallinen hieman pohjoinen jäänsävyinen mormonimaisuus joka tulvii aamuradiosta pitkin aamutakkia minun sieluuni. Tai jokin Henryn kirja, jossa elämä vapautuu cocktailtilaisuuksien keinotekoisesta jäykyydestä ja jokainen kaunotar saa omansa — ihailla oliivien värjättyjä päitä niin pitkään kuin vain mielikuvitusta riittäisi.

Marilynin oli ollut pakko esiintyä lähes alasti itsekin, mutta Di Maggio sanoi:

— Jos tulet sairaalaani niin saat hyvää hoitoa. Parasta mahdollista.

Marilyn muisti patjan, jolla hän ja Thurber olivat vihdoin saaneet seksisuhteen käyntiin kaikkien outojen sielunvaelluttavien kielorippien jälkeenkin. Hyvä kun se alkoi. Minä en oikeastaan voinut sille mitään. Ihan hyvä se Thurber oli, ja nyt sen pilapiirroksinkin näyttävät minunlaisilleni paljon aurinkoisemmilta.

Marilyn tunsu itsensä silti ärtyneeksi, koska ei ollut varma Di Caprion kuoleman jälkeiseen surutyöhön käytettävän ajan laillisesta pituudesta. Yksi kesä olisi kai riittänyt. Minähän se kenties kumminkin pesen ne lakanat. Marilyn rakasti kylpyhuonettaan, isoa peiliä ja vihreää oksaa, joka oli ämpärissä, sekä palmua josta tunsu Thurberin jäsenen koon. Hän ajatteli lukulamppua ja iltaa jolloin se oli sojottanut. Kaikki mikä oli Thurberissa puolitahallista tuntui Marilynistä ainutlaatuiselta. Ja hän sanoi usein:

— Ei kukaan.

10.

Marilyn ajatteli varallisuutta, keskushallintoa jossain firmassa, sekä erästä Satien romaania: yöpöytäelämäänsä. Minä, että olen Billin Öljytankkeriaurinko, olen oikeassa. Juuri niin kuin asiat ovat ne menevät sanojen ulkopuolelle minulla vain harvoin, olen komedia, voin näyttellä kaiken tai pitää sisälläni.

Marilyn muisti mitä Thurber oli ensi töikseen sanonut: Onpa se ylhäällä, kuin Kanadassa.

Seinä huojahteli kun he lauloivat. Musiikki oli kuin jossain newyorkilaisessa vaudevillessä jos seurasi omia ronskia ajatuksiaan, joista se alkoi. Selkä selässä, ja vähän välissä, ja kaipuuta. Ihan siinä jäi oma ilotalokin toiseksi. Laajakatseinen orkesterihallikin alkoi tuntua ihan Thurberin paratiisilta. Marilyn tunsu sormensa kuin niityn, eroottisesti ehkä, mutta siitä ylöspäin kun se aika joka alkaa jota kestää ja jota täytyy etsiä, tuli mieleen.

11.

Marilyn jutteli kuvilla itsekseen. Niin kai tekevät ”oikeat” taiteilijatkin, joita oli alkanut olla lehdissä. Thurber, De Niro, Capotello ja Mailer – hekin muistuttivat jotain. Naisten huoneen peilissä käynti antoi Marilynille kestoidean: hänen rintansa joita hän oli siellä vihaisesti tarkastellut olivat olleet kuin kaksi kenkää. Ne muuttuisivat pingviineiksi ja kuvastaisivat mennyttä elämää: latoja, hengityksiä, miesten toiveita nähdä, kun Marilyn oli harjulla Thurberin kanssa sen jälkeen kun he olivat olleet erämaamökillä Capriossa. Marilyn muisti kuinka hän poimissaan valkoisia kiviä hiekkatieltä antoi niitä Thurberille, joka pani ne kassiinsa. Marilyn ei tiennyt miestensä elämän jälkeistä historiaa.

Rintojen ajattelemisen jälkeen Marilyn halusi olla jossain toisessa paikassa. Hän otti Martinin. Hän jutteli itselleen ra-

vintolan historiaa ja muisteli, kuinka oli ollut muotoilemassa sandwich-muotia eräässä Joen paikassa. Omistaja oli saanut idean myydä jättiläishampurilaisen näköisiä maissileipiä, ne olivat jääneet Marilynin symboleiksi.

Keskipäivän valo oli niukkaa, Amerikassa sellaista kaipasi, eurooppalaiset eivät tienneet siitä mitään. Kiharat, jotka näkisi peilistä, olivat niukat, tukka oli vaalea ja ohut ja kiharat menivät molemmin puolin päätä ja kasvot olivat kuin alaston kuva. Thurber ei koskaan miettinyt tällaisia; tai ehkä mietti, mutta ei ottanut sanoja suoraan omalta iholtaan. Rintojen sanat, ajatteli Marilyn, kuin niissä lintujen äänet.

12.

Lähtemäisillään Marilyn muisti lähettämänsä kortin saajan nimen: Brando. Brando oli miimikko, joka aggressiivisesti näytteli kaikissa TV-sarjoissa jotain antihollywoodilaista hahmoa, mutta vähitellen alkoi sulautua muihin miesmaailman taiteilijoihin sekä niiden toinen toisiaan muistuttaviin filosofioihin.

Ulko-ovella hän ajatteli:

— Minä en toivoisi tyttöjä. Naisen elämä on hyvin vaikeaa. Ei voi kääntyäkään.

13.

Di Maggion lääkärikonferenssissa piti koko ajan tanssia ja muutenkin tietää, miltä puolelta näkyi ja oli. Tuntui kuin olisi sellaiset vaaleanpunaiset tunnesilmät, joiden kautta asiat lähtevät miesten sijoittamisesta ja perheestä, mutta muuttuvat heti minulle yksityisiksi kehyksiksi.

Sanoessaan tuon sanan hän muisti hollantilaisen kehystäjän Peterin, johon oli alkanut rakastua jo pari vuotta sitten. Siitä

ei tullut mitään, mutta tunne pysyi, ja joskus kun Di Maggio käveli alasti, Marilyn sanoi: Hyvä, täällä saa olla noin. Niin teki pahaa kuin nämä kaksi erilaista kukkaa asustaisivat samassa kukkapenkissä muka. Toinen meni niin nopeasti ohi ja tuli taas edestä ja takaa, että hämätäkseen sen itseltään piti ottaa joku kolmas, voimakkaampi tunne. Voimakas, mietti Marilyn, ja muisti Di Caprion aikaiset ja jälkeiset tunnelmat ja pojat. Oli St. Innin ravintolan kauniita nuoria poikia, joista yhdestä Thurber oli nähnyt valokuvan alasti makaamassa Marilynin sängyssä. Valokuvassa näytti olevan aamu.

— Mitä tämä on, kysyi Thurber, liittäen kuvan seuraavaan.

— Se on sellainen lapsi, tahtoi välttämättä olla yötä täällä.

Marilynille tuli ilme: samalla kerralla hän oli löytänyt Di Maggion, joka oli lillunut ammeessa.

— Mikäs tämä on?

— Se on James, sanoi Marilyn.

Thurberin päässä jyskytti, ja Marilyn hyökkäsi iloisena kuin tankki istuen suorana kuten aina, ja piristyen. Kuin alkaen kertoa koko tarinaa.

— Siellä oli se miimikkokin.

Ja Marilyn kertoi Rexin tarinan, ja kaikki Innissä istuneiden parien huonot ja ratkenneet elämät.

Ja aina oli kuin joku kliimaksi Thurberille siinä, että hän tunsii Innin kuin kulissina ja tottui kuuntelemaan vähemmän vaaralliset täplät valokuvasta ja kertomuksesta pois.

— Se miimikko oli hirveän humalassa ja sillä oli naisia kummallakin puolella, se esiintyy televisiossa.

Yksin ollessa, ja pikku Jeannettea ajatellessa, värilliset luomet toimivat parhaiten. Mutta minä tarvitsen niihin kaiken miehistä, mitä naisissa on, ja mitä miehet eivät voi ymmärtää. Toivon, ettei Thurber nyt tuossa tilassa ala kysellä enempää siitä venttiilikuvasta, joka oli toissa kuussa lehdessä. Minä kun vaan olin ollut kokeilemassa valkoista kesäpukua ollessani lähdössä E:n musiikkijuhlille.

14.

Kun Marilyn tuli saunasta, hänellä oli mieliala naapuriensa suhteen. Hän piteli rintojaan, joissa tuntui niityn pehmeys: sen tunsi näinkin ihan salaa kuin kaivaten ilmaa, mutta sen katseleminen oli silmitöntä suoraa intuitiivista lähes-tietoa kaikesta.

15.

Kuinka paljon oli ollut niitä, jotka eivät ymmärrä tällaisesta maailmasta ”mitään”. Puutarhan takaa Marilyn näki Rachmaninoffin rouvan, maahanmuuttajan Gruusiasta, tekevän puutarhatöitä.

Flythin tila hämmötti jossain kaukana ajatuksista ja tunteista. Ei naisen ole aina tarvis etsiä niitä ulkonaisista asioista.

Yksi ulkonainen asia kyllä oli laskuveden ohjauttaminen ja kaivonrakennuttamiseen liittynyt aika, jolloin Di Caprio vielä eli täällä. Nyt siitäkin oli aikaa, ja rouva Rachmaninoff kertoi tyttärestään ja tulla tuputti Marilynin luo maaseudun ikävää täynnä. Rouvan nykyinen mies, likakaivon haluton rakennuttaja, jota oli silloin pitänyt hoputtaa, oli puolisuomalainen Hendersson, johon Marilyn oli päättänyt tutustua ajan mittaan.

— Minä joudun päättämään kaikenlaista, kun ihmiset kertyvät minuun, ei minulle kohtaa jää kuin rinnat, joiden päässä asuvat linnut.

Marilyn katseli kuinka intialainen hevonen, joita oli Flythin kartanon mailla aina auringossa ilman katosta, oli aistinnut hänet, käveli kohti ja tunsu toisekseen. Sillä oli Di Maggion kuono ja elin, mutta se ei seisonut näin kuumassa auringossa, ajatteli Marilyn. Hän tunsu mielihyvän aallon kuin silloin kerran metsässä kun oli juossut kohti kotitaloansa Thurberin tai Di Caprion kanssa. Oli ollut violetti metsän siimes ja hän oli ottanut puseronsa pois niin että rinnat heiluivat lä-

hes suuren suurina. Marilyn muisti kuinka se oli päätynyt rakasteluun ihan tavallisella sohvalla ja kuinka Di Caprio oli sanonut: Capriossa ollaan. Odota, saan kohta varpailleni paremman asennon. Sitä ennen he olivat ajaneet autossa Flyt-hin takana ihan täällä, oli ollut nuori hevonen jonka elin oli roikkunut ihan lähellä maata.

— Minä olen ihan kiihtynyt, oli Marilyn sanonut. — Loppujen lopuksi olen maalaistyttö.

16.

Marilyn oli ollut Capriossa kuukauden. Ympärillä olivat olleet hevonen, viljelysmaa, monet linnut, iso raita ja muutamat Stefanin tyttöystävän säästämät sireenipuut, sekä iso nurmikko — kaikki sekä kesäkuu. Thurberista ei ollut kuulunut mitään. Tai: ei ollut soittanut, mutta en kai antanut numeroakaan. On kyllä sen Kuvanveistäjän numero, uhka sekin. Presidentin näköinen irlantilainen, joka halusi naimisiin.

Ympärillä oli Davidoffin pohjoinen ääni, oikeastaan venäläinen, Manteuffelin kädet, kuorossa käynnin lähes eilisyys, sekä radiosta tulviva klassillinen musiikki, Bach, sekä Peterin elegantit kasvot, ja Di Maggio. Sitten taas linnut. Marilyn käytti pientä valkoista autoa, ja hänen laserleikattu jalkansa sekä särkylääkkeet hidastivat ajoittain ajoa. Ihmiset tungeksivat hänen ympärillään jopa maalaiskaupassa, mutta eivät tunteneet häntä, se oli ihan luonnollista maalaisuutta, joka sai hänet näkemään näissä jäykissä maalaisissa sukulaissielunsa. Olemaan kaikkien sukulainen.

Marilyn meni kauppaan ja tunsu hyvin kaikki ruuan ja aiheet ja oli vaativainen ja kritisoi yhtäkkiä kaikkea ympärillään olevaa huonoa tuotetta. Niitäkin hän ajatteli ihmisinä, laatui-na ja luonteina, ja hevosia taas miehinä.

Alkoi sataa ja valkoinen auto alkoi automaattisesti kiiltää.

Joku tervehti, ja Marilynin kampaaja, jolla oli mökki lähikylässä, pyysi häntä käymään luonaan. Nainen oli Chigacosta ja naimaton tai eronnut. Minulla ei ole nyt tarvetta tulla, sanoi Marilyn. Kampaajalle tuli ihmettelevä ilme, kuin olisi kuullut erikoisen ilmaisun.

— Ei tarvetta. Hyvin sanottu. Minäkin käytän sitä joskus.

17.

Marilyn ajoi kirkon ohi kohti isoa mustaa puusolaa ja sen läpi vanhaan tuttuun Caprioon, jossa oli kallio, metsän reuna, sekä laakso jossa hevosia, ja koivukukkula jolla oli Rachmaninofien pieni mutkainen itse rakennettu talo. Hän kurvasi santatietä tohtorin ohi ja näki olevansa perillä.

18.

Oikeastaan Di Caprio tilanomistajana oli ollut kuin pieni presidentti. Ei ollut uskoa, kun muisti, mitä oli kokenut, kuin rotuerottelua joka johtui perimysjärjestyksestä anopin taholta. Sitä oli jäänyt Di Caprioon — mutta se muistui nyt aineettomalla tavalla mieleen — ja tämän poikiin eräästä avioliitosta. Marilyn koki lukea erästä naiskirjailijaa, Niniä, josta kaikki puhuivat, ja hän piti tästä ihan loistavasti, vaikka kaikki olikin ihan Pariisista asti.

Ympäriällä oli nyt aineetonta ainetta ja aikaa, sinertävää kesäkuuta. Marilyn astui autosta suon reunalla ja sanoi Thurberille:

— Anna mennä vaan.

Thurber epäröi, mutta se kiihotti Marilynä, joka tunsikin olevansa miehelle niin tärkeä että tämän oli suojeltava itseään kuin joltain sadulta.

Anopin muisto hälveni, kun Marilyn sai päähänsä muuttaa tänne, ja he olivat ostaneet tämän. Lisäksi Di Capriolla oli sisämaassa toinen, kauniimpi tila, joka sitten säilytettiin paitsi että maita myytiin. Marilynillä oli muistoja sieltä, ihan anopin silmien ja nenän alta. Hän suipisti silmiään, tähän tyyliin näytti hän, ja sanoi:

— Juu ei ollut tarvetta, eikä ollut niin ei ollut.

Hän kulki kohti kellaria, jossa olivat Di Caprion muistot kaikissa niissä puutyökaluissa, joita tämä oli käyttänyt. Piha-piirissäkin oli Di Capriota paljon.

Davidoff lauloi pohjoisen laulun, ja radio ulottui kellariin jossa maidot olivat.

Marilyn ei enää halunnut katsella työkalurivistöjä. Hän antaisi ne kaikki Stefanille, mutta toivoi, ettei täältä kaadettaisi enempää puita.

Nyt on minun aikani elää. Kirjoitan vielä vähän, ja sitten menen valmistamaan ruokaa pömpeliin, radio saa soida eikä minulla ole koskaan ollut mitään pusaamista tuon Henderssonin kanssa.

Jos nyt sitten on kuin luulen, sanoi Marilyn, niin Anthony, joka on Di Caprion lapsi, pitää minua hulluna, kun tapasin sen Thurberin. Ajatus tulee yhä uudestaan kuin tuo nälkäinen lintu tuohon. Muistan Anthonyn jo lapsesta. Se on rakkaudennälkäinen ja kateellinen. Valkoinen Amerikkakaan ei sille riittäisi, se varmaan tulee ostamaan maailman suurimman purjeveneen, ja nyt määrittelee tästä kaikesta.

Marilyniä alkoi pitkästä ajasta pelottaa. Davidoffin ääni tuli levyltä. Tai sitten pitää tehdä kuten haluaa. Annan tämän koko

vuoristomökin punatakeille karhuille – tai Stefanille. Joille se muutenkin kuuluu.

– Eivät enää näe paljaita jalkojani tällä punaisella maalla.

21.

Anthony oli lyhyt, opiskellut lääkäriksi, ja hyvä koulussa, mutta ei pisamanaamainen. Nuorempana hän vakoili ottoäitiään savuravintoloissa ja Inninkin oli tuntenut, eikä hyväksynyt muunlaisia eläimiä kuin näitä tilallisia joihin kuului muka koko maailma. Pelkkiä mäntyjä ja Pinegrillejä.

– Pakotti minut elämään kunnolla ja olemaan käyttämättä rahaa ja kortteja. Pani sen isännöitsijän pitämään minua silmällä. Sairaalassa, kun sain kokea sen leikkausvirheen, sen käänsi omaksi viakseni ja huonojen elämäntapojen, ja mielikuvituksesta tekee varmaan skitsofreniaa.

Mahtavilla näkijän kyvyillään Marilyn näki Anthonyn ja tämän vaimon edessään: sillinpistokkaan siisteykasvatuksen oppiäidin lyseolaisen näköisen Anthonyn oppirakennelman, toisen samanlaisen.

– Minä olen hullun presidentin pojan ja sen hullujen lapsien repimä Raakel, syntinen nainen tai Lilith. Lily of the Valley.

Marilyn levitti makkaroita lautaselleen ristiin kuten lehdet kasvavat puihin. Teki niistä kiekkoja ja ruusuja, asetti vihreätä reunalle. Oli lihaa ja kalaa – ja vapautta. Di Caprion jälkeen ottopojat tekisivät elämän helvetiksi.

22.

Marilyn ei lähtenyt vielä kaupunkiin, jossa Thurber odottaisi. Tulisi soitto Kuvanveistäjältä, tai sitten se olisi Thurber. Kerran hän oli yrittänyt säilytellä mielialojaan keittiössään ennen

Thurberin tuloa, mutta tämä olikin tullut ikkunasta. Ikkunaan ikkunasta ikkunalle linnut linnuille hiukset vaaleat salin ikkunalaudalla ettei talonmiehen rouva näkisi, ja sitten ovikello.

— En ole antanut hänelle avainta.

Di Caprio on kuollut.

Hän ei ollut jutellut Diakonin tai Billy Grahamin kanssa suruajasta, mikä johti siihen että voi itse elää läpi suruajan muistoja. Ei se mikään suuri suruaika ollut, kun Paul-Anthony alkoi siirtyä Di Caprion tilalle. Kaikkea sitä onkin.

Marilyn tunsu kuumottuvansa, kun ajatteli mitä kaupungissa voisi nykyään tapahtua. Kädessä lipsahti Di Caprion elinvalokuva, jossa tämä tapahtui ihan tässä talossa eteisen puolella, siinä rapuilla. Kerran nuo tytötkin — lapsenlapset — olivat olleet siinä.

Toinen kuva oli ylilääkäristä, johon Marilynilla oli Di Caprion aikana jonkinlainen suhde, sanoi hän itse. Kuumana kannuunanahan tuo Rastenberger sitä itsekin vannoi pitäneensä. Toimintaehdotus vain puuttui. Se ratkaiseva ele. Tanssin siinä juuri lääkäripäivillä Anthonyn avajaisissa ennen Thurberin aikaa.

Turvamme on Herrassa, ajatteli Marilyn niin monesti ettei tulisi yhtään enempää syntisiä ajatuksia tässä puhtaassa maassa: voisin kiivetä kalliolle katsomaan metsien takana avautuvia muita metsiä, jos jalkani jo kestää. Valokuvat virkistävät minua lähes yhtäläisesti kuin itse tuotetut kiiltävät hormonit, joita voi saada aikaan vaikka mistä pelkästään kävelemällä tai heittämällä rintsikat likoon.

23.

Thurber oli huomannut ensin, että Marilynissä nauru ja itku olivat herkässä, mutta sitten aina sattui jotakin, minkään systeemin avulla ei enää päässyt käsiksi tähän psyykeen. Ei edes

piirtämällä. Thurber kyllä tiesi: hän oli itsekin osittain samaustainen, ja kirjallisuuden harrastuskin alkoi paljastua – erotiikasta ei vielä tiennyt mitään.

Kahvilan pöydällä avokätinen Marilynin sormi ei voinut olla puhumatta. Se ryömi helposti kohti toisen kättä. Thurberin skitsoidissa päässä tuli heti karkaavan minän tunne, joka yhtyi ahneuteen. Muuan kriitikko, bostonilainen pitkä vanhempi herrasmies joka ei pitänyt Thurberista, oli kuin taikaiskusta sattunut istumaan naapuripöydässä.

– Onneksi se on vinottain takana, ja kuinka outoa että joku sattuu taas pääsemään mukaan tällaiseen historialliseen hetkeen. Mutta niin vain täytyy hyväksyä se.

Ja sitten Thurber otti puhelinnumeron ylös ja antoi oman sa. Tuollaisten esivalmistelujen jälkeenhän ne maailman asiat yleensä alkavat muuttua, ajatteli Thurber.

Se kesä ei liiemmin muuttanut suhdetta sen seksuaalisempaan suuntaan. Marilyn sanoi myöhemmin epäilleensä, ettei siitä koskaan mitään tulisikaan. Hänen mielessään on täytynyt olla tuo Petterhofin hollantilainen älykkö, johon hän sanoi jo Di Caprion aikana ihastuneensa. Myöhemmin aina sama veikko ei ollut harmittamatta tuhannesti Thurberin juuri hankkimaa ylemmydentuntoista roolia – josta tämä ei itse tiennyt mitään, vaan kuuli vasta hyvin paljon myöhemmin, tämän rakkauskertomuksen jälkivaiheessa.

24.

Kaikki, kaikki muukin mitä Marilynista paljastui, paljastui hitaasti, ja kuin se olisi heti tapahtumisensa jälkeen ollut hänelle yhäntekevää.

25.

Tuo nainen, sanoi Thurber, kun Marilyn lähti. Jolla oli pikkufiat, valkoinen kuin hän itsekin. Ja käsi. Ja suruaika, kaikki nämä yhdessä tekevät nyt sen, että alan odottaa häneltä merkkiä.

26.

Merkkiä ei tullut melkein koko kesänä. Olenpa minä typerä, sanoi Thurber huomattuaan oman luonteensa liian innokkaan luuseri-piirteen, jollaisesta tämä nainen ei totisesti tässä mielessä kärsinyt. Ja silti paljastui, etteivät hänen rakkausseikkailunsa aina olleet niin monilukuiset kuin hän alkuaan oli itse tuumannut.

Niin Marilyn hävisi, kahvilasta, ja elämästä, pitkäksi ajaksi. Pieni paperilappunen Thurberin paidantaskussa nuhraantui, ja hän kävi joskus samassa ryhmässä missä Marilynkin oli yrittänyt lopetella Di Caprion aikaista ja tämän sairauden tunnoista esiin tullutta tilapäistä ryypiskelyään.

Thurber näki tuolin, jossa Marilyn oli istunut mustat saappaat jalassa.

— Minulla on viisas hyvä ystävä, joka aina antaa minulle anteeksi töppäilyni.

Thurber huomasi, miten hyvin murre sanat sopivat Marilynin suuhun, ja siitä tämän persoona sai näyttelijättären omaisen muiden tajuamiseen liittyvän avaruuden.

Lisäksi heti tämän jälkeen Marilynin yksilöllinen keveys oli kuin jokin samarinin kaltainen leijuva aine, joka teki olon kevyeksi ja taatusti toisenlaiseksi kuin mihin hän oli itse misään tottunut.

Paineet, ulkopuoliset ahdistukset ja jopa kohteliaisuus hävisivät Thurberin elämästä, ja hän tunsii lievää perusteettomuutta

takin Marilynin jättäessä mainitsematta tai ottamatta mukaan asioita, kuten hienotunteisuutta. Ajan ehdottomuutta ja vastapuolisuutta. Iltaisin Thurber katseli mormonivalttioiden karttaa ja vanha ajatus syrjäytymisestä Montanan seuduilla tuli hänen mieleensä niin että karttakeppi jäi kuukaudeksi törröttämään saman lehden päälle.

27.

— En minä itseäni voi muuttaa; minun on elettävä hänen kanssaan niin kauan kuin suinkin voin. Jos ei tänä kesänä, niin ensi syksynä tai seuraavana kesänä.

Ryhmän jäsenet kutsuivat Marilynä sammakoksi ja kyseivät Thurberilta tästä, vaikka ei olisi ollut mitään syytäkään. Se johtui Thurberin ympäristöä lukuunottamattomasta mielestä. Olisihan ollut selvää, että he olivat pari, ihan ensi hetkestä lähtien, kaiken aikaa yhdessä juteltuaan.

28.

Thurber vaelteli sen kesän yksinään, autoili Isabellan autolla ja kuvitteli niitä harvoja tietoja Marilynistä, joita tämä oli ehtinyt kahvilassa kertoa. Ei niistä paljon irti saanut, mutta ei voinut erehtyäkään. Välillä Thurber jopa luuli Marilynin poikia tämän omiksi; välillä oma oli vain nuorin. Kaiken kaikkiaan Marilyn oli ärsyttävän kiinni maatioissaan ja rahoissaan. Ja sitten linja vain vahvistui, kun Thurber sai tuhannen dollarin lahjan.

— Menkää sinne Minnesotaanne ja järville. Olkaa onnellisia ja menkää järvillenne, Marilyn sanoi. Di Caprion pojat tuntuivat oudon tärkeiltä Marilynistä kun Thurber oli katellut valokuvia ja tuntenut Marilynin harvoja mutta kiinteitä

tä tunteen ilmaisuja mihinkään maailman asioihin nähden. Rakkausasioissa tosin Marilyn kyykisti itsensä ihan matalaksi, mutta siihen juttu sitten oli tarkoitettukin jättämään Thurber: kiinnostumaan.

29.

Marilyn sanoi usein: ”Tytöt.” Tytöt soittavat viulua. Eve on musikaalinen. Sillä oli näytös, ja mummo istui katsomossa. Loppu piti aina kuvitella. Tuntui kuin Marilyn ei osaisi puhua. Ei, ei hänessä ollut ainesta. Ei mitään samaa. Thurberin mieleen tuli hänen oma äitinsä, jonka tarkka ja eksakti epäluuloisuus oli harhaanjohtavan toista maata. Samalla tuntui kuin Marilyn osaisi puhua jotain mitä hän ei: motivoida asioita tyhjäästä. Syyksi riitti Innin kaltaisten ihmisten pelkkä olemassaolo. Ja sosiaaliset pisteet, ja niiden ällitulva, olivatkin Marilynille kaikkein ominaisinta, jos ei lasketa mukaan hänen häviämiskykyään ja melkein skitsoidia vetäytymisnegatiivisuuttaan.

30.

Seuraavana kesänjälkeisenä Marilynin leskeysaikana oli kolme iltaa. Minä olin silloin kovilla, ja aloin käydä siellä. Tiedäthän: kun on se hyökkäys- eli flirttivaihe päällä, sodassa kaikki keinot luvallisia, ei mitään tekniikkaa tarvita. Vanhanaikainen Kiropatkinin tyyli, jolla Venäjä hävisi Japanin sodan, tai joku muu – mutta minulla ei taida olla kuin neuvotteluhyteys...

Oli se sohva, Thurber muisti äkkiä tuhannennen kerran. Ja pakotti nyt juuri näkemään itsensä siinä. Mitä he olivat keskustelleet, ehkä kirkosta, mikä loi epämiellyttävän epäeroottisen tunnelman. Thurber katsoo valokuvia ja se olen minä, hän alkaa mieltä.

31.

Tällaista minä teen. Sisäinen monologi on vastaus, kun mieskuntoa on jonkun uuden tunteen alla ja muut tunteet valtaavat alaa: on älyllistä vitsailua ja kirkkoherrojen tuntemista, mainintoja tulevaisuudesta:

— Sitten kun me kaksin kävellään tuolla.

Johon Marilyn:

— Älä puhukaan sellaista.

Tulee teetä, voileipiä, kiusauksia, kalaa, lihaa, pikkuleipiä; lainataan kirjoja. Kaiken kaikkiaan kuluu vain viikko. Ja sitten marttyyri-tyyli osoittautuu kuin osoittautuukin oikeaksi: ei itse Marilynin syytely kieltäytymisestä ja kylmyydestä häntä kohtaan, vaan tuon ajatuksen luoma hyökkäysinto, kun Marilyn on keittiössä. Runkattuaan itsensä roomalaiseen kuntoon on sitä heti näytettävä: rikottava unnuttava molemminpuolinen sohvalla istujain jokailtainen raukea piiriinkiertyminen.

32.

Thurber on kävelevinään seisovan elimensa kanssa päin Marilynia ihan tuossa arkisessa olomuodossaan. Ei olla sängyssä, ei sohvalla, vaan keittiössä. Marilyn on ottamassa jotain jääkaapista, kun se tulee.

— No voi raivo mitä se tekee.

Thurber pitää maailmaa pilanaan. Mutta ei niin vähäistä pilaa, ettei siinä ole jotain suolaakin. Asioissa on aina kaksi puolta. Mitään ei voi enää kohta heittää hukkaan. Firman yhteys on kohta se uusi asiakas, ja puheet pannaan likoon. Thurber-maalari on astunut askeleen eteenpäin.

Mutta silti Marilyn on sietänyt sen herättämän tunteen: Thurber ei huomaa lainkaan kuinka kaukaa on onnistunut herättämään Marilynin suruajastaan ja sitomaan itseensä il-

man mitään ”syytä” tähän tilanteeseen, joka, jos se nyt kehittyy huippuunsa ja loppuunsa asti, voi päästää heidät pahasta tai hyvästä.

33.

Rauhallinen Marilyn on. Voi olla alkutilassaan taas, istuu sohvalla. Mutta Thurber on omien uusien maailmojensa lumois-
sa, näkee Marilyn. Ja näkee enemmänkin, muistaa muut miehet. Hänen täytyy sanoa, että pitää Thurberin ulkomuodosta ja oudoista jutuista, joihin pääseminen on koko ajan kuin tuntuvilla. – Minä en pidäkään tavallisista miehistä, jotka eivät pidä kirjallisuudesta. Di Caprio välähtää nyt suurena ja mukavana, ja usein Marilyn kehuu tätä.

– Se oli kaukana mistään tavallisesta miehestä, ja se oli naisten miehet, kaikki naiset...

– Eikö meidän pitäsi mennä tuonne, sanoo suutelijä.

– Niinhän siinä kai käy, sanoo Marilyn.

Thurber on nähnyt ja näkee sen alkoovin, jossa sänky on tulosuuntaan kaksivuoteinen.

34.

Siinä olijat, me kaksi, ajattelee Thurber, skitsofrenisessa anteeksiannossaan maailmaa kohtaan täynnä pelonsekaista hellyyttä alkaa tehdä noita pakonomaisia ripeitä, mutta itse asiaan käyden aina liian nopeita liikkeitä. Niissä ”hommissa” ei mitenkään voi koskaan olla liian hidas. Ja hän muistaa salamannopeasti naisten vessan seinään kirjoitetun lauseen, joka tulee hänen mieleensä mielekkäänä mutta mahdottomana sanoa.

– *Have you ever raised the curtain and smelled the air...*

Thurber on nyt tunkenut kätensä Marilynin hiuksiin. Hän ihmettelee Marilynin antavuutta, joka ei silti tee mitään. Vastarinta poissa, tulvahtaa Thurberin aivoissa. Tämä on se, ja se on kaikki kiinni aivoistani... ei kun minusta. Pää- ja alapää-kompleksi, joka on seurannut häntä koko iän. Hän tuskin muistaa ainoatakaan otetta, joka olisi seurannut toistaan kuin kävelysä. Nuorenakaan. Tässä asiassa minä olen ollut maailman suurin valehtelija. Hän muistaa vertauksen, joka kuului, ja suudellessaan tuntee ettei ole kyllin lähellä edes omaa tunnettaan. Mutta sanat ovat melkein mahdolliset sanoa.

Hän mutisee:

– *Have you ever raised the curtain...*

Hän sanoo sen espanjaksi, jota Marilyn ei osaa, jotta tämä ei jatkaisi sitä jollain naisille ominaisella suvereenilla ja hävyttömällä sutkauksella.

Pelkäänkö minä tätä keskikokoista tai pientä vaaleaa naista joka nyt on joutunut tähän alleni? Eikö tällaista tapahdu joka päivä kaikkialla ympärillämme? Eikö tämä ole kiintymystä herättävää ja luonnollista toimintaa? Alakaupungissa, Manhattanilla, Euroopassa, valtamerellä. Hän oli jopa kuullut, että lentokoneessa... Hän muisti, että pöydällä oli ollut Henry Millerin *Tropic of Cancer*, ja pysähtyi.

Tämähän tuntuu hyvältä. Ja minä vielä kirjallinen henkilö; ne eivät yleensä pysty tähän.

35.

Mutta nyt se alkaa. Thurber on vetänyt Marilynin housut pois.

– Onpa housut kintuissa, sanoo Marilyn, ihan rauhallisella äänellään.

Thurberilla on jo pukkisänkytunne, joka kertoo jotakin lapsuudesta jolloin isot öljylamput heiluivat katossa ja oli paljon ihmisiä eikä koskaan muista keitä.

- Minä muistan tämän, Marilyn hokee.
- Muistatko, sammaltaa Thurber.

36.

Olenko minä nyt jossain muualla, sanoo Thurber itseksensä. Nyt ristiriita alkaa hälvetä, ja Thurber tuntee peniksen seiso-
van paljon omaa kalumielikuvaansa paremmin. No voi ihme, hän ajattelee. Ihmehän se joka kerta on. Täytyypä julkaista tämä oikein hitaasti. Marilyn tuntuu jo oikein rikkaalta kustantajalta. Silloin alkaa hauskuus.

Thurber kuulee Marilynin jo antavan responseja, on huokausta, on äläpäsnyt-huudahduksia, joista Thurber ei välitä, mutta ei hänen mielestään kyllin kovaa vielä.

Thurber ajattelee voittaneensa muut miehet Marilynin ympäriltä. Tunne on siinä määrin oikea ja helppo ja kärsimystä vaatinut ja uutta antava, mutta mikä tässä on uutta? Tämä kaikki siunauspuheko näiden jalkojen ja liivien vai rintojen vai vittujen ajattelemisen kanssa: nainen.

37.

Thurber tuntee sen olevan jotenkin yläasennossa, siinä määrin ettei ole sellaisesta tiennyt, ja se herättää hänessä uuden mahtavuuden tunteen.

- Sinulla on sellainen ylä..., etu...

Thurber ei löydä sanoja.

Marilyn sanoo:

- Ylävituksihan ne sitä sanovat.

Ja Thurber nousee istumaan säällisen rakastelun ja siihen kuuluvan fyysisen ponnistelun jälkeen ja ajattelee ehjän ikö-
nimaisen smaragdeilla koristetun kokonaisen lauseen, jolla ei

ole mitään yhteyttä muuhun perinteeseen, joka on kuin Messiaanin sävellys:

— Ylävittu.

38.

Sitten hän yrittää uudelleen. Voin sanoa vaikka, hän ajattelee: ”Tämän jälkeen Marilyn ei koskaan enää nouse raitiovauvuun eikä käy kulmakioskissa ostamassa tupakkaa tai kahvia ajattelematta minua. Minä olen alkanut kasvaa hänen kukkapenkissään ja olen puolet hänen alkoovistaan ja jokaisesta ajatuksestaan.”

39.

Hän nousee ylös ja yrittää katsoa itse Marilynä, joka on kuin mitään ei olisi tapahtunut, jotta voisi hymyillä tarvittaessa.

— Löydäpä tähän sanat enää, sanoo Marilyn.

— Olen keskustellut Di Caprion kanssa taivaassa, ja hän kyllä hyväksyisi tämän.

Thurber muistaa, että Marilyn oli kertonut hänestä Di Capriolle tämän vielä eläessään; siellä ryhmässä.

— Kuvittele että me asuimme kerran samalla islandilla kuin sinäkin. Siitä oli niin kauan aikaa, että emme tavanneet.

Sanat polkevat Thurberin miehen aivoissa alas kerroksia ja herättävät uuden Marilynin luonnollisuuden ihailun. Äkkiä hän tuntee, että juuri tämä tunne — tämä luonnollisuus, se että Marilyn elää kiinni elämässä ja löytää aina oikeat sanat niin kuin toisilla on absoluuttinen sävelkorva — se pitää ja pysyy.

Sitten hänen on lähdeävä kylpyhuoneeseen pesemään ”sitä”.

40.

Thurber toivoo, kuviakin tehdessään, pääsevänsä irti perhetaustastaan, tai sitten jäävänsä siihen oikein kunnolla kiinni. Hän jättää perhetaustan vähän märeksi eikä anna sen täysin kutistua. Joskus hän on siitä ylpeäkin – hänen suvussaan on espanjalaista verta.

— Tämä näillä kansallisuuksilla leikkiminen siitä tuntee kylä pikkukylän ihmisen.

41.

Se pitkä harmaa sohva, jolla Thurber nykyään istui ja katseli TV:tä, oli maailman keskus. Thurber ihmetteli Maailmanpyörää jota aisti Marilynin äsken ennen hänen tuloaan katselleen ja joka toi mieleen rinnastuksia – yhteiselosta jota oli sinkkumaisesti niin elokuvassa kuin elämässäkin.

— Sano vaan mitä haluat, oli Marilyn sanonut.

Sano-vain-mitä-haluat. Marilyn oli hänen mielestään suorastaan pohjattoman ällistyttävä ystävällisyydessään. Tosin koskaan kysymättä, mitä hän, Thurber, halusi. Aika usein se oli makkaraa, sausages, ja vähän soosiakin sekä kalaa sekaisin.

— Oletko sinä jostain rannikolta, kysyi Thurber.

42.

Enemmän he puhelivat Thurberin kirjasta: piirroksista, jotka kerran olivat kuvanneet hänen elämänkertaansa. Taustafilminä Thurber huomasi Marilynin kiinnostuksen kirjallisuuteen.

Äkkiä Marilyn sanoi:

— Minä olen tottunut poikiin, minä panen pojat koville.

Thurber kuunteli, antoi tilaa. Mutta jatkoa ei tullut. Thurberia ärsytti tuo katkelmallisuus ja viitteellisyys, joka oli jotenkin Marilynin idea, muussakin kuin siinä vapaassa seksiharsoihin pukeutumisessa, jolla Marilyn hallitsi häntä.

— Entä sitten?

— Laitan peilin, koko seinään.

— Nyt jutut vasta alkavatkin kasaantua, tulee liikaa tunte mattomia.

— Ai miten niin, sanoi Marilyn.

— No mitkä pojat tulevat, pitäähän näytelmässäkin olla vuorosanat, nimet, juoni ja kaikki.

— Minulle tulee ne remppapojat huomenna, olivat jo eilen.

Marilyniä ei voinut ärsyttää millään, hän oli resonoinnin ulkopuolella, paitsi jos puhui linnuista.

— Tämä on hyvää, valehteli Thurber muuttakseen puheenaiheen.

Pyörä — eli Thurberin elämä — oli kuin hyönteisparvi hunajakennon yllä: TV, lehti, kirjat, sohva, kahvi, jutut, sekä nyt viime aikoina oman elämänkerran kertominen, sen läpikäyminen aina hamaan lapsuuteen asti.

Thurber heitti kehään kaikki muistot ja mietti: olenko nyt onnellinen, onko elämäni nyt hyvää tällä hetkellä tällaisena.

Hän kertoi lapsuuden seksikokemuksistaankin, siitä joen penkasta jolla oli kerran nähnyt isorintaisen aika vanhan naisen, kuinka ikä oli haihtunut jäljettömiin, aika pysähtynyt.

Kuten naisten tapa oli, Marilyn sanoi:

– Minä kuule ymmärrän sinut aivan täydellisesti.

– Mitäs muuta sinä teit joen penkalla, kysyi Marilyn kujeilevasti.

– En minä... sitä tehnyt.

Ja sitten Thurber muistaa.

– Minusta on hauska kuulla tuota sinun elämääsi, kun minä luin sen sinun kirjasi ja kun minä menin sinne missä te asuitte, olin ihan hengittämättä, ja muistin joka sanan, kuljin samoja paikkoja ja tunsin ihan samat mitä sinä tunsit.

Thurber oli silloin ollut ällistynyt. Nyt hän laski yhteen: seksi, haaveet, Marilynin itsenäisyys, hänen vimmansa pitäytyä hyönteisenkeveyeen, melkein skitsofreniseen elliptisyyteen, hypähdellä pois asioiden tieltä sekä käyttää itseään tunnelmiensa ilmaisijana riisumalla aina jonkun vaatekappaleen ja sanomalla:

– Katso, minulla ei ole täällä alla mitään.

Voimakas usko alastomuuden voimaan. Jos meiltä kaikki menee, se kumminkin on vahvana siellä alla.

45.

Marilyn kuunteli usein minun soittoani, äänitti sitä ja kirjoitti kasetteihin: Jamesin hyvää soittoa.

– Kyllä, kyllä, sanoi Thurber. Hän muisteli Gretaa, jonka oli jättänyt; tämä oli Pariisissa, kävi töissä, maalasi, piirsi ja opiskeli matematiikkaa. Ei ollut huono kuva sekään. Hänellä oli myös Elsa, ja Aada, kaukaisempia kaikki, mutta Marilyn kuunteli. Koska me menemme vuorimökille, huomasi Thurber ajattelevansa.

– Siinä on niitä valokuvia taas. Di Caprion lastenlapsista.

Thurber itse keskittyi enää menneisyyteen ja luontoon, ja oudosti myös Marilyn – vaikka jutuissa oli uutta selvää nykyisyyttä – heijasti kaiken läpi. Menneisyys, varjokuvat, muut suuret ja pienet, kaikki hiipivät Marilynin syliin, jopa takapöydän vanha eminenssikin häilyi kahvilasta Thurberin mielessä.

Heijastaja oli mennyt tupakalle. Thurber ei ollut koskaan aistinut sellaista poissaoloa. Alussa se tuntui erehdykseltä, jota oli kuulemma ollut ennenkin. Marilynhan kertoi, että hänen paras ystävänsä on tämä keittiön pöytä. Silti Thurber aisti, että Marilyn kantoi huolta vieraansa viihtymisestä. Minä en enää käytä hänestä muuta nimeä. Hän on Heijastaja.

Kun Heijastaja tuli saliin, oli Thurber, jolla oli vain tavallinen nimi, runkannut itsensä muistokuntoon valmiimmaksi. Hän ei kertonut Marilynille, mikä oli hänen todellisen mieskuntonsa laita tai tyyli. Mistä sen kukaan muukaan tietäisi. Joku ranskalainen kirjailija oli sanonut: Kaikki miehet ovat impotentteja, naiset tekevät miehen, on löydettävä oikea.

Heijastaja tuntui neutraalilta ja omisti silti kätkevyyteensä Hämmästyjääkin. Sitä on paha sanoa. Thurber tavallis-niminen muisteli itseään kiihottaen erästä tavallista iltaa, joka oli poikunut ison ilon. Juuri näin: pitäen itseään esillä jo ennen kuin Heijastaja oli tullut keittiöstään tupakalta ja jo itse maattuaan useita minuutteja valmiina sängyssä käyden läpi kaikkia muitakin vaaleita, kaupungissa edes takaisin ylämäkiä matkustavia naisia, eikä Heijastajaa kuulunut. Oli Thurber noussut ja arvioinut ajan hyvin, nostanut elimensä ja pannut sen suoraan kohti lukulamppua, ja oli jokin optinen vaikutelma, sen epä-

tavallisuus, saanut Heijastajassa aikaan pitkäaikaisen kiihkon. Hän kun näet sen jälkeen aina viittasi tapaukseen.

48.

Viihdettä ei Heijastaja tarvinnut, rukoilua enemmänkin. Seksielämä oli ollut ajoittain harvinaista. Thurber ei tiennyt olevansa täynnä Heijastajasta, ja tätä kohtaan, tekemiään arvioita, ja tunteita. Ja Thurber, minä, sanoi joku hänessä, voisin kutsua itseäni Tietämättömäksi. Ja häntä nauratti kun he yhdessä nyt olivat kaksi eri nimistä, Tietämätön ja Heijastaja.

Sitten Heijastaja tuli, ilman alusvaatteita. Isot lantiot olivat täysin valloittamattomat ja voimakkaat. Tuntui kuin yhdestä ainoasta erisnimestä tai asiasta kuten aviollisesta seksistä ei saisi saada näin paljon irti. Kuin koko maailma yrittäisi irrottaa Heijastajaa ja Tietämätöntä, siis meitä, toisistaan, hahhah. Anthony, ja pojat, kenties lapsenlapset, ja se vaalea talonmiehen rouva.

— Onko nyt hyvä.

— Onpa se ryhdikäs. Tiedätkö, toisilla on sellaiset, ei näin ryhdikkäät, jotka riippuvat polvissa.

Heijastaja tarkoitti kiveksiä.

Thurber muuttui jälleen Thurberiksi, suoritti pikakelauksen omassa huumorintajussaan ja totesi, että kyseessä saattoi olla sarja Innin terassin miehiä: yllilääkäri, Astengren, ruotsalainen. Mistä nuo nimet alkoivatkin kerääntyä Marilynin ympärille, ja heijastaa. Mutta sitten Ajattelijä antautui, koska oli verrannut tuskaansa Heijastajan lantioiden ja mielettömän hyvältä tuntuvan pahan ja pehmeän melkein mielisairaana ja monien yksinäisten seinien alla riutuneen märän laakson koskettamismahdollisuuteen. Edes. Kerro vielä siitä varjosta, kuiskasi Thurber.

— Niin, olin ollut jalkaa hoitamassa, ja naitatti. Juu minä näin seinässä varjon, olin alkanut aina illalla katsoa sitä. Se

oli ihan sen näköinen. Oli se. Sinun mulkkusi... Aina siinä lampussa ollut. Kyllä minä olisin sielläkin saanut, mutta en halunnut.

— Rakas.

— Tämä on hyvä asento tästä minä pidän, sanoi Heijastaja.

Thurberin toinen käsi oli paljaalla rinnalla, ja toinen, ja Marilynin toinen käsi peniksessä. Ja kaikki nimet päällä yhtä aikaa: Thurber Marilyn Tietämätön ja Heijastaja. Ja silloin Tietämätön tiesi.

49.

Aamulla Thurber kiipesi liiteriä ylös Marilynin mökkiin.

— Ota vaatteet pois vaan, sanoi Marilyn, kun näki Thurberin kesävaatteissa. — Ei täällä kyllä ketään ole.

Jonkin ajan kuluttua Thurber, jolla oli jäljellä vielä ”puoli elämää” — kuten Marilyn sanoi — alkoi tuntea, kuinka pömpeli lasi-ikkunoineen, johon linnut näkyivät, kohosi esiin. Siihen liittyi Di Caprion sielu, ja liitely loppui haluun istua siinä ja käydä läpi entistä elämäänsä.

Juotuaan Thurber lähti kävelemään, ja valitsi oikeanpuoleisen tien, ja kaikki aamuiset ajatukset koulivat häntä, ja hän alkoi ajatella Marilynin aivoilla.

Marilyn siis keräsi tunnelmia, joissa oli värejä, ja muu maailma sulkeutui niiden ympäriltä. Ja kun Thurber siinä seisoi Flythin kartanon mailla, hän tunsu kuinka Marilyn koko oman neitseellisyytensä... kaikkea oli miesmuisteltu niin että se oli tutun tuttua, ja silloin siihen aina liittyi jotakin nykyhetkestä, ja tätä juuri Marilyn poltti tupakalla, tätä hän loputtomasti ruokki leivänmurusilla joita antoi linnuille. Ja Thurber etsi kissan, jonka oli nähnyt kartanossa, se oli yhä siellä. Se eli kuolemien ja sukupolvien välistä aikaa ilman ihmisiä, se hieroi itseään Thurberia vasten ja alkoi poljentonsa yhä uudelleen,

eikä Thurberilla ollut sille mitään. Minulla ei ole kenellekään mitään antaa, minä ja Marilyn olemme liikaa samanlaisia. Ja Thurber kulki takaisin ja meni sen talon ohitse, josta he ker-
ran autoillessaan olivat pyytäneet soittamaan korjaajan.

50.

Marilynin papereita oli aina uudella lattialla, uudessa kodissa silti vanhassa, leskenkodissa. Mutta Anthony ja Madame tulivat usein alakaupungista ja alkoivat siivota niitä.

Niin tekstistä hävisi suuria osia.

— Mihin ne niitä vievät, mietti Thurber, mutta ei keksinyt vastausta.

— Ehkä Tony tutkii minua, sanoi Marilyn.

Sitten Anthonyn tarina alkoi tuntua hullulta: kaikki ei ollut niin kuin piti. Oli salakuljetusta, vakoilua, ylivoimaisia syitä, yhteistyötä poliisin ja sairaalahenkilökunnan kanssa — olihan hän mielisairaanhoitaja sekä nyttemmin myös erikoislääkäri.

Ja vielä Marilyn oli ollut Anthonyn tohtorinvihkiäisissä ja tavannut Di Maggion, kun Anthony oli saanut raivokohtauksen ja yrittänyt komennella häntä. Professorit eivät olleet huomaavinaan, mutta uusi lääkäritalo kiilteli kuin joku viktoriaaninen monstrumi, ja Thurber melkein näki kaiken kun Marilyn kertoi juttua kohtauksesta.

— Ei sinua sinne päästettäisikään. Minä olen tämän saanut palkaksi. Tunteen minkä olen antanut Di Caprion lasten hoitamisesta — kaiken olen tehnyt, ja sitten pidetään eläimenä.

51.

Thurber kuunteli kuivakasta veljessarjaa ja heidän keskinäisiä juttujaan kaukaa.

— Se käyttää Kultakorttia ja me saadaan maksaa.

— Paskapuhetta! Minulla on oma eläke omasta työstä, huusi Marilyn keittiöstään.

Hyvä kun huusi, kerrankin, ajatteli Thurber. Mutta nyt Anthony puhui hänelle.

— Pyydämme, että hoitaisit hänet siihen AA:han. Istuu siellä Pine Grillissä ja tuo sieltä tänne uusia tuttavita ja pilaa huoneiston. Ja kuluttaa meidän rahat.

Anthony toivoi, että Marilyn vanhentuisi arvokkaasti: istuisi täällä kuin jokin muinaisen Di Caprion perheen pyhäinjäännös.

52.

Pahinta oli, että Anthony rikastui ja pääsi osakkaaksi itse perustamaansa sairaalaketjuun. Hän hankki purjeveneeseen, joka oli maailman suurin. Pian hän matkusti Hawaijille, jossa alkoi viettää kaksoiselämää ja osoittaa tekopyhää, koko ajan pahenevaa viktoriaanista kaksinaismoraalia.

53.

Kerran Marilyn joutui sairaalaan ja pantiin Thurberin vasta-vaatteista johtuen lääkekuurille, ja kun Thurber kysyi kenen työtä tämä oli, kävi ilmi että Anthony oli tehnyt oikeusmurhan joka sitten ketjuuntui kaikkivoipaisesti niin, että yksikään uuden lääkemääräyksen ja hoito-ohjeen kanssa levittelevä hoitaja ei tiennyt muuta kuin näyttää alkuperäisen päätöksen. Se oli Anthony'n käsialaa.

”Pojat” painuivat unenomaiseen lokeroon Marilynin otsalohkon alle.

Thurber istui pakastimen ja keittiöpöydän ääressä ja erotteli makkaranpalasia Marilynin laittamista voileivistä.

Thurber oli käynyt läpi koko lapsuutensa, jonka seutu oli lähellä Marilynin nykyistä asuinpaikkaa. Sen viktoriaaninen raskas lemuinen pinjapuittein ja jättiläislehmusten läpi kulkeminen toi Thurberille omia traumoja mieleen.

Sitten he eräänä keväänä menivät maalle sinne Kalliovuorten lähelle. Ja elivät siellä kesää. Ja Thurber näki ”puhutut” paikat. Kuten Marilyn oli nähnyt Thurberin ”puhutut” paikat.

Thurber makasi harmaalla sohvalla ja aisti tahallaan ”poikien” ajatuksia. Olivathan he vasta menettäneet isänsä. Nuorin poika tuli käymään eikä koskaan tervehtinyt Thurberia, opiskeli teknikoksi. Huone oli täynnä teknisiä kojeita, radioita ja muita. Poikien etevyys oli ilmeinen jollakin toisella alalla. Rasismi ja vierasmaalaisuuden pelko kuitenkin jäykisti koko ajattelun.

— Minut on revitty kappaleiksi, sanoi Marilyn.

Marilyn itse oli sanonut: Miehet eivät pidä minun valoisuudestani, siitä että olen niin avoin. He eivät kestä sitä. Kuka lakoa mitenkään, miehet sellaisetkin kuin poliitikot, jotka alkaa ketjuuntua, ukkoistuvat naisensilmissäni.

— Jaksavatko he oikeastaan ollenkaan olla naisen valokeilassa. No Di Maggio.

— Macho, sanoi Thurber. Hän oli itsestäänkin miettinyt marilynismejä, vaikkakin aivan eri isotoopeilla varustettuja. Ja hän oli huomannut Marilynin sisäistävän elämän ilmiöitä

laajasti, hyväksyvän ne runouden osina, nähden miten hänkin, Thurber, liittyi muihin miehiin.

— Moni on sellainen kertoilija, itsestään puhuja. Joita nainen tarvitsee. Mutta Di Caprio ei ollut macho, päin vastoin, se joskus pelkäsi minua. Mutta miehet joista naiset pitävät, niillä on kyllä varaa, Marilyn sanoi.

Ja:

— Minä olen Harso, sanoi Marilyn.

— Harso, toisti Thurber. Hän rupesi ajattelemaan kansalliseepoksia joita oli koulussa lukenut. Hänen mieleensä tuli ensin Orlando ja sitten hän muisti lukeneensa suomalaisten Kalevalaa.

— Minä tiedän kyllä, sanoi Marilyn.

— Mitä?

— Että olen sellainen prototyyppi. Minä olen jo tullut täyteen itseäni.

56.

Thurber tunsi, että oli päässyt Marilynin kanssa niin pitkälle kuin hänelle mahdollista oli. Se tuli usein mieleen.

Harso. Monta harsoa.

Marilynin talon takana oli mäki, useita kahviloita, pieniä liikkeitä. Eräässä oli tunnetun kirjailijan, jo kuolleen, pojan tekemä lintuaiheinen huono kyltti.

Korppi tai joku. Ei ollut outo lintu eikä sen tekijäkään. Marilyn tunsi taiteilijoita. Oli istunut Innissä Kavartin kanssa.

Kirkon nopea salaminen harsovalo oli yhtä aikaa huoneessa kuin alhaalla. Se yritti yltää meren rantaan asti. Thurber yritti sanoa joitakin nimiä, jotka olisivat haljenneet, tehneet itselleen oman lähiön tai keskiön, löytäneet asioita jotka olisivat kuuluneet vain hänelle. Mutta aina oli Marilyn ollut mukana kaikessa.

Säde ja harso suuntasivat askeleensa toistensa tielle. Sellainen Marilyn oli. Monien kauhu, talonmiehen rouvan ystävä.

Yläkerrassa asui vanhapiika, joka laskeutui alas ja alkoi holhota, ja kertoa surujaan – perintöasioitaan eroaan.

Ja eräänä päivänä vahvistui käsitys sanojen nielemisestä ja asioiden kesken jättämisestä – tuntui kuin Marilyn olisi alkanut yhä enemmän vetäytyä sielulliseen kuoreensa: valita ihmisiä ja jättää heitä.

– Enää ei edes se komea kuvanveistäjä ”jolla oli oikein eläkekin” soittale, sanoi Marilyn.

57.

Thurber kirjoitti puhtaaksi sanoja. Marilynkin kirjoitti puhtaaksi sanoja.

Kuvat tulivat joskus seinän takaa. Sen seinän takana oli koulu, jota useimmat tässä kaupungissa olivat käyneet ja jos eivät, tunsivat ainakin sen nimen. Thurber pulahti nuoruuteen, aikaan jolloin oli muuttanut tänne ensimmäisen vaimonsa kanssa. Asunut sen kirkon vieressä. Kulkenut alikäytävää Sairaalan luota juuri tälle Marilynin kadulle. Monesti he olivat mittailleet kiellettyä aikaa ja sanoneet: Miksi emme tunteneet silloin. Mitä sinä teit silloin? Koulun etinen tie oli nopean vihreä. Näkyhän nämä ovat, Thurber mietti kohtaloaan. Tulevatko nämä näyt Marilynistä yksin. Se olisi ollut helppo ratkaisu. Niinhän maailma ajattelee. Maailma, yksinkertaiset ihmiset kuten Anthony ja muut nykyään, nuo kovan koulun kasvatit tulevat kylmästä maasta. Jos heidän kanssaan puhuu saa heti kuulla mitä se runo tarkoittaa.

58.

Thurber huomasi olevansa hyvin vastaanottavaisella tuulella. Hän oppi ulkoa nämä esineet, hyväksyi kaiken, ei purnannut pojista, tervehti talonmiehen rouvaa joka ei enää ollut niin utelias, säilytti positiivisuutensa, oli konservatiivi. Teki töitään silloin tällöin. Piti näyttelyn ja siihen asetti takaseinälle juuri tämän kirjahyllyn, jonka läpi näki näitä näkyjään.

59.

Thurber muisti esittelytilaisuuden, jossa kuuluisa kirjailija esiteltiin naapureille ja di caprioille, joilla kaikilla oli hienot vaatteet. Thurberilla oli ollut pariisilainen kravatti.

Siellä oli Carola-niminen naistuumari, joka oli Marilynin henkiystäviä mutta ehtinyt jo muuttaa tämän sairastuttua pois. Hän oli Philadelphiasta ja uskovainen, mitä ei ensin nähnyt, koska hän oli juristi. Nainen silmäili Thurberia epähyväksyvästi eikä puhunut paljon. Thurber huomasi naisen kaiken aikaa tuijottavan hänen kravattiaan. Hän oli selvästi Anthonyn ystäviä ja epäili Thurberia roistoksi.

Carola-niminen alkoi palveluttaa itseään, hymyili lyhyesti Marilynille, muutti rooliaan ja nautti siitä lyhyesti, ja alkoi taas tuijottaa Thurberia.

Ensimmäinen kerta: tällainen perhe, tällainen seurapiiri, ajatteli Thurber ties kuinka monetta kertaa katsellen itseään peilistä. Se oli Marilynin peili. Kukaan muu ei enää asunut täällä.

60.

Kosketus, jossa ympäristö heräsi ja alkoi tiivistyä, oli monenlaisten tunteiden ja syvyyksien väite, ja lähtökohdaksi mahdo-

ton. Ainoa mikä sen selitti, oli Marilyn. Varsinkin alastomana. Sängyssä. Thurber ajatteli peiliä ja toista huonetta. Marilyn jätti usein vuoteen sijaamatta. Ja sanoi:

– Minä en ole koskenut siihen, sen jälkeen.

Marilyn, joka rauhallisuudessaan kaiken aikaa oli kuin olisi kirjoittanut kansakuntansa korkeata veisua.

Joka poistui kesken lemmenpuuhien keittiöön tupakalle ja sanoi: Valmistaudupa sinä siellä siellä välin.

Jos kysyi, menetkö tupakalle, hän ei koskaan vastannut mitään.

Kun Marilyn tuli ja he rakastelivat, he kävivät monimutkaisen tien päästä päähän, kulkien päästä jalkoihin kuin keratan oppikirjan kouluaikeaisen ajatuskaavion, joka tänään tepsi.

– Ei, nyt Thurber, minä ajattelin itseäni, ajatteli Thurber.

61.

Thurber sen aloitti. He alkoivat puhua ”minusta”. Se minä oli Thurber, joka kertoi lapsuudenkokemuksistaan kaikkea mitä ikinä muisti.

62.

Se oli minun ensimmäinen ajatukseni Thurberista, huomasi Marilyn.

– Ei siinä mitään, minun papereitani kyllä saa lukea, ne ovat kaikille, sanoi Marilyn.

Hän tunsu masokistista röntgenomaisuutta kun hän edes ajatteli saati tarkkaili Di Caprion vanhinta lääkäripoikaa töllestelemässä ja tekemässä normatiivisia ulkoaopetettuja arvioita hänen teksteistään.

— Mitä tämä on, oletko taas käynyt Pine Grillissä, milloin kävit viimeksi?

Marilyn otti viinapullon jääkaapin ja seinän välistä.

Minäkin adoptio-vaimo-hyväks, saan huonon kohtelun jos vielä joudun avuttomana sille osastolle, hän ajatteli.

Marilyn vetäisi kipeää jalkaansa. Oli kulunut kahdeksan tuntia. Hän oli ihan rauhallinen. Hän yritti anteeksiantoa jollekin lääkärintalutulle joka oli leikannut hänen niveltään laserilla, eikä jalka ollut enää sen jälkeen parantunut. Tuona kesänä hän vielä odotti.

63.

Marilyn ja Di Caprio olivat asuneet saarella, jossa upseerioppilaat olivat inestisiä pitäen saaren vaimoja erossa ulkopuolisista miehistä. Marilyn näki ruskean ahdasmielisyyden varjon vilahtavan suuressa iloisessa delfinialtaassa, jossa oli jonkun afrikkalaisen kenraalin autokulkue pysähdytettynä. Hän ulkoilutti ajatuksiaan ja ajatteli, ja huomasi tarvitsevansa Ajatusta. Pirstaleiden kiinnittämiseksi siihen. Ylilääkärin kieppuminen hänen uima-altaassaan oli jo vanha juttu.

Marilyn istui siinä terassilla ylilääkärin kanssa eräänä päivänä, kun Anthony kavereineen huomasi tämän. Anthony ei antanut edes kavereidensa pitää Marilynistä. Hänen kädessään oli uuden purjeveneen laiturin avain.

— Olisi riittänyt ajatella tuota venettä filosofisesti, sen enempiä Tonya itseään ajattelematta.

He kävelivät suureen punatiiliseen upseerilinnaan, jota sanottiin Cracketiksi, koska siellä oli pihamaalla noita kovaäänisiä heinäsiirkkoja. Marilyn piti niistä. Kun hän yöllä valvoi ja mietti pöydän reunaa, hän sietä heinäsiirkkoja yhtä hyvin kuin Di Caprioitakin. Nimikin oli kovin samanlainen.

Marilyn riisui vaatteensa ja meni saunaan ja alkoi saippuoida

itseään. Hän meni alamökkiin, missä Thurber odotti. Hän seisahtui mietteissään ovelle ja kysyi:

— Onko Carl jo käynyt täällä.

Carl, kääntäjä, oli Lincolnin sukua äidin puolelta. Hänen mökkinsä oli lähellä.

— Ei ole enää sen enempää.

Ja niin he lähtivät sille pikkukaupunkireissulle vielä sinä kesänä. He ottivat Valkoisen kaunottaren ja ajoivat viljavien niittyjen halki kohti Innsin pikkukaupunkia. Eroottinen tunnelma syntyi itsestään heti, kun istui toisen vierellä ja ikkunas-
sa vilahti vapaita niittyjä.

— Mennään tuonne, Marilyn sanoi.

Kaksi

Thurber oli taas vankilasta vapautuneen oloinen, kuvitellen olevansa Afrikassa. Tunnusomainen tukevuus toi mieleen Jean Genet'n varkaudet. Hän oli kuusitoistavuotiaana lukenut englanninnoksen, mutta ei ollut itsekään ymmärtänyt kaikkea. Nyt huonosti ymmärretyt kohdat sitoivat Marilynin vartaloon kaikki repeytyvät siteet ja selvitykset muuttuivat jopa ääniksi. Thurber oli ryhtynyt kirjoittamaan kirjaa Mailerista tämän nuoruuden päiviltä. Suunnitellut päähenkilöiden nimiä, ajatellut Mailerin nimeksi vaikka Jean Genet'tä, joka asui niin kaukana, ettei kukaan ollut selvillä mitä siellä tapahtui.

Pitkäkaulaiset antiloopit juoksivat pitkin Afrikkaa, ja siten yhtäkkiä — jaaha.

— Thurber on kuin rapu.

Hiljaisuus, johon Marilyn sanoi:

— Pikkumiestä ei kannata häiritä.

Tai:

— Ei hullumpaa, minun käsi jäi seinän väliin.

Tämä:

— Liian pieni sänky.

— Ne pojat ovat vieneet isomman, joka meillä oli.

— Haitarinsoittajan uni, johon Lordi Byron on äskettäin kirjoittanut teoksen: Kotihuoranpäiväkirjasta.

Ja monet kerrat:

— Ei ole kiire.

Kun ajatteli, ei sanonut itse, mutta kuuli. Esimerkiksi:

— Marilynissä joutui kääntämään kaikki hienoimmat yksinkertaisuudet mitä komediennenä keksi suoraan miehelle.

Thurber ajatteli yöpöydän kirjaa, ja sitä kummalle se tulee ensin, se keko-tunne, kun yrittää hiljaa vetää tikkuja rakennelmasta, siinä lapsuuden pelissä, niin ettei mikään kaadu. Kaikki ei ole siinä yhtä selvää (ja latteata, kuin Sanomissa). Thurber vetää omaa kekopäätään omaa Sallustiustaan omaa Rimbaudiaan ulos keosta, ja aina — se onnistuu.

Marilyn ei enää sinä naimispäivänä vuonna 1999 ole sama. Jotain on varmasti tapahtunut. Tämä on minun ajatukseni, ja minä yritän laskeutua samalle tasangolle, joka kimpoaa minulle vain omaa eläintäni, itseäni, aseita, kimpiä ja tarvekaluja, kaikenlaisia tarvikkeita, vähän samanlaisia kuin Di Caprio-vainajalla oli Montanan mökin seinässä. Thurber avaa oven ja muistaa Marilynin heti sisään tullessaan laukaiseman leppoisan-eroottisen tunnelman, jopa sanallisen.

— Minulla ei tänään ole pikkuhousuja.

Tai, vastakaanonina, kuin kylmän suihkun:

— En minä sinua varten ole ilman pikkuhousuja, oli vain niin kuuma päivä.

Vaaleankeltainen karva kiiltää heinätukossa ja on mäki. On niin monta mäkeä, kumpareita ja irtokiveä, pyörivää rintaa vevää lihasta päivänsädetä, jotka mieluusti antautuvat ottavan käden alle. Pienet tai suurina olevat ”jonkun” silmät todistavat omaa katsetta. Useimmat työntäessään ”sen” sisäänsä ja etsiessään sille tilaa, omaa paikkaansa, kuulevat Marilynin sanovan kymmenkertaisesti tutun repliikin, joka kolahtaa:

— Se taitaa olla sinulle jo tuttu paikka.

— Helveti soikoon, se kreivitär.

Vieras nainen pulpahti kuvaan, oli istunut levykaapin päällä polvillaan ja soittanut, kun Thurber oli toisinpäin juossut vie-

raissa ja kirjoittanut jo 11 osaa Marilynin elämänekertaa, soittanut siis Wagneria tuota mustavalkoista helvetin pateettikkoa, lujentanut erään kohdan, ja teeskenteli itkua. Thurberin oli aina ensin luotava Tvardovskin atomisäteilyä muistuttavat oman vastustamattoman psykofyysisen kehonsa ulottuvuudet, kunnes oli J. Thurber ja sitten kokonaan katosi. Vielä tänäkin vuonna, kun Marilyn alkoi tuntua erilaiselta – kun kirjalle piti keksiä loppu ja sen vuoksi alkaa mutiloida itse elämää – oli Marilyn kuitenkin kovasti kuvassa. Thurberin mieleen pulpahti Robinson Crusoe Alex Senghorin lukemana. Tämän kuuluisan kanadalaisen revisionistin tulkintana. Varo Robinsonin kirjaa, hän luki. Leirin seipäitten terävät piikit piti tulkita Crusoen oman elämän pituisiksi tarkasti nähdäiksi askeliksi ja kokea tunne että Defoe itse hiipisi aina oman leirinsä ulkopuolella kuunnellen itseään yhä eläen jo elettyä elämäänsä, samaistuen ja samaistuttaen lukijansa kaikkeen ympäröivään luontoon, joka kohisi merenä kaikessa ympärillä olevassa. Oli vain uskottava omaan tuottee-seensa, johon kuuluivat rinnat ja lantio joka yhtyi reisiin mutta ei niin kiinteästi että syntyisi virtakatkoksia tai paineita. Sydän oli silloin radio, joka uskoi itseensä. Mutta loppujen lopuksi oli niin, ettei ollut muuta tehtävää kuin ajaa toisen sänkyyn, naida ja ajatella toisiaan samanaikaisesti.

Miten lähellä ympäristön terrorisoiminen silloin olikaan surevaa Marilynia.

He eivät koskaan enää puhuneet mitään: heillä ei ollut riittää kirjallisuuskäsityksistä. Kummatkaan eivät olleet ymmärtäneet toisiaan ja kyteminen oli jäänyt päälle ja merkitsi ideologista sota. Oli muitakin naisia, joista voisi kirjoittaa: he eivät enää noudattaneet elämänekertansa piirteitä, eivät olleet kylmiä eivätkä lämpimiä ja julistustaan seuraten eivät ehkä olisi edes muita kuin puheita, suunnannäyttöjä tai tapahtumia, joissa heijastui tämän yhteiskunnan tai tämän maailman yhteinen ajatuskerrostuma, sellainen tapa ajatella, jonka kaikki tuntisivat ja jota ei voinut kieltää.

Kirjoittaminen oli hauskaa, mutta päättyi isoon vatsaan, jota Thurber oli alkanut ajatella iltapäivällä puoli kaksi kuunnellensaan Knalli ja Sateenvarjo -nimistä englantilaistyyppistä kuunnelmaa.

Thurber söi, jauhoi Vihreätä Kanaa ja pyysi että radio pantaisiin hiljemmälle.

Aika oli ollut päätymässä kireäksi, kun Thurber oli saanut lähetysidean. Siinä oli viisi kieltoa: kaikki apurahat oli evätty samalla kielenkäänteellä:

— Emme palauta edes valokuvia.

Välimerkit olivat painuneet hedelmälliseen kallioon: on kuin Mailer olisi kirjoittanut Huoran Pojan päiväkirjan. Mitään sellaista ei ole, ajatteli Thurber heti. Ne ovat yksityisiä ihmisiä, hän päätteli, ja nyt ne on käännytettävä uskoon sähköshokkihoidon avulla.

Muistaakseen mitä ajatteli Thurber seurasi tarjoilijapoikaa, jossa oli hyviä aineksia.

— Hyvä alkuennusmerkki, minun tulee olla vain hyvälaatuisten ihmisten seurassa.

Thurber oli varma, etteivät Di Caprion pojat tulisi koskaan edes lukemaan tätä selontekoaan.

Hän otti lehden käteensä ja alkoi asua Marilynin vatsassa — vertauskuvallisesti. Muut naiset kulkivat Thurberin päässä ja hän antoi heidän olla ja tehdä ja mietti heidän ikäänsä: kaksikymmentä kaksi, kolmekymmentä, neljäkymmentä seitsemän ja kuusikymmentä. Syötyään kanan hän muisti tyyliinsä, joka oli poikamiesmäinen. Hänen sivuitseen kulki kavalkadi naisia: Ritva Leander, Sarah, Adele, ja Julma. Sekä tietenkin Ella Fitzgeraldin serkku, jota hän kaavaili yhteiskunnallisen keskustelun avaajaksi — tämä kun oli ollut naimisissa Mailerin kanssa, sillä tavalla.

Kolme: Coda

Thurber muisti toisen naissuhteen: Jekaterinan, tänne muutaneen belgialais-venäläisen naisen, jonka kanssa hän oli istunut samalla tavalla hienoja lusikoita ihaillen. Aina oli ollut loh-ta, ja nyt ne olivat muuttuneet voileiviksi ja tavallisemmiksi, ja aika usein oli silti myös kalaa.

Kirkkoherra eli Pappi sai nyt samoja eineksiä kuin Thurberkin, ja Thurber näytti muutamaa piirrostaan, erästä varsin-kin, jossa Paavalia kiusattiin tämän harhaoppisuuden vuoksi. Paavali oli piirretty puoliksi helleeniksi puoliksi kristityksi.

Marilyn tuli ja kertoi heti tapauksen Billylle ja itselleen, ja Thurber joutui jäämään taka-alalle: aina joku henryjames-mainen vetovoima alkoi jyllätä Marilynin ja tämän miesvie-raiden välillä.

— Paavali otti suuria riskejä, sanoi Pappi, Thurberista type-rästi. Sillä olihan maa täynnä lahkolaisuskontoja, joista Paa-valin edustama Taivas Jeesus oli yksi ainoa.

Marilyn kertoi heti sukunsa miespuolisen jäsenen, päätoi-mittajan, olemassaolosta.

Hän tekee sen tehdäkseen vaikutuksen, Thurber ajatteli. Ja: Ei ole minulle ennen kertonutkaan. Häntä kouraisi lap-sesta asti suoniin jäänyt piintyvä pelko, että hänelle ei oltaisi kerrottu kaikkea.

— Minä en jaksa kilpailla tämän maallisen sosiologian tai

vaikka kirjallisuustutkimuksen kanssa – noin teologina, sanoi Pappi.

Hän oli ottanut antamisen roolin itselleen ennen kuin kukaan muu.

Harmittavan hyvä ammatti, ajatteli Thurber. Kas kun en itse ollut huomannut tuota.

Thurberin edetessä Billy – sillä Pappi ei ollut kukaan muu – alkoi rypistää kulmia.

– Minäkin soitin teini-iässä seurakunnan ja jopa kaupallisten kuolemantapausten kaltaisissa juhlissa.

– Kaupallisten kuoleman tapausten?

– Niin.

Thurber ei välittänyt henryjames-tunteesta, jonka Pappi herätti kun vähänkin pysähtyi, vaan jatkoi sen päälle omalla tavallaan:

– Tämä on eräänlainen Grip-kurssi: ”Kurssi, jossa myymistilannetta opetetaan ja vastustajasta otetaan henki”.

– Minä tarkoitan vain hyvää teille, sanoi Pappi.

– Onko tämä teidän miehenne, kysyi Pappi Marilyniltä.

Marilyn nyökkäsi, mutta kielsi samalla: hän on tehnyt nuo, näytti, ja yritti johdattaa keskustelua enkeleihin, taiteilijoihin ja lapsiin.

– Hän on minun enkelini, katsokaas, mieheni kuoli viime vuonna ja ilman tätä enkeliä en tiedä mihin olisin joutunut.

– Minä muistan kun sitä oltiin sakastissa – minun huoneeni on muuten ihan linnuntietä tuollapäin, sanoi Pappi.

– Siis kun te olitte tuoreeltaan leskenä keskustelemassa elämästänne. Ja kun minä kannustin ja sanoin: elämän pitää jatkua.

– Ja tässä se nyt on jatkunut.

– Siltä näyttää.

Pappi ajatteli, että hän olisi voinut henryjamesmaisesti tai jotenkin epämiellyttävämmällä tavalla alkaa jaaritella kaikenlaisista pianonpimputtajista, mutta hänen vatsansa kielsi: se

olisi tiennyt lisää kahvikuppeja ja tähän yhteen ainoaan isoon kaupunkiin tulleita kierroksia oli vanteessa nyt jo kuin pääkalloja.

— Onko se ilotalojuttu jo selvä, kysyi Pappi.

Thurber tajusi jo, että Marilyn oli saanut kutsun suojellakseen erästä päätoimittajaa, joka oli käynyt ilotalossa siinä seinän takana.

— Ja häntäkö ei siis ole näkynyt, sanoi Pappi eteisessä.

Ja:

— Minä uskon teihin, kuten aina.

Alussa uskoin itseäni, hoki Thurber vihaisena. Mutta ei minulla ole syytä vihaan eikä mihinkään eikä ainakaan huoleen. Ja: tämä seksipuoli pitää näköjään ottaa vakavasti. Sekä: mikähän sen tekee.

Thurber meni pöydän ääreen, jossa ennen oli ollut Di Caprio nuoremman verstaas.

Kukaan ei ole sellainen kuin toivon, ajatteli Thurber.

Hän koki ihmiset suoriksi. Mutta siitä johtui, että kaikki tuntuivat epäsuorilta. Myös Marilyn. Ja nyt juuri hän.

Pöydällä oli tunnetun juutalaiskirjailijan omaelämäkerrallinen teos, saati sitten että Marilyn oli istuskellut Junaravintolassa tämän samaisen kirjailijan kanssa.

— Onpa monitasoista, silmäili Thurber kirjaa.

— Ei mitään Woodya, vähän piirrettyä kumminkin.

— En tiennytkään, että tunnet niin hyvin Paavalia.

— En minä tunne, sanoi Marilyn.

Taas hän puhui lyhyesti. Eikö hän halua puhua minunlaiseni kanssa.

— Minä vain vitsailen, eihän siinä mitään.

— Ei siinä olekaan mitään vitsailemista. Paavali kuului itsekin väärinymmärrettyjen joukkoon.

Thurber muisti yksinäisen kävelyn ja ristikkoaidan, jonka takana ei hänen monivuotisten aamukävelyjensä aikana koskaan ollut pelaajia. Ei elämää. Hän muisti sen. Sekä sen, kuin-

ka erilaista on elää ja ajatella yksin. Pappi ei koskaan pääse irti lähimmäisistä, ja siksi ei koskaan löydä oikeaa suhdetta ihmiseen, hän ajatteli.

Thurber ihastui itseensä, kun pystyi keskimään tällaisia ideoita ja oivalluksia. Kumma että niihin päästäkseen piti aina ensin puhua, ja jopa kiihtyä. Tällöin Thurber otti kynän, ei vastannut Marilynille, ja piirsi myöhemmin kuuluisaksi tulleen kuvan vieraiden havaitessa naisen joka kyhjöttää kirjahyllyn päällä, ja he kysyvät:

— Mikä tuo on.

Ja kuvassa oleva Thurber vastaa ottaen vieraat vastaan:

— Se on entinen vaimoni.

Ja siitä pitäen Thurber alkoi edetä Marilynin ja juutalaisten seuraamisen parissa. Marilyn tunsu Innistä useimmat: niin monta että oli saattanut poikapuolensa kyselemään itseltään, mikä on Marilynin funktio. Onko hän hullu. Vanhin heistä, joka oli ostanut purjeveneen, oli uusinnut sen tänä vuonna, mutta ei ollut saanut edellistä myydyksi. Hän vuokraili sitä konferenssi-ihmisille, ja sen jälkeen se oli niin naurettavan suuri kuin etelä-afrikkalaiset autot, mersut tai jotkut muut, ajatteli Thurber.

Eräänä iltana tuo ammattimuusikko oli seisonut Marilynin uudessa eteisessä ja alkanut kertoa Marilynin elämää Thurberille uutena versiona.

Siis minulle, ajatteli Thurber.

Ääni oli vaimentunut jo, Marilyn ei enää välittänyt vaan toimi ja teki rappauksia ja toimitti ison peilin arkea — ja alkoi voittaa.

Tony sanoi:

— Sinä et tiedä että hän on ostanut Kultakortin tilit tyhjiksi ja me saamme maksaa niitä.

— Hänet olisi saatettava hoitoon.

Thurber ajatteli ensin Marilynin jalkaa. Sitten hän sanoi:

— Nuo ovat hulluja.

— Tehän olette maalaisia, joista se noille kirjoittaa: pikkukylän ihmisiä, Thurber selitti.

— Minä en lue kirjoja, sanoi Tohtori Ei ylheästi.

Mailerin lisäksi nämä kaikki nimet saivat Tonyn huonohermoisemmaksi ja olivat pilata hänen tohtorinväitöstilaisuutensa, niin että Marilynilla ja Thurberilla oli hauskaa, ainakin Thurber luuli niin, kun he sanoivat häntä Tohtori Eiksi.

Ja Thurber puhui Marilynin päälle, hän tunsi että kertomus alkoi toistua. Hän katseli huonejärjestystä: yöpöytä, pari kirjaa, jopa yksi hänen suosittelemansa. Tai hän mietti loisteisesti projisoiden marilyn-tietoisuutta kustannustoimittajien taloon. Mitä he näyttäisivät, mitä sanoisivat. Ja sitten korosti jotain toistuvaa, mutta nytkin läsnäolevaa lapsuuden tapaista, johon olisi jäänyt paha jälki niin kuin kehen tahansa. Ja samalla teki hyökkäysliikkeitä Marilyniin päin.

— Tällaista ei yleensä käytetä mihinkään, ei edes taiteessa, olenko minä mikään Crumb.

Mitä sanonkin, odotan. Marilyn nimittäin ei pitänytkaan hyvästä käytöksestä, vaan jonkinlaisesta roistomaisuudesta, oli Thurber tuuminut. Juuri kun sain ne kädet rintojen ympäri, tulivat ne aikuiset perheet, koska olimme pimenevän kansanpuistotien varressa.

— Ja homma keskeytyi, hauska kuulla, sanoi Marilyn.

Thurber oli puhunut päälle eikä ollut tiennyt mitään lauseenvastikkeista eikä välimerkeistä, tuli soittoa kappaleesta toiseen tai ei — vielä silloinkaan ei ollut päässyt tarkoituksen perille. James James! Joka toinen lyönti isolla ja vain pieni alku pienellä. Jyskytys, jossa voimailija yläkerrassa asuu, mietti Thurber, ”on nyt hiljaa hiljaa”.

Kun Marilyn oli jo kuullut varmaan kaiken, jäi siittiöitä jopa ylikin, eivätkä ne olleet mitä tahansa siittiöitä, vaan ideoiden alkuja vähän niin kuin Baudelairella ennen. Silloin kun tämä meni jokaisen asian kivullosesta portista läpi, että olisi voinut näyttää jälkimaailmalle ja sen runoilijoille millaista

taide oikeastaan on. Thurber paini muotojen kanssa ja muisti pöydän, jossa oli ennen Marilynin luokse tuloaan harjoittanut omaa Baudelaire-katsettaan. Hän oli jo vuosikaudet tuntenut, ettei ole naistenmies, mutta sitten huomannut silmiensä halun ja piirtokyvyn. Riitti kun huomasi itse, mitä huomasi. Koska se on alkanut, sielläkö, sanoi hän ajatellen Marilynä. Hullu – tuollainen venakko kuin tuo tuossa olen itse, minä vain tunnen että minä en tiedä, että minä etsin hänen jakkaroitaa, jotka ovat piilossa hameiden alla. Ja kaikkihan ne piilossa ovat, emmehän ole apinoita. Ja siitä minä opin, ettei puhe ja myötämielisyys ole yhtään minua varten. Se voi tulla ulos vaikka korvasta. Miten kiihottava Marilynin olemus oli, ja saita – ja miten paljon siinä oli samaa kuin minussa, Thurberissa, ajatteli Thurber vihdoin.

Vajotessaan pohjaan Thurber vielä puhui, kertoi Vietnamin sodan veteraanista elokuvaohjaajasta, joka oli vihannut häntä: kuinka tämä oli kääntynyt pois kehystäjän mainitessa hänen nimensä, kertoi kaksikymmentä vuotta sitten tapahtuneista asioista, sekä niistä jotka tapahtuivat yhä, vihasta ja rakkaudesta.

– Kuvittele, että minä seurustelin sen tyttären parhaan ystävättären kanssa.

Ja, alkaen uudelleen ja vajoten taas päästä päähän, hän ei kuunnellut eikä kysellyt, koska Marilyn halusi kuulla lisää, onhan meillä kaikilla elämätöntä elämää.

Ja Thurber kertoi Kahvilasta, jossa hän ja Marilyn olivat tavanneet, ja tämän elokuvaohjaajan seuranneen heitä kahta.

– Se katsoi minua ja meitä ja minä odotin että se tulee sanomaan sinulle: Varo tuota miestä, se jätti nuoren naisen keran aikanaan.

Tajuissaan vielä kun sanat auttoivat jatkamaan ja sitomaan toisiaan kiinni kuin ilmaan ja yhä uuteen lauseeseen joka oli kuin katu ja odotus, kuin Flanderin tie, tämä, sanoi Thurber, ja tarkoitti kahta.

— Ei minulle ole koskaan puhuttu tällaisessa tilanteessa tuollaisia, sanoi Marilyn, — Minä pidän siitä. Kerro vielä siitä ohjaajasta, oliko se taitelija.

— Ai se, joka istui takanasi, se tuli siihen kun me istuimme Paradessa. Mitä sinä teit, etkö muista, annoit minulle numeron, se näki sen, se ajatteli minun tappaneen sen erään tytön, olisi kysynyt minulta, pannut puuteria nenäänsä.

— Enhän minä silloin sinua ajatellut — paljonkaan, ajattelin vaan, että siinä on jokin mielenkiintoinen taiteilija.

Kun Thurber, purkauksen partaalla, ajatteli koskea, hän pysäytti ja sai sanoista voimaa sitoa nesteen joka oli sisällä ja joka alkoi noudattaa hänen tahtoaan, aina ja aina ja aina, kuin tottuen Marilynin ainoaan rauhallisuuteen siinä alkoovissa ja niityllä, sanoinko niityllä, Thurber sanoi, sinnehän sinä juuri siitä Kahvilasta olit lähdössä sinä kesänä koko kesäksi ja vasta silloin syksyllä kun palasit sinä palasit, minulla oli silloin niin paljon muuta ajateltavaa, Marilyn sanoi, ja hukkunut se lappukin oli.

HAUDATUT MAATILAT

On vale etteivät nuoret ajattele presidenttejä, tai odota, että aikuiset, muut ja maailma sen tekisivät.

Usein eivät tehneet.

Nyt Jeesus odotti. Arvoja puhuttiin.

Innsin tuuliviiri kääntyi.

Yhä useammin sai huoran. Tuli tapahtumisen tunne.

John O'Hara ja Haemalainen lähtivät ensin toisesta talosta.

— Jätetään seudun kuvaaminen tuonnemmaksi, sanoi O'Hara, toiselle, joka kuvasi kylttiä: "Varo Intiaaneja".

— Ei se ole virallinen se on käsin tehty.

He menivät O'Haran isän kotiin ensin. Ei tuntunut mitään elää nykyään, O'Haran isä oli kapteeni. He pääsivät tottakai sisään, ja totesivat että vanhemmat olivat menneet pois.

Lappu kädessä he jatkoivat matkaa toiseen taloon, tekivät saman: kukaan ei asu täällä viikkoon. Loma-ajat ovat alkaneet.

He ajoivat seudun halki kohti kaupungin keskustaa ja sitten laitamalle.

— Täällä voisi olla sellaista kuin Jeesus sanoi, vähän enemmän kaktuksia, sanoi O'Hara.

— Tämä on onnen Laakso, ollaan jossain viisikymmenluvulla, me olimme silloin nuoria, ja nyt me pelkäämme seuraamuksia.

— Me olemme koputtaneet kauan.

— Se sanotaan: kolkuttaneet, sanoi vanhempi.

— Vie sinä valkoiset baariin, minä menen rutiinille.

Haemalainen teki niin kuin sanoi. O’Harakin teki kuten sanottiin. Hän ei silti ollut juonessa mukana. Yhteiskunta oli luvannut liikaa. Radiosta tuli hänen lempilukijansa K. Jeromen ääni, joka teki hyvää.

Ja hän ajatteli: tapahtuisi mitä tahansa, en unohda tätä ääntä.

O’Hara antoi laput ja sanoi:

— Siellä ei ole ketään viikkoon, tässä on avain heitä se kauas, ne luulevat että ovat itse sen hävittäneet. Tein reiän eräseen taskuun.

— Sika.

— Haemalaisen idea, me asumme Laaksossa, se sanoi.

Piinkova Don Leavy alkoi O’Haran mielestä valitettavasti tuntua kuin jonkun Truman Capoten henkilöltä, preerialme ja kaikki.

— Vain kokkarit puuttuvat ja sinun lehdistötilaisuutesi, sanoi Alter Ego.

Kasakka ja Don Leavy olivat kaksin, nousivat ja menivät autoon sillä välin kun Haemalainen oli strippiklubissa ja jätti viimeisiä sanoja Britalle ja kysyi, oliko tämä ruotsalainen.

Brita olisi tahtonut elää kuin jossain Delawaressa. Haemalainen otti planin, se oli hänen suullaan. Joku olisi ottanut siitä hyvästä häneltä hengen.

Vielä tupakka vielä sama tuoli vielä pari sanaa. Haemalainen ajatteli rintaa. Ensimmäinen keikka pelotti. Yhdestä keikasta keksii toisen, se antaa jälkiä itsestään ja pitkän aikaa rikokset tuntuivat aidolta näytelmältä.

Jos puhuisi siitä ääneen alaisille kuin Capoten poliisi; seuraava näytös on vankilassa. Joka kymmenes on vankilassa.

— Kiitti, sanoi Haemalainen, pidä rintasi sinisenä.

— Ihme ukko tuo suomalainen, sanoi Brita joka tahtoi olla vain taiteilija. Hän heitti Haemalaiselle — tämän aina hukatesa ne — Blue Lagoon -nimikorttinsa.

Auto oli sininen ja ajoi ajatuksen punaisena.

– Se johtuu tuosta ilta-auringosta, kun ihmiset menevät maalle.

– Tai suolle. Kuka nyt Clevelandiin ajaisi.

– Siellähän se on.

– Mikä.

– No se vankila.

– Mikä sinun nimesi taas olikaan, kysyi Don Leavy.

– Oliko se Mason?

– Älä sitten yritä säilyttää lapsuuttasi enää. Minä muistan sinut jo kolmelta keikalta.

– Mutta ne ovat olleet symmetrisiä samanlaisia suunnilleen.

– Ainakin keskenään.

– Mihin mennään tällä kerralla, hän sanoi.

– Mennään Transittiin, toiminnan jakopisteeseen. Panttilainaamon vastakohtaan. Myymään.

– Ajetaan sinne suoraan joo. No sehän on kaksi keikkaa. Joo.

– Minä nyt en voisi jättää tällä vuosikymmenellä enää arvotaidetta yöksi intiaaneilta ryöstettyyn autoon. Me olemme jo kohta alamaailmassa.

He tulivat keskiluokan paikkaan ja tarkoittivat joko alakaupungilla tai kellarissa, Mason ei oikein tiennyt.

Miksi minun pitää aina jossain raa'assa kertomuksessa, joka parodioi dekkaria kuusikymmenluvun viihdejuppihöyrykirjallisuuden muotoa, olla aina se epäverbaalinen vastakohta, se paperinen joka joutuu polttamaan pilvää, Mason ajatteli.

Hän muisti kun Haemalainen oli kerran pakottanut hänet polttamaan. Haemalaisella oli ollut kirjailija-minä päällä, pari vuotta sitten. Kauniin piipun vuoksi Mason poltti. Hänestä tuli raskasjalkainen alkoi paskattaa ja kiroiluttaa, jokin ruuvi löystyi ja kaikki lapsuuden aikana kehittyneet lahjakkuudet valuivat kuin rengas piikin jalkaan. Kummit alkoivat soittaa

hänelle kotiin, ja ihan oudotkin ihmiset tulivat pelastamaan, katsomaan häntä.

Mies jolla on hyvä terveys oli alkanut hermostuttaa ihmisiä jo yhden tupakan jälkeen.

Auto törmäsi taloon.

– Se on tyhjä, tämä, sanoi O’Haran lappua kädessä pitävä avainmies Don Leavy.

He avasivat Palladiumin. Menivät keskelle ja näyttivät puhumattomilla sormillaan. TV ja video eivät siitä välkähdelleet. Ei tähän koskaan totu, sanoi Don Leavy taputellen TV:tä.

– Älä sorry yksityiskohtiin nyt Herra, sanoi Mason ja rukoili.

– Enempää et meille koulussa pystynyt opettamaan yhteiskunta.

– Tämä on sentään O’Haran isän koti.

– Laaksokin on isän laaksoa, koko yhteiskunta on Jeesuksen valtakunta.

– Ja vankilaa johtaa Voldemar Tuttu.

– Huonoa tekstiä nuo ruotsalaiset, sanoi Mason.

Kun auto oli täynnä, siitä jäi taas kaksi jälkeä tiehen. Kasakaapissa oli ollut jonkin verran tuuletettua rahaa. He kaa-suttivat pois ja availivat varastettuja viinoja joita kutsuivat poltetuiksi.

– Niistä on nyt varmaan kaikki mäski jo irronnut.

Ja he ajoivat ristiin toisten lähtöviivojen yli niin, että tutkijat löytäisivät neljä autoa jotka kaikki olivat kääntyneet ja muodostaneet pisteen. Mutta muovitiellä jäljet olivat jo kevyempiä. Ne voisivat olla kenen hyvänsä kuin hautakirjoitukset.

Konstaapeli Tom ja Browne olivat päättäneet pelata aamuun saakka. Heidän edessään se oli kuun keltainen valokeila tai pitkä yö.

– Minä muistan kun isä kerran jahtasi kahta kurkea, sanoi Browne, ja kun me asuttiin naapurissa, niin tekin varmaan näitte sen. Ja sitten ennen kuin sen piti ampua, oli kurkia-

rasta jossa oli kolme yksi irronnut ja pudonnut juuri sen talon katolle jossa isä seiso. Se näki vaan valkoisia höyheniä.

Silloin lävähti. Tom iski kortin.

— Otetaan uusi.

Mitäs se tuo tänne noita lapsuuden aikaisia muisteluksiaan eihän tämä mikään elokuva ole, hän ajatteli.

— Me ollaan aika itsenäisiä lavereita.

Mutta me voimme joutua kohta komediaan, tiesivät he.

Kaksi viskipulloa eivät edes tienneet sisältävänsä viskiä. Joku ammattitaitoinen taikuri vain oli sinne vahingossa kaatanut viinaa.

Salakuljetusaikana oli vielä pimeämpää, ihan mafista.

— Mafista.

Keltainen valo kääntyi sisäänpäin Brownen silmissä, joka sanoi: — Tavallinen ihminen ei kuule paljon viitsi ajatella, älä viitsi vaivata.

Mutta lahjakaapissa oli korruptioviinaa. Oli tunne että kokemus auttoi meitä eteenpäin. Aamun rajaani asti, aamuvuoroon maan alla — kunnes Van Goghin hahmo tuli ja maalasi kortinpelaajat ja perunankuorijat samaan kuvaan.

Reynoldsin järvi oli onnistuneen tyyni, kuin jonkun Emersonin pitkän ja hartaan saarnan jälkeen. Toinen kirkon torni oli myös toista korkeampi, mutta yhtä pitkiä ne olivat seistesään siinä. Niiden yllä oli vain taivas.

Kukaan ei tiennyt niitä katsellessaan mistään erilaisesta. Oli varmuus yhteisestä kollektiivisesta alitajunnasta. Oli common sense.

Ja pilvi kirjoitti sinne ylälaitaan kuin kahden vaiheilla ja tuntui ajattelevan taivaansa liuskaa kuin tyyntytään.

— Ihmiset ovat jo kauan asuneet tällä seudulla.

— Muistan kun mustia ajettiin pois. Mutta vähitellen tuli yhä useampia ihmisiä minun ympärilleni.

Syynä oli joki. Tiedän kyllä, että kylä nukahtaa kun aika tulee. Mutta kun itse herään, on ympärillä kaupunki.

Taivaan pimetessä alkoi joki hoitaa väreilevää tehtävää. Kaikki sillat ja rakennukset jotka alkoivat väreillä sen pinnassa hoitivat konemaisesti yhtäältä kirkon tornin pimentymisen syystä johtuvaa tehtävää, se oli epäkohta. Kulkijoita oli aina harvassa, ja vähitellen he kulkivat sormia karistellen hekin pois. Jokainen vei mielessään tuota jokailtaista luonnonnäytelmää kun joki karisti syövereihinsä pirstaloituneiden pimeiden tornien tuhkaa. Ja lopulta nielaisi sen vesi. Laineet hyppelivät, tuli kuu. Kuu ja laineet kuin kaksitahtiset sammakot, oli lapsilla halu sanoa.

Nyt oli jäljellä tämän toisen lapun tyhjä talo.

Mason luki osoitetta. Don Leavy mittasi autoa ja tarkoitti jotain.

— Sano mitä tehdään. Mitä ajattelet, kysyi Mason ja heilautti lappua.

Alkoi olla pimeä.

— Me ei mennä nyt kaupunkiin me pysytään täällä.

— Ja meillä on aikaa.

Don Leavylla oli tilaa päässään ja kaikki ärtymys tapahtui si hänelle nopeasti, se tuli ja meni.

He köröttivät autolla kuin jossain filmissä.

— Ei sinusta luulisi että olet jostain Meksikosta tai jopa Albuquerquesta, sanoi Mason.

— Tällä kohdalla me otettaisiin tupakat, kuten siinä James Deanin Jättiläisessä.

Mason katsoi miltä Don Leavy näytti.

Mason oli köyhä eikä nähnyt mitään ja puhui silti meksikolaisista.

— Minä muuten en ole Meksikosta, ainakaan en ole meksikolainen. Olen käynyt Torvessa. Haluatko että kerron.

Don Leavy kuvaili New Meksikon hienointa hotellia niin että auto alkoi kiittää kohti toista, kohti numero kakkosta.

Mason huomasi sen ja alkoi jännittyä.

— Meillä ei ole kiire, minulla ei ole kiire ja sinulla ei ole

kiirettä; meillä on pelkästään tietoa. Me tiedämme sen min-kä tiedon me O'Haralta saimme, ja se pitää paikkansa. Tämä on matematiikkaa.

— Sitä mitä opetettiin koulussa.

— Ei Mason, ei sitä.

— Mutta meidän ei ole tarvis pidentää sitä. Me jaamme vii-voja pitkin. Ainoastaan joku iso lintu joka on karannut noilta rikkailta valkoisilta voi rikkoa meidän automme lasin. Ja sil-loin me emme pääse tietämään, onko siellä jokin. Onko ta-lossen silti jokin. Mutta O'Haraan me voimme jo tämän perus-teella luottaa; sinä näit että talo oli tyhjä. Vain hampaat ka-lisivat sinulla eteisessä tai takissa oli reikä. Kun isäntä palaa, katsoo takin, hei mutta siinähan on jotain järjetöntä: minä hukkasin avaimet, tämä varkaus oli minun syyni. Pitää kertoa O'Haralle että kaikki muu meni hienosti.

— Meidän ei tule välittää luonnonkuvauksista, jos sytytäm-me tupakan se on vain hermojamme varten. Luonnonkuva-ukset ovat entistä elämää, ne ovat vain massaa. Kun saam-me rahat, me alamme vaihtaa niitä. Me toimimme robotti-maisesti.

— Mitä kello on.

— Kuusi.

Don ajatteli, että jos Mason puhuisi lisää, hän ei enää luot-taisi tähän.

Pitäisi vaihtaa koko mies.

Mason muuttui hiljaiseksi koska oli tunnistanut olevansa kolmonen, kuuluneensa rikollisryhmään jossa oli työpareja ja hän sattui olemaan kolmonen. Ne olivat soluja. Eri asia oli-vatko mafistisia vai eivät. Pahinta oli, sanoi se, että ei voinut nähdä tulevaisuuteen, koska oli sen osa.

Hyvä tässä oli se että homma eteni ja pysyi ketjussa, kuului johonkin, ja ainoa varmuus oli toiminta.

Hyvä, me menemme kakkoseen. Päihdearmeijallinen nuo-ria katukärpäsiä parveili. Ne näyttivät Don Leavyn silmissä pas-

siivisilta, mutta meillä ei ole aikaa minkäänlaisiin armeliaisuu-
dentöihin, hän ajatteli.

Kaikki kärpäset ovat riisuttuja ja raiskattuja tässä kaupun-
gissa ja kaikilla niillä seuduilla missä ihminen yleensä erittää
lämpöä, tarvitsee ruokaa ja syö. Se on liikakansoitusta.

Talo oli länteen, ja he olivat ajaneet pitkän matkan takai-
sin päin, mutta lappua oli uskottava.

Sitä mukaa kun talo alkoi lähestyä piti lukea tuntomerkke-
jä. Piti sytyttää autonlamput. Onneksi ketään ei ollut näköväl-
lä. Kukaan ei ilmeisesti ollut kotona.

Don Leavy oli raivannut auton, tehnyt tilaa. Automaatti-
sesti hän alkoi piristyä. Hän inhosi vasenkätisiä mutta hyväk-
syi inestimurhatut epäillyt vankiloissa. Hänellä oli ollut käsi-
tys jostakin Korkeammasta. Mutta sanalla Jeesus ei ollut mi-
tään tekemistä minkään pahan kanssa. Ei se ollut hänen eikä
kenenkään vika, että joku oli alkanut kutsua koiria ja ihmisiä
ja jopa makkaroitakin Jeesuksen nimellä.

Ja muista Andy. Andy Warhol. Tämähän oli ottanut Jeesuk-
seksi suuren Marilynin muotokuvan tai cocacola-pullot.

Kun näet valon palavan, tule säkin kanssa, ajatteli Don
Leavy.

Mason löysi autosta lyhdyn ja hänen mieleensä tuli viime
hetkellä lapsuuden satu. Mitä jos minä kerron sen, hän ajat-
teli.

Don Leavy ei tiennyt mitä olisi tehnyt jos Mason olisi alka-
nut teeskennellä jotain reportteria tai matkia poliisia.

— Anna se lappu tänne, hän sanoi äkkiä.

Tämä pelasti heidät. He tunkeutuivat taloon ja lopulta Ma-
son luki nimen: Haemalainen ent rikosetsivä privat, ja sitten
oli taas murattia.

He näkivät ison mustan muurin jollaista ei ollut ennen
tullut vastaan.

Kun muuria katsoi tuntui kuin se olisi siirretty tänne jol-
tain hautausmaalta.

— Älä katsele noita, sanoi Leavy, muista että me olemme numeroita.

Haemalainen oli pannut punaisia viivoja seiniin jotta rahalipastot löytyisivät ja jotta arvotaulut (jotka kaikki näyttivät ikäviltä ja siten siltä, miltä maailman tulikin näyttää) löytyisivät.

— Jos koira on täällä me ammuimme sen, sanoi Mason.

— Me emme ammu sitä, eihän koira voi todistaa. Koira voi katsoa meitä lasiruudun takaa ja säilyttää itsenäisyytensä ja suojatuimmuutensa, mutta nuuhkimaan me emme sitä päästä.

He olivat raahanneet taulut autoon ja asettaneet rahalipastot toiselle puolelle. Don Leavy suggeroi itseään moninaisilla ajatuksilla.

— Minä inhoan vasenkätisiä, minä olen asunut samalla seudulla kuin Marilyn Monroe, maailma muuttuu, mutta tutkijat eivät osaa vielä sanoa, naiset ajattelevat toisin, ihmisiä kloonataan.

Sitten hän rauhoittui.

Ainoakaan kaupungista tuleva mainostaitelija ei enää ikinä uskaltaisi tarjota tänne hengentuotteitaan. Seinää oli revitty alas tavan mukaan vuosi vuodelta; baari oli ottanut jalat alleen ja alkanut tuottaa. Ikkunakin puhui, siihen oli liimattu iso punaruskea kyltti: ”Kiskojat”.

Sekä: ”Saat alennusta jos et sitä pyydä”.

Pojat olivat Brownen mielestä nauraneet tuolle vitsille, mutta kukaan ei kiinnittänyt siihen mitään huomioita.

Joku sanoi: siellä riittää niitä jättisipuleita joita kukaan ei enää kaatamisen jälkeen viitsi viedä edes pois.

Haemalainen ja O’Hara odottivat.

— Abrakadabra, sanoi Haemalainen.

— He tulevat kohta, sanoi O’Hara.

Auton lasissa oli vettä. Ilmassa oli ruutuja ja tiheää sadetta, johon kumminkin tottui kahdessa päivässä. Se johtuu silmästä, sen kalvo on pyöreä, eikä sillä ole muuta vaihtoehtoa kuin tottua. Sama koskee tätä seutua, jolla on paljaita pensaita. Erä-

maa on kiihottava, kun sille voi piirtää. Autojen pyörien jäljet näkyvät, sillä toisaalta ovat lapset, jotka asuvat kaupungissa ja ovat tottuneet ihmisiin ja eivät tunne muuta kuin ihmiset – ensin isän, äidin ja leikkiverit – ja joille ihmisluonto on luonnollista. Sen puuttuminen tuo itkun.

Sellaista oli New Mexicossa, Arizonassa, joka paikassa.

Tie joka kulkee ei kulje suolla, vaikka hiekalle ei menisi kään. Se on aina pakomatka selästä selkään kahden horisonnin välillä.

Miten sen muuten teet.

Jakajat, varastetun tavarahan välittäjät, eivät hekään tee virheitä. Heitä ei alussa edes mainittu. Mutta selvää on, että tekijöitä tulee lisää. Se on vastatapahtuma, peli, jotain niin vastakohtaista ettei siitä voi tehdä runoa eikä katsomusta, siinä pakenijat vetävät hetken tupakkaa, ja lähtevät sitten srippareiden luota jonne ovat kymmenien vuosien aikana tulleet. Seksi on selvä asia... luulisi, mutta ei se johdu siitä. Luulisi, että kaktuksista. Mutta intiaanilapset ovat, jotka tuntevat nämä puiden epäkelvot kopiot paremmin.

Yhteiskunta on peitetty, muurahaisia kootaan kekoihin, tai vankiloihin, ja sen rungon sisällä juoksee mahla.

Tavarat levitetään takaisin yhteiskuntaan, asetetaan sen siipien eri puolille. Joskus joku löytää sieltä osansa.

Mutta silloin jo ryöstetyt tavarat ovat ehtineet muuttua rahaksi.

Auto pölyää aavaa, kuvissa on aina vihreätä.

Joku voisi luulla että yhteiskunta on synnynnäinen itsensä suhteen. Kaikki paikalla olijat eivät osaa tai tahdo tai halua laskea. Mason on rajatapaus. Hendersson ei aina sano nimeään. Nimet eivät ole puhumista varten. Eri asia ovat nuo häviävät pensaat. Ja yöllä, kun juodaan viskiä poliisilaitoksella, luetaan myös maan historiaa. Pelataan aina kovaa korttipeliä, aina samaa peliä: sheriffi tuli kaupunkiin. Sheriffi voi olla kaunis tai komea tai erikoinen, mutta jää aina vähemmistöön.

Jossain vaiheessa tulevat sitten numerot.

Hyveellinen itsetunnustus ja rappeutuneet ilmeet kuin suurkaupungin asuintalojen seinät joihin on tottunut kuin tuuli. Tunne että on asunut joka maassa, mutta sitten joku johtaja, ehkä valkoinen tai intiaani tai espanjalainen, tulee ja opettaa tajuamaan numeroita. Ei niinkään kieltä koska on vaiettava. Numerot ovat aina joko edessä tai takana. Niihin ei ole pitkä matka. Kun ajoitus on oikea, tulija voi muistaa kaktuksen. Hänelle sanotaan:

— Muista ottaa hohtimet, muuten sormiin sattuu.

O'Hara istui ja mietti, mitä näki, otti pois suunnilleen kaiken, lisäksi, ja oli oitis valmis. Aina piti kertoa jollekin kuten elämässä tehdään. Kuuluisat nimet Jung Freud Roosevelt MacLuhan ja Kennedyt sekä Marilyn olivat kaikki vallanhimoisia miehiä. Kukaan ei tiennyt mitä he olivat alussa. O'Hara muisti että halusi alussa olla pelkkä O'Hara, mutta yhteiskunta ja kaverit vetivät hänestä pitkää tikkua (viimeiset eli tuoreimmat vetäjät olivat Don Leavy ja Nelonen).

Eri asia oliko Jungillakin kopla.

— No tietenkin oli, ei ne mitään paperisotilaita olleet.

Jos palmu suhisi tuulessa tiesi, että ollaan etelässä, siihen ei ollut enää mitään sanomista, se oli sirocco.

— No mitä Berthalle? kysyi ääni.

— Se tekee sen kun mekin.

— Pitäisi juoda tämä mutta jos mennään vasta huomenna minä voin keksiä uuden idean, on sellainen olo, sanoi O'Hara.

— Aiotko lähteä New Yorkiin.

— Ei kun tämä on isompi nykäys ainakin meidän elämässä, me tarvitaan siihen joukko muita kuin me.

— Sinulla on se jo, hän sanoi. — Hae.

— Minä en voi ajatella sinun puolestasi, mutta meidän pitää jakaa ne neljä jätäkää eli me kaksi sekä Don Leavy että Mason kahdella.

— Minä aina sekotan nimet, sanoi Haemalainen.

Ennen kaikkea tämä piti muistaa, että matematiikan tunnit yleensäkin olivat niitä juttuja. Ne ratkaisivat monen elämän, ainakin minun. Heti kun oli summa tuli tyydytyksen olo, voisi Haemalainen sanoa. Mutta väitän, että tuntematon oletus, joka jaettiin kahdella, oli tärkeämpi. O'Hara en ollut enää minä, tuntematon massa kuin tuo tuolla tuo vitun jänkä tai nuo harpun muurit tai tuo tekopyhä alppijärvi missä on uinut kansallispuiston joutsenia ja lokkeja samassa vesikilometrissä. Mistä kaikki ideat tulevat, ja nytkin...

Niin sen massan voi aina ratkaista kun kuuntelee. Aika nopeasti opin kertomataulun vastakohdan, jakolaskun. Kertoa siinä myös piti, panna muistiin ja vähentää, O'Hara mietti. Mutta sitten siitä tuli tapa. Kun kaikkea oli liikaa, tämän maailman vallanhimoiset olivat näyttäneet paskaluonteensa, ja sitten niitä sanottiin jeesuksiksi.

Neljäkymmentä seitsemän jaettuna seitsemällä oli kumminakin silloin jo seitsemän.

Se menee neljäänkymmeneen seitsemään seitsemän kertaa.

Viis muusta.

Yhdeksän kertaa kuusi on kuusikymmentä neljä.

Siihen ei Berthakaan pysty. Joskus tosin pornoleffassa näkee että siitä tulee jotain, mutta sitten tulee jokin venäläinen. Ja aika usein seksi muuttuu väkivallaksi.

Otetaas Smirnoff, Smirnoffit.

Kun katsoo lokkeja, alkaa miettiä: nehän tappelee koko ajan. Sitä voi menettää elämäkatsomuksensa jos ei osaa koko ajan laskea.

O'Hara stumppasi tupakan ja ajatteli, ettei ole sattumaa että neljäkymmentä seitsemän ja seitsemän sopivat toisiinsa. Miten muuten olisi niin paljon tuhkaa, kaikki olisi sattumaa. Olisi pelkkiä bordelleja ilman bordelleja, mutta vain yksi Blue Lagoon. Joskus tosin omassa pornoleffassaan missä tapahtui jos-

kus samaa joskus eri asioita kuin oikeassa, joku huora, hooker, oli alkanut kehua häntä. Joskus hän oli muistanut sen ihan tähän asti, kuten nytkin.

Voi helvetti, hän ajatteli.

Baarin omistaja sanoi pojille:

— No hei mitäs suunnittelette? Huck? Voit tulla tänne meile kirjoittamaan, minä pidän vain silmällä paukkuja.

— Ai noita jotka kiittää pitkin tiskiä.

— Oletko John Wayne.

Aamupäivä on pitkä ja ratsastus on Blue Lagooniassa, tuo poika se harrastaa sitä, sanoi O'Hara juuri ja juuri hyväntuulisenä.

— Sanokaa onko nyt yö vai päivä, onko teillä yö- vai aamuvuoro.

— Minä en muuten kirjoita täällä mitään, niin että voit antaa kaiken pois.

Mies pyyhkäisi tiskin ja ajatteli Maigretia, outoa kaukaista ranskalaista joka vaivoin vain "meidän amerikkalaisten" armosta tunkeutui suureen tajuntaamme.

— Onko Marilynaitä näkynyt.

— Kuinka niin Marilynaitä?

— Etkö puhunut että minun pitäisi kirjoittaa rakkausromaanini. Vai eikö se ollutkaan rakkautta mitä sinä meissä kaikissa näit? Jäljitit.

— Saamarin älypää, sama se, sanoi Baarimikko ja antoi O'Haralle mitä kuului.

— Saat jäädä tänne muutenkin, mutta älä tuo tänne enää enempää poliiseja.

— Anteksi mutta minä en ole poliisi, minä olen matemaatikko.

Haparoivin käsin yöstä valvoneena Omistaja jatkoi seudun tunnustelua, jota oli tottunut tekemään koko ikänsä. Koko lapsuutensa, niin ettei välillä tiennyt kumpi puhui hän vai asiakas. Viime aikoina oli kumminkin tullut haave päästä Parii-

siin, jossa, väitti joku, oli paljon hänen kaltaisiaan. Umpiväsyneenä tuli aina se kuva, kun toisella silmällä katsoi japanilais-turistijoukon läpi, ja toinen seurasi viini- ja ruokakellarin lattias-
salla olevan luukun automaattista avautumista. Tämän paikan, joka tuotti miljoonia, hän olisi perinyt isoisältään ajat sit-
ten. Kaikki, joka ikinen hänen asiakkaistaan, sekä nuo japani-
laiset, olivat miljonäärejä.

— Niitä on kahdenlaisia, sanoi Haemalainen, niinkuin Be-
lafonte kuten kaikki tietävät, tai Sammy Davis Junior.

— Niinkuin me.

— Ei me olla niitä, niitä on sielläpäin ja ne ovat nyt nimet-
tomia. Jaa voin minä kertoa yhdestä.

— Se oli siis juutalaiskundi joka oli ihastunut lentoemän-
tään se ajoi aina jonnekin Eurooppaan.

Haemalainen piti tauon ja mietti.

— Eikö muistu, kysyi O'Hara. — Katso sanakirjasta.

— Sveitsiin, muisti Haemalainen.

— No se osti sieltä tarvikkeita sillä oli hajusteliike Nykissä.

— Missä siellä.

— Keskellä kylää. Mutta lentoemot ei sääntöjen mukaan saa
tehdä lennon aikana treffejä, niin se onnistui siinäkin, ja ne
tapasivat Nykin lentokentällä. Ne meni naimisiin ja se pani
sen paksuksi, paksummaksi kuin Berthan.

— Ja jänis juoksi varjoon ja kirkas lasi helähti kuin kahle
ja maata riitti ja jätkä oli juuri sellainen kuin sinä joka ei pys-
ty paljon mihinkään vaan lukee aina sarjakuvia. Vieläkö tuo
Baarinomistaja tuijottaa meitä?

— Minä menin niille kylään, ne oli muuttanut New Mexi-
coon Albuquerqueen, se on suomeksi Valkoinen Tammi. Siel-
lä on kaiken kaikkiaan laki, että pitää myös rakentaa silloin
tällöin punaisesta tiilistä jonka nimi on _____. Se oli mun
äidin sisko kai. Niin on kerrottu, mä en siihen aikaan vielä ol-
lut kovin suuri enkä puhunut murrettakaan. Sanoin sen jut-
kun lapselle ole hiljaa, teidän pitää hoitaa tätä niin ja niin.

Se kundi sanoi:

— Meidän ja yleensä toisten lapsille ei kukaan muu saa sanoa mitään. Siinä kulkee raja. Nyt mä sylkäsen perseennuolijoille.

— Sä oletkin itsenäisempi — yrittäjä. Kuin Haileyn juuret.

Rikolliset, jotka eivät tiedä toistensa nimeä siksi, että he ovat osa toistensa menneisyyttä, eivät tiedä sitä, koska tietävät tietävänsä jotain vielä tärkeämpää. Koulussa vain O'Hara ei ollut tiennyt mitä tästä tulee. Kello surisi ja osa maisemaa alkoi avautua, paperi kahisi taas, ja arpajaisissa tanssittiin, pantiin seitsennumeroisia lukuja piirrettiin niitä siististi ja annettiin omalle mielikuvitusprojektille nimi. O'Hara ei välittänyt ajatella kenen tämän projektin nimi esimerkiksi oli; jos sanottiin, onko meillä uutta aika- ja nimijuttua. Onko sulla paperia? Kenties se oli ollut mukana aina Pacinon ajoista lähtien. Kello pyöri ja autot ajoivat, purjeissa oli tuuli kuten jossain romaanissa joita nuorempana luki kuvattiin saarta tai Illinoisin kaupunkia, ja nimi.

Kunnes huomasi, että jutun voi jakaa keskenään, taata varmuuden, luoda oman metodin ja nähdä unia.

Eräs varhainen teko josta kaikki oli alkanut koski saarella olevia lokkeja. O'Hara oli sen keksinyt eräästä suuresta joukkoalastomuuselokuvasta. Siinä oli pyhä vuori ja lokkeja, joita O'Hara ja Haemalainen olivat houkuttelemassa yleisöä näkemään. He olivat rakentaneet suuret pitkät portaat. Ja kuten unessa se oli ainoa tie ylös vuorelle. Yleisön ei pitänyt maksaa mitään. Riitti kun he jättäisivät kassinsa alas. Olisi helpompi kiivetä. O'Hara jakoi massan taas kahdella. Juuri kun yleisö oli kiivennyt ylös korkealle, ilman että tuli ruumiita, O'Hara ja Haemalainen irrottivat portaat, ottivat laukut ja käynnistivät moottoriveneen. He ajoivat tuonne saarten taakse eivätkä tulleet takaisin samaan auringonlaskuun samaan kaupunkiin. Sen jälkeen he alkoivat elää matemaattisessa mallissa; kukaan ei enää antanut asioille niiden tavallisia nimiä, ja kaikki epäilivät toisiaan.

He olivat niinkuin Amerikan kaupungit kaukana toisistaan. O'Hara ajatteli: ennen pueblot asuivat vuorilla, vuorilla asuu hiljainen rukouskansa, rannalla tanssijat; hän näki Bridgen tai joutui Montanaan tai Nevadaan: ne kaikki olivat kiel-tä. Pimeässä olevia kiviä.

Ja jos joku alkoi kehittyä ja kehittää teorioita, tämä tapet-tiin: ei kuulunut enää meille, meikäläisiin. Talo oli tyhjä, ih-miset kesälomilla, ja nirri otettiin pois. Tapahtui jokin näky-mätön jako, huomaamaton matikka alkoi pelata.

Aluksi luulin, että sen tekee johtaja, myöhemmin aloin pelätä yleisesti ja ihan lopuksi ajattelen, että kaikki he seuraa-vat toisiaan.

— Itse ajattelet liikaa, sanoi Haemalainen.

O'Hara usutti Haemalaista ilotaloihin, joista tultuaan Ha-emalainen väsyi ja puhui muunlaisia, O'Hara näki hänessä vie-raantuneen efektin jonkin kaukaisen junan joka yhtäkkiä py-sähtyi ja josta hyppäsi ulos uusi virkeä lomalta palannut Ha-emalainen.

— Missä se sinun isäsi nyt asuu, kysäisi O'Hara.

Ei, kukaan ei kysynyt O'Haralta miten ja kuka oli keksinyt tämän rautatieverkostoa jäljittelevän ilmiantosysteemin, josta he saisivat tuhansia dollareita pitkin maaseutua, mutta joukos-sa oli myös kaupunkoja, setiä ja tätejä, sisaria ja työkavereita.

Juna heitti Haemalaisen aina uudenlaiselle asemalle.

Välillä oltiin kuin villinlännen elokuvassa, välillä kone py-sähtyi ja lähdettiin aina vastakkaiseen suuntaan.

Ja tämä kaikki tapahtui aikana, jolloin sarjakuvia ei vielä ollut, ajatteli O'Hara itseksensä ylpeästi.

Juuri kun hän sanoi ”nyt tuli vieraita”, ja ”soitellaan”, hän näki harmaan auton josta nousi kaksi miestä joilla oli käsissä paljon rahaa. Ennen kuin hän näkikään rahat, hän oli jo las-kenut ne epämääräisyysperiaatteen mukaan:

— Niitä täytyy olla kolme tai viisisataa dollaria per nenä, koska isällä oli parituhatta dollaria kassakaapissa.

Miehet irtosivat autosta kuin kaksi isoa nahkatakista alusta ja alkoivat purjehtia ympärilleen katsellen kohti O'Haran valkoista taloa. Toisen niistä täytyy olla Mason, ajatteli O'Hara. Kohta Mason sanoo "Olen kirotn puhki". Mason, jota kutsuttiin kaikkien valtojen ainoaksi omaksi näyttelijäksi, olisi selvinnyt jos olisi halunnut. Olipa hän Don Leavyn seurana, terapeutina tai nyrkkimahana harjoitusvastustajana, kukaan ei koskaan pannut häntä pois.

O'Hara yritti olla rakastunut mutta ei siitä mitään tullut. Olisi kyllä voinut tulla kerrankin. Ei tarvinnut edes epäillä, tällä kertaa henkilö oli oikea. Mutta Iriksellä oli keuhkoputken tulehdus jo toista kertaa. Sitä paitsi siinä oli mukana huumoria. Kun O'Hara soitti vihdoon suoraan niihin maalaistaloihin, meni soitto Arnen kautta – taas ruotsalainen nimi – ja hän sai Iriksen nopeasti käsiin.

– Viikon päästä, sanoi O'Hara.

Hänestä tuntui oudon hirveältä puhua enää tällaisten ihmisten kanssa näin suomivaan sävyyn.

Hänen mieleensä tuli baarinpitäjä joka kehui häntä milloin miksikin vääräksi markkinanäyttelijäksi.

Lienee paras olla yksi kolmesta. Yhtä aikaa paljon ja vähän.

O'Haran oli helppo olla joku jostain kirjasta, kuten Salingerin kulttinuori. Hän voisi katsella pilviä joiden kevyt matematiikka kyllä vaati numeroita, mutta käytännön toiminnaksi niihin kiinni pääseminen alkoi ennen pitkää kiinnostaa häntä yhä enemmän.

– Tässä keikassa oli se hyvä, että päästiin sisään nopeasti lukkoja murtamatta ja ketään ampumatta.

O'Hara kuunteli ja muisti sanoneensa itselleen:

– Älä sitten sano Don Leavylle, "kenen patentti". Don Leavy on ollut huono koulussa ja ihailee alitajuisesti ja laajasti tällaisia symmetrisiä keikkoja joita on ollut "niin vähän hänen elämässään".

O'Hara seisoi vain ja tuijotti.

— Paljonko saadaan.

— Kaksi sataa teille ja meille tekijöille tekijänoikeuslain mukaan neljäkymmentä prosenttia enemmän.

Siinä se oli, se tuli nyt tässä muodossa.

— Miksette ota siitä myös myyntipalkkiota.

O'Hara oli jo tavallaan pessyt kätensä, piti itseään pikemmin murha- ja varasideologina tai pääsuunnittelijana.

— Missä ne nyt on, kysyi Don Leavy.

— Ne purjehtii tänne päin jossain Amerikan rannikkoa.

— Ette tarkoita lähijärveä?

— Ne tulee kyllä maihin. Maantien varrella on monia pisteitä joissa on krouveja, siellä ne yöpyy.

— Nukkuuko ne yöt yksitellen, sä puhuit viikosta, se tekee hetkinen — seitsemän päivää.

— Sä oot nopea, sanoi O'Hara.

Nyt Don Leavy tuijotti.

Tuntui oudolta että on ihmisiä jotka ajattelee aina käsillään pannen ne taskuun yrittäen kysyä aseeltaan mitä nyt pitäisi sanoa.

Mutta niin Don Leavy teki. Niin teki nytkin. Don Leavy otti kuitenkin kätensä nopeasti pois.

Ja sanoi:

— Joudutaan naapuriselliin.

— Tuskin, sanoi O'Hara ja jatkoi kuvausta. — Ne ottaa vielä lentokoneenkin ja liittää kuin varjo oman talon talonsa yllä, ja ne näkee kaiken.

— Silloin me ollaan jo kaukana.

Aurinko paistoi isoon puuhun, pensaaseen, joka värisi kuin leijona. Ihme kun Sting ei laulanut siitä — tai kukaties lauloikin. Masonin äänessä ei ollut samaa voimaa. Muutenkin auto ajoi punaisten adubi-talojen ohi, he olivat hyvin rinnakkain — temppu tuntui harjoittelevan itseään — ja O'Hara muisti lapsuuden vaaleanpunaisen Plymouthin joita oli juuri

alettu valmistaa, noita kaksipaikkaisia. Siitä puuttui vain Marilynin laite. Musiikki soi kovaa.

Autot tulivat toistensa rinnalle – kukaan kaupungissa ei tiennyt mitä oli tekeillä.

Ehkä he luulivat että jompaa kumpaa ajetaan takaa. Lapsuudesta asti he olivat sekoittaneet syyt ja seuraukset – autot ja niissä olijat taas olivat sekoittaneet niitä lisää heidän päissään.

Jossain elokuvissa tehtiin junaryöstöä kun taas tuolla alhaalla Nykissä asui hiirimies, joka uhkasi murhata tämän. Tämä hääri vain kitaransa kanssa. Luetteli kaikki tunteensa ja vannoi päälle että nämä ovat hänen tunteensa.

Niistä ei pääse, ellei hiirimies ammu häntä.

Tajunnan reunalla tapahtui, että aurinko muuttui kultapaperiksi ja joku alkoi kirjoitella juuri tuollaisia runoja ja sanoi niitä lauluiksi ja alkoi laulaa niitä. Ei Bertha eikä Isabella. Niitä tuli aina Masonin radiosta kun tämä oli niin liikutuksesta jäykkänä, aina ihan valmis kuolemaan.

Maailma jäi kuin tekokasvi – ja sitten alkoivat isot tiet. Mutta vauhtia ei saanut kiinni, ellei ollut vauhdin edellä vielä joku tyttö jota ajatella. Tyttö lensi sylärin ilmassa kuin sen roomalaisen hevosen kultaiset sorkat kun vaan osasi tuijottaa sitä lasisin silmin.

Mielessä oli saartorengas ja aikataulut, kuten ennen junaryöstöjen aikaan.

Kaikki tiesivät sen tunteen, kun vuoret olivat vanhoja ruskeita kenkiä rahkeissaan kultaa, kun palattiin sieltä takaisin kaupungin viileään iltaan.

Don Leavy oli ilmeisesti saanut rahanvaihtajalta hyvät saaliit, koska ilme silmissä oli liiankin innokas.

– Oletko nähnyt Robert Redfordia viime aikoina, kysyi O'Hara.

– Me saatiin kyllä aika hyvin, pitäisi saada uusia reittejä.

– Me ajettiin ihan suoraan pihalle, tuli minullekin mieleen joku filmi – ja se oli paha tällaiselle toimintaelokuvalla jossa me ollaan – ja tullaan olemaan.

O'Hara kertoi Don Leavylle unensa, joka oli sikamaisen lapsellinen ja liian vaikea toteuttaa.

Don Leavy jäi miettimään niitä kasseja joissa ei hänen mielestään olisi ollut ollut rahaa vaan vain sandaaleja. Nehän laittaa vuorikengät mukaan ja panee rannikon sandaalit. Täällä on niin pirusti tuota köyhää merta.

— Ruvetaan kalastajiksi, vanha mies ja meri.

— Se on muuten tiedossa, ettei sinua kiinnosta iso raha, ja siksi me valkoiset pantiinkin sinut aivotyöhön. Onko sulla nyt uusia keikkoja. Avaimia ja osoitteita. Olisi hyvä kävellä sisään siististi. Siitä hermo lepää, kun tietää mitä tekee, ja että on tervetullut. Voidaan joskus sitten myöhemmin käydä kylässä. Mennään vaikka TV-luvantarkastajiksi naamioituneena. Vai otetaanko jonkin uskonnollisen lahkon asu.

Don Leavy katsoi Masoniin joka kiusaantui.

— Tehdään Masonista niin tumma Mormooni että se uhkuu terveyttä ja mennään myymään sen rohtoja. Me voidaan pelastaa niiden kapea-alainen tajunta Ku-Klux-Klanin aivosairaudelta sekä rasismilta.

— Me jätettiin sinne kukka vaasiin. Se on vielä ihan tuore kun ne tulee. Ne varmaan ihmettelee, kuka täällä kävi. Nykyrikoksetkin on melkein kuin Stingin lauluja, riehui Don Leavy.

He olivat selvittäneet välinsä ja O'Haralla oli uusi suunnitelma.

— Me voitaisiin käyttää sitä eritrealaista kirjailijaa.

Ja O'Hara viittasi Don Leavyn ihmeeksi toiseen huoneeseen, jossa kirjailija asui. Papereita oli kuin Kerouacilla riittävästi lattialla.

— Senkään rahat ei riitä. Mutta se on lisätöissä Albuquerqueen vanhainkodissa.

— Ollaanko me nyt New Meksikossa.

— Se tietää vain aikataulun. Vanhukset viedään Arizonaan erämaaretkelle. Ne kestää sen paremmin kuin lapset.

— Kuinka kauan ne on siellä?
— Ja miten korkea rakennus se on?
— Kuusi kerrosta on ja leveyttä. Jotkut asukit kai jäävät sinne, mutta yleensä ne aina huumataan kun niitä ei voida sitoa.

— Me ei kyllä huumata...

— Ei me vaan ne muut, jotka toimivat kuin me. Pallero Eritrean kirjassa, joka ei muuten koskaan valmistu, se on kuvattuna. Asukit varastavat toisiltaan, kutsutaan poliisi. Sairaala tai vanhainkoti on erään Aksakovin käsissä, tämä seisoo vatsa pystyssä lattialla poliisien edessä ja valehtelee kaiken. Täällä ei ole kadonnut mitään. Sen palkka riippuu siitä likaisesta talosta; sitä pitäisi vähän tuulettaa. Kaikki kerrokset ovat likaisia melkein kaksikymmentäluvulta asti ja seuraavana päivänä poliista vanhukset ovat tietysti Aksakovin määräämässä lääketokkurassa. Siellähän niitä litium-kapseleita aina on roskakoreissa. On ratsiat sielläkin. Hinta on kuukaudessa melkoinen ja rahaa pidetään Aksakovin näyttämöllä johtajan huoneessa.

Ja hän lisäsi:

— Eritreassa on ainesta dekkariksi, mutta ei kirjailijaksi. Niistä juuri tuleekin rikollisia.

— Kyllä vanhukset yöpyvät siinä Pueblomaisemassa ja kokevat jytinää, toinen sanoi. — Siellä on tanssiesitys, näkinkienkiä, koruja ja linnunsulkia. Ne lempeät tanssijat ovat elämys kaikille Aksakovin ei-huumatuille vanhuksille. Tätä se Aksakov sitten toistaa valtion tutkijoille; säätiön omistajat taas ovat välikäsiä ja lukevat vain papereita. Tai toimivat pankeissa kuulostellen.

— Eikä teillä mene kuin vajaa puoli tuntia. Ja Eritrea antaa avaimet. Minä olen käynyt siellä, tunnen pohjapiirustuksen. Sinne pääsee kahdesta ovesta sisään. Koskaan ei ole tehty murtoja. Ainoa rikollinen on Aksakov, mutta se on hänen bisneksensä, siihen me emme puutu.

— Olisi parempi esittäytyä TV-tarkastajiksi.

— Siellä on kamerat, ne on sellaisia pelejä että ainakin yksi johto täytyy jättää Eritrealle. Se sen kyllä hoitaa, koska sen leipä on sekä meidän leivästä että Aksakovin laitoksen palkasta kiinni. Se on melkein puoleksi tehty.

— Mutta Eritrean pitää saada puolet rahoista, koska jos me joudutaan kiinni, se jää kiinni ensimmäisenä kun Masonille tulee paskat housuun. Sen ei olisi pitänyt edes kuulla Eritrean nimeä.

— No annetaan sille omansa, sanoi Don Leavy. — Onko siellä paljon.

— Tuhansia dollareita. Enemmän kuin isällä. Eikä nekään olleet sen omia rahoja. Siinä oli palkat ja muita rahoja, puolen vuoden palkat...

O'Hara tiesi kuukausipalkan Vanhainkodissa ja se oli aika korkea.

Don Leavy sanoi, että se tehtäisiin huomenna. Mutta koska lähtö Arizonaan riippui säistä ja karsinatanssijoiden esitysten ajankohdista, päätettiin kuulostella Eritrean tarkkoja vakoilutietoja.

Don Leavylle tuli mieleen samurailuokka Japanissa, irrallinen tieto, jolle hän ei muistanut viilettää tarkempia nimiä, eikä siis voinut esittää asiaa varmana.

Kai ne olivat jonkun alaisia, mutta aika itsenäisiä. Hän muisti portit ja elokuvan. Melkein kaikki tulee nykyään illanruskoista ja elokuvista ja kaikki nousee ja laskee.

— Me olemme niitä samuraita, ja minä olen päällikkö ja O'Hara on Linnanherra. Ne toteuttavat sen kirjan lehdillä kotona koko ajan itseään eikä niillä ole TV:tä ja oluttölkkejä ja poikamiesbokseja missään. Kuinka meidän käy ollenkaan, mietti Don Leavy.

Häntä alkoi hermostuttaa juuri tappanut leijona, joka oli patsas ja vielä patsaanakin piti saalista aivan levollisena kynsissään.

— Tuohon ei ihminen pysty, se ajaa ja lujaa pitkin Sixth Avenuea ja on kohta Bronxissa etten sanoisi menossa ulos koko

New Yorkin valtiosta.

— On the road, sanoi O'Hara nuivasti ja joi olutta.

— Eikö sinun pitäisi olla selvä ja huumaamaton kuski.

— Katso säätilaa Toljamo, sanoi O'Hara tyyliä.

Hän ei pitänyt siitä että hän ei muka omistaisi oikeutta olla all rights reserved ja kustannussopimus päälle.

— Jos Eritrea menee ja kirjoittaa sen ja jos se saa lopulta sen julkaistuksi, pitää meidän tappaa.

— Tappo tai ei, mutta nykyään kuolemanrangaistus on sama kuin elinkautinen ja pahempi, kun Texasin kuvernööri alkaa pyrkiä presidentiksi.

— Joo minä tiedän ne naamat, aina samat naamat kymmeniä vuosia, ne on niitä saamarin syöpäsoluihmeitä joita ei paranna edes ihovoide. Ei ihme että James Dean aina pantiin nyyhkimään.

— Eritrea voi tappaa meidät.

— Polttaa, korjasi O'Hara, irlantilainen kirjailija kännissä.

Miehet istuivat talossa preerialla, joka ei ole mikään seutu. Se on matkaa toiminnan lävitse, runoelma tuulesta, auringosta ja odotuksesta. O'Hara yrittää näyttää juopolta irlantilaiselta kirjailijalta, että voisi sietää mielikuvitustaan, joka alkaa olla jo liikaa.

Sitä paitsi heidän on odotettava.

Odotuksen ulottuvuus ei sovi O'Haralle. Hän on laskija ja tekijä, hän punnitsee mitat, avaa ovet, antaa valkoisen lapun, se on kuin diagnoosi. Hän pakenee Britan luokse baariin tai menee yksinään jäniksenä istumaan kiiluvaan siniseen ikkunapöytänsä.

Mutta silloin kaikki on jo tehty.

Ei. Hän ei odota.

Häntä hermostuttaa keskeneräinen vuoriteoria ihmisistä, jotka jättävät kassinsa rannalle ja näkevät ylhäältä kuinka rosvot vievät. Siinä on uusi ulottuvuus, se on jotenkin erilainen keksintö. Siitä voisi luennoida kalastajille, jotka kärsivät turis-

teista, valtion rakentamista jättipadoista joiden maksaminen ja rakentaminen kestää vielä kauemmin kuin vanhusten viimeinen retki Arizonan kuivuuteen. Se voi kestää hyvin kauan. Ja hän näkee vanhukset sielläkin tuomituissa kylissä joita ei ole edes vallattu, eikä miehitetty, istumassa päättään pudistellen kuullessaan uutisia ja joutuessaan tekemisiin, mutta aivan turhiin, sinne tulvivien toimittajien kanssa. Mutta hän, O'Hara, päättää keksiä paremman keinon. Varastaisiko sademetsän kalat ennen kuin joki kuivataan? Hän repii purkin auki, tänään ei tule lähtöä. Hän miettii kuinka sen padon vesi tulee olemaan kallista, jotta rakennuskustannukset voisi peittää. Niin kallista että maanviljelijät, jotka äsken radiossa sitä pelkäsivät ostaa, eivät saisi koskaan viljan hintaa kannattavaksi. Kaikkialla oli vaakoja, ja kuinka pitkälle laillisuus oli enää laillista.

Jostain syystä O'Hara kumminkin näki ryöstön jälkeisen ajan. Vanhukset olivat iloisempia ja juoruilivat, kunhan vain ei heidän tavaroitaan ollut viety. — He potkivat meitä päähän, joku sanoi.

— Tämä on kuin siinä sarjafilmissä. Minulla tulee kymmentäluku aina mieleen. Minä en enää aio käydä ulkona. Minä en enää tarvitse johtajan mielipidettä.

— Ei hänellä sellaista olekaan, nostaa vain hintoja kun käsketään.

Siinä näit: ei hän tätä taloa omista. Me sen omistamme. Keitähän ne ovat olleet. Joku vanhus, näki O'Hara, nosti lattialla kauan maanneen äitinsä pitämän valokuvan ja pani sen piirongin päälle. Siinä saattoi olla vanhan taiteilijan, ehkä jonkun venäläisenkin, maalaama tumma kaunis tyttö.

Jonkun flunssa olisi parantunut, tai muuttunut joksikin muuksi taudiksi. Mutta sillekään ei ollut nimeä.

Miksi kaikelle on nimi. Numerot ovat parempia.

Suuri osa vanhuksista, jotka ennen katsoivat TV:tä huoneissaan, olisivat nyt tulleet alas yhteiseen tilaan ja katselisivat rosvofilmejä keinutuoleissa.

— Me emme sitten ryöstä niiden asukkien tavaroita, eikä niitä paljon olekaan, O'Hara selitti äkkiä.

— Voidaanko me ottaa vyöt, minä teetän niistä Mustaa Vyötä itselleni kun maha on alkanut laskea, sanoi Mason.

Kukaan ei vastannut.

Don Leavy alkoi jotenkin hermostua.

— Ei nyt ajatella kaikkea etukäteen, kuten tavallisessa pankkiryöstössä. Tämänhän piti tulla melkein ilmaiseksi. Mutta toisaalta on se kyllä suurin talo missä minä olen ollut asialla.

— Sinne mekin joudutaan, sanoi Haemalainen, joka oli juuri laskenut edellisen keikkansa osa-rahats.

Eritrealla olivat ”kirkon” avaimet, paperit, työohjesäännöt ja kaikki mikä tulee mieleen.

Vieläkään ei ollut syytä alkaa lähettää Don Leavyä peliin.

Isot iltaruskon laivat joita olisi hauska säveltää vain kulkivat opperamaisina lähellä kuin yksityisesti katsoen. O'Haralla oli ollut koulussa ikkunapaikka. Kaikki käytävät, paikat ja seisomajärjestykset olivat tuntuneet tärkeiltä. Niissä oli jokin. Se jokin siihen yritti viitata monella tavalla. Opettajan ei tarvinnut enempää kuin sanoa: olkaa järjestyksessä. Pinkerton ensin.

O'Hara oli ollut jopa järjestäjä. Oopperametsä toi mieleen kirjat ja seinäkuviot ja autot ja Euroopan kuninkaat, jos ei muuta.

Linnut, mustat kirkot ja vanhainkoti olivat samaa ilmaa ja maata.

O'Hara muisti ensimmäiset kirjaimet ja ajattelun alun. Voi sanoa että se oli kuin maata. Elementtejä ja kokonaisuuksia oli; tuli turruttava olo. Unet joissa ei ihminen itse puhunut olivat niitä. Sitten maa alkoi narskua, tuli tunne, lensi hiekkaa tai äänissä ja valossa oli toisia ominaisuuksia. Se oli pelkkää päänsisäistä ajattelua. Siitä jopa rangaistiin. Mutta päänsisällä oli kruunu ja monta yskivää ajatusta — ja siitä oli vielä pitkä matka puheeseen. Ei tarvinnut olla edes lapsi, riitti kun ajatteli Don Leavyä tai katseli Masonia. Tiesi että he eivät aja-

telleet muuta kuin konkreettista tunnettaan. Heille piti piirtää kartta, ohjata heidät ovesta sisään ja sanoa: nyt kello on kuusi, ala varastaa. Ja he tekivät niin, poliisista välittämättä. Tietenkin hänkin, tekijä, oli ajanut 60 mailia tunnissa, mutta ei ollut varmaa että hän oli edes halunnut tehdä sitä, ei ainkaan mennä tapahtumapaikalle.

Sitten vasta tulivat värit. Värit olivat kaikkein lähinnä kirjaimia, kuin suuntia. Ihan värien pinnassa asui ääni. Kun ääni muka nousi, oli helppo ajatella.

O'Hara muisti koulun. Hän kirjoitti aina aineita. Hän sai aina huonoja numeroita, koska aineiden aiheet tarkastelivat itse aihetta sen sisäلتä. Kerran hän oli kirjoittanut koko otsikon väärin. Se oli ollut Talvi taiteilijana. Talvi ei olisi saanut olla ihminen vaan oksa.

Äkkiä hän huomasi että Masonilta ja Don Leavyltä puutuivat tällaiset maat ja tunteet. Vaikka hän oli tuntenut heidät kauan, tilanne pani hänet toistamaan omia ajatuksiaan, ja hän yritti päästä niistä irti. Hän näki maailman vasta nyt mustavalkoisena toisten kautta. Ihmiset olivat pelinappuloita tilanteissa. Heitä ei pitänyt kuunnella, tai ei kuullut itse mitään.

He voivat vaikka tappaa minut.

Äkkiä hän huomasi, että Mason heittelee esineitä ja että Don Leavy mielellään komentelee kaikkia.

O'Hara alkoi kerrata suunnitelmaa, koska häntä alkoi pelottaa. Mitään ei ollut. Ei ollut yhtään professoria eikä suomenkielen tuntia – vain tunne että vihreän ja keltaisen aika myös oli.

– Ei niitä kannata kerrata, sanoi Don Leavy. – Minä menen Baariin yöksi. Tavataan huomenna.

– Älä mieti liikaa, matki Mason katsellen filmiä joka O'Haran mielestä oli oire debiilydestä.

O'Hara rupesi aina piirtelemään kun piti keksiä uusi pankkiryöstö tai panna toisia hiiviskelemään katolla. Tullijutut olivat kaikkein vaikeimmat. Häntä alkoi nukuttaa kun hän muisti

New Yorkin monet suuret rakennukset ja ison Bridgen.

Don Leavy ja Mason sekä varalla me kaksi ajoimme kohti Saari-nimistä aluetta Itään päin.

– Ajattelin suuria Idän rannikon kaupunkeja jonne vielä pääsen, sanoi O’Hara ääneen.

Vähitellen kaikki taas palasivat minäkseen.

Don Leavy alkoi haukkua Masonin vaatteita jotka eivät miellyttäneet enää ketään. Miehellä oli rahaa ja tämä pani sen kaiken viskiin ja videoihin.

O’Hara oli nukkunut Eritrean odotuksessa ja eräästä muustakin syystä, jota kukaan ei vielä tietäisi. Se koski Eritreaa. Oli jokin salaisuus, joka teki olon hermostuneemmaksi kuin shakissa yleensä.

He ajoivat aina vasemmalle etteivät olisi aina olleet samalla seudulla. Mutta samalla he huomasivat, että myös todellisuudessa Vanhainkoti sijaitsi vasemmalla. Piti niin ollen mennä joen yli. Kello oli taas tasan kuusi. Auto hakkasi kaupunkia iskeytyen tiehen ja nousten siitä, ja kaikki syyttivät Don Leavyä joka kosti ajamisellaan oman ajattelun puutteen. O’Hara vertasi syntyviä illan värejä keltaisiin ja vihreisiin, ne olivat kuin uusia mutta vasta syntyviä toukkia, neitseellisiä ajatusalkioita, joita hän oli nähnyt koko ikänsä. Joskus vuorelta, kun katseli alas laaksoon, näki kaupungin kimmeltävän siellä alhaalla. O’Hara ajatteli mitä muut siinä yleensä näkevät. Varmaan sanovat taas: katso, tuolla kiemurtelee iso kiiltomato, tai jotain vastaavaa.

Päivä syveni niin kuin se tekee tuntemattomaan kuukauteen, on ensin toinen sitten kolmas sitten kuudes päivä, kulkee oudon verhon läpi puskee seinien läpi tulee toisen alueelle kuin mitä itsessään oli kuvitellut.

Se kaikki on tulevaisuutta. Mutta siitä puuttuisi Eritrea.

Tämä oli ensi kerta kun O’Haralla oli juoni Don Leavyn hegemoniaa vastaan. Tämä oli oikein hot pot.

Eritrea oli varastanut kassakaapista poliisin sukulaisen, vanhan sedän, omistaman yksiön osakekirjan, ja niin hänen oli

pakko pitää kaksoishenkilöllisyyttä, joka tietenkin oli keinote-koinen. Eritrea ja O'Hara aikoivat nyt otattaa kiinni koko tämän Don Leavyn joukon ohjaamalla heidät sinne sisään sekä hankkimalla poliisit paikalle.

O'Hara sanoi:

— Herättää huomiota, jos me kaikki menemme sinne. Me jäämme Haemalaisen kanssa orapihlajoiden taakse ja katsomme jos poliiseja tulee.

Eritrea otti heidät vastaan ja päästi sisälle. Pojat saivat rahat. He eivät tienneet, että niistä puuttui paljon, ainakin puolet. Kukaan ei kaivannut niitä, koska talon johtajatarakin oli itse anastanut niitä eikä kännipäissään ollut muistanut kuinka paljon puuttui. Hän saattoi vuodesta toiseen syytellä itseään ja keksi sen vuoksi aina aiheen viedä vanhukset Arizonaan pari kertaa vuodessa. Retki väsytti heidät niin että he menivät puoleksi sekaisin ja useimmat vanhuksista eivät olisi kaivanneet enää retkiä yhtään minnekään.

Sen yhden kerran kun poliisi oli tullut Eritrean tunkeuduttua sisään ja pyrkiessä jonkun mummon luokse punaviinipul- lon kanssa kädessään erään tuttavän taiteilijan valokuvia, tai kainalossaan omia hääkuviansa jotta näyttäisi nuorelta sulhaselta, oli johtajatar kieltänyt poliisille että keneltäkään tällä olisi varastettu silmälaseja tai rahoja ja että hän sulkisi ovet tästä lähin sekä lisäisi unilääkettä vaikka hernekeittoon, mikäli niin halutaan. Seuraavana aamuna, kertoi Eritrea, kaikki makasivat suorina ja johtajatar oli vienyt erään toisen vanhuksen osakkeen ja alkanut asua siinä.

Viiden maissa Konstaapeli ja Browne kävelivät Reynoldsin järven vierestä poliisilaitokselle ja alkoivat taas pelata kaiken yötä sekä juoda viskiä. Juuri kun Van Goghin perunalampuksi sanottu kattolamppu alkoi valaista, tuli soitto.

— Ryöstö vanhainkodissa, Pasadenan kodista vasemmalla. Konstaapelit hämmästyivät kovin.

— Lähdetäänkö.

Browne sanoi:

– Minä voin hukata tyylini, setäni asuu siellä ja nimi tulee lehteen.

– Pakko sinne on senkin vuoksi mennä, että saamme vuoden rikolliset kiinni ja voidaan pelata ihan hyvin sellaisen tapahtuman jälkeen.

He tulivat sinne juuri kun Don Leavy ja Mason olivat lähdössä. O'Hara oli lähtenyt vähän aiemmin, sivulausettakaan jättämättä.

– Niitä on kaksi, sanoi Browne.

He tunkivat pistoolin varustettuina heti nuo kaksi ristikoautoon, veivät heidät Asuntolaan ja panivat luukut kiinni.

– Sanokaa nyt se mitä filmeissä sanotaan, mutta TV:tä ette saa.

– Vanhainkodissa. Mitä te siellä teitte?

– Me pelattiin korttia heilutettiin lamppua ja tehtiin vuoden keikka. Eikä se ole ainoa tänä vuonna. Enemmän meillä on töitä kuin teillä ja rehellisempiäkin ollaan, sanoi Don Leavy.

Don Leavyn ajatukset olivat muualla. Hän alkoi tatuoida O'Haraa johon ei ollut koskaan luottanut. Hän alkoi piirrellä kirveitä tämän ihoon.

Kun Don Leavy pantiin putkaan, hän käsitti sen jo monivuotiseksi ja vaati paperia. Mason katsoi kauhuissaan kuinka Don Leavy mutisi, tästä tulee hyvä. Hän piirsi tuhansia O'Haran pärstiä paperille ja näytteli niitä poliiseille.

– Näyttääkö tutulta? Minulla olisi asiaa tälle pärställe joka on tässä paperilla.

Kun O'Haralla nyt oli kolminkertainen rahasumma, hän päätti lahjoa sillä Eritrean saadakseen tämän mukaan seuraavaan keikkaan. O'Hara ehdotti että he tekisivät normaaliakin liiketoimintaa ja veisivät yksiön ja pääsisivät irti poliisin sukulaisesta, joka nyt paljastuisi. Seuraavaksi pitäisi päästä eroon Joh-tajattaresta, joka oli jo palannut Arizonasta ja kuljeskeli ympärilleen hiljaisena odottaen milloin hänetkin pidätettäisiin.

— Se ei osaa tehdä sopimuksia kenenkään kanssa, O'Hara sanoi.

— Miten se sitten johtajattareksi on päässyt.

— Se on syntipukki. Se on valittu johonkin huonoon tehtävään. Me ei voida jäädä ratkaisemaan yhtä vanhainkodin arvoitusta. Saat uskoa että se on lypsetty tyhjäksi, siitä ei ole jäljellä kuin vuokranmaksajat ja suuri komea aula ja etusivu.

Eritrea huomasi, ettei O'Hara antanut asioiden vaikuttaa itseensä mitenkään.

O'Hara ei tullut mukaan Laitokseen.

Eritrea ja Haemalainen ajoivat metsätietä, tuttuun suuntaan. Kun osake oli myyty tai vaihdettu ja jäljet pesty, ei O'Hara kysellyt edes rahaa.

Se teki taas vaikutuksen Eritreaan. Ja koska ei voinut enää mennä Vanhainkotiinkaan töihin, hän päätti jäädä joukkoon.

O'Hara tunsu itsensä, Haemalaisen ja Eritrean, jota ei tuntenut paljoakaan, heiveröisiksi käytännön tiellä. He eivät olleet varsinaisia roistoja.

Mason on mennyt, ajatteli O'Hara. Minun on helppo muistaa, että tämä on tapahtunut jossain kirjassa. Ja Haemalainen on jähmeä outo kappale, elää ja on palvelijaluonne.

Eritrea taas on kiivas ja tummailhoinen. Mitä tästä tulee.

O'Hara päätti jatkaa pohjapiirustusten tekoa. Hän meni videovuokraamoon nimeltä Yhteinen ja Ainoa Perintömme ja vuokrasi Cary Grantin Musta kissa katolla ja alkoi pohtia seuraavaa keikkaa. Hän huomasi että Musta kissakin pohti ja sanoi usein:

— Tämä on viimeinen keikkani.

O'Haran oli nyt pakko ajatella Eritreaa. Ei seutu, jos avasi ikkunan tai mieli lähteä juomaan viinaa Blue Lagooniin, sitä tehnyt. Tuntui kuin ilman enkeleitäkin Eritreassa olisi pinnallisuus jäänyt purkamatta — pienet neulat jotka kupruilivat ruohikossa niin kuin lapsena kääntäjän levottomuus kun katsoi, oliko kiven alla matoja.

— Kun minä osaan sen ajatella ja löydän taivaan kappaleita joka paikasta ja panen ihmisiä seinää vasten, hän ei osaa. Hän joutuu juoksemaan ovien läpi, ei käy Blue Ragoonissakaan.

Eritrea alkoi tuntua sisiliskolta tai shakaalilta, mutta selvää hänestä ei semminkään saanut.

Ellei nyt pitänyt siitä ison kivitalon kokoisesta kuvasta joka aina illalla tuli O'Haran mieleen. Se oli kosta ja ihan selvästi se oli joku, jälkikuva, sanoisi psykologi.

O'Hara oli kerran ollut Jamesonin psykiatrian testissä joka oli sanonut sitä jälkikuvaksi.

— Te olette sellainen herkkä ja ihmeellinen, mutta pohjalla on ihan selvä tyyppi.

Siitä pitäen O'Hara oli muistanut aina tehdä noita toimintakarttoja. Solut olivat Jamesonin ansiosta alkaneet muuttua toiminnaksi. O'Hara toivoi, että se olisi mahdollista Eritreankin kohdalla. — Kaikkihan toivoivat aina lapsilleen hyvää, sanoi siihen Haemalainen, joka ei juuri arvostanut kukkia ja naisia — eikä O'Haraa. Kaikki isommat merkitykset olivat aina puuttuneet Haemalaiselta, ja O'Hara tulkitsi sen suomalaisperäiseksi vaikutteeksi, kuten sen että hänen oma nimensä oli epäselvästi irlantilainen.

Mutta O'Hara näki selvästi, että Eritrean sisällä ei ollut kieltä eikä mitään tuntumaa asioihinkaan. Eikä järjestyksen rakkautta.

Silloin O'Haran mieleen tulivat Haudatut maatilat.

Hänen tuskin onnistuisi keksiä mitään mikä enää lepyttäisi Don Leavyä, ja kenties hänen omatkin päivänsä olivat luetut. Mutta kun oli katsellut vuokrahuoneiden amerikkalaisia poikamieskissoja ja -koiria, jotka tunsivat miehen paremmin kuin kissa ja jotka syöksyivät viskipullojen etiketeistä kuin huorat ja olivat näiden tavoin valmiit kaikkiin elokuviin, ja enemmänkin: muuttumaan elokuviksi omissa aivoissaan puhumattaan kaikista niistä puolimenetetyistä tulevaisuuksista joita paljastui nousuhumalassa lähes kaikkien gangstereiden tai siksi

pyrkivien sosiopaattien kasvoilla — silloin hänen mieleensä tulivat Haudatut maatilat.

He tekisivät sarjan junaryöstöjä noin vuoden ajan eivätkä käyttäisi penniäkään, niin aarre kätkeytyisi ja karttuisi. Se pysyisi erään vihatun senaattorin maatilalla ja olisi luonteeltaan poliittinen. Tämä kuolemanrangaistusta kannattava texasilainen saisi mitä halusi. Lopulta O'Hara todistaisi senaattoria vastaan ja jäljittäisi hyvin tuntemansa rikossarjat, mm. Vanhainkodin tapauksen, joiden jäljet tässä kaupungissa johtaisivat äänestäjiä ja taloudellisten syiden vuoksi Suureen Mieheen. Kun aarre löytyisi maasta Senaattorin mailta, tämä tuomittaisiin, mikäli sellaista päättäväisyyttä enää voitaisiin nykyään ajatella.

Niinpä O'Hara etsi paikan, jonne he öisin sijoittivat rahaa. Vähitellen hän huomasi yhä useampien pikkurikollisten kertoilevan tästä ja tulevan mukaan.

Mistä historiasta olet peräisin, he kysyivät, silloin olisi sanottava: olen espanjalainen ja tapan intiaanit.

Hätätilassa rahat annettaisiin intiaaneille niin kauan kuin maanalaiset reservaatit vielä toimisivat pelotteena. Kuinka kaikki käy? Hyvin. Miksi? No koska kukaan ei epäile meitä, koska me elämme kuin köyhät. Miten niin? Koska rahamme ovat kadonneet. Rahamme ovat puiden alla. Haudatuissa mautiloissa. Sinne ne ovat pudonneet kuten naiset, paperi ja kaikki mautilojen todistukset. O'Haran idea oli kuin tyyppiesimerkki muustakin kuin maan historiasta. Sitä paitsi häntä innostivat maahan sortunut kieli ja vaikutelmien pysyvä panteistisuus, josta syystä hän oli lapsempänä istunut nuorisovankiloissa.

Teatterin takapihalla Ertirea sanoi nähneensä vanhojen kunninkaiden lippaita jotka sopisivat texasilaisen suuruudenhulvuteen, he voisivat hakea ne yksitellen ja täyttää ne rahoilla.

— Onko sulla käteistä.

— Hyvä mutta älä pysähdy kuuntelemaan mitään ja voitahan haudata sinne pari naistakin kuten Henrik.

— Kuka?

– Kahdeksas.

O’Haraa jatkuvasti harmitti kun tiesi ettei antaisi periksi. Nyt tarvittaisiin Masonia ja Leavyä.

He nostivat oikeat lippaat roskista ja lastasivat autoon.

Kiireesti he lastasivat ensimmäisen erän rahoja sinne.

– Sinähän olet toisenlainen kuin on kerrottu, ajatteli Eritrea ääneen.

– Jos satut olemaan muslimi, mikä ei minua yhtään kiinnosta, vaikka te keksittekin matematiikan, niin älä kerro sitä minulle, minä en oikeastaan jaksa ruveta Jeesukseksi, kun nämä harjoituksetkin vaativat tietynlaista taustaa, johtaa se näköjään tällaisiinkin toimiin.

– Etkö sä voisi vapauttaa sitä Don Leavyä?

– Se vapautuu kyllä siinä vaiheessa, kun poliisit tarvitsevat sitä. Se tietää jo nyt mitä minä aion tehdä. Olenhan mä tästä puhunut. En edes varasta näitä rahoja.

– Eihän me kukaan varasteta, me vaan katsomme asioita niiden positiivisilta puolilta.

He lähtivät ajamaan Teksasilaisen maatilalle.

– Paljonko sun piti maksaa että henkivartija ei muka päästäisi meitä sisälle.

– Katso siinä on sähköistetyt rautalangat ja tuolla on noita kaadettuja jättiläispuita. Meidän on kai paras ottaa se toinen vapaa-ajan asunto. Tämähän saattaa olla valtion omaisuutta. Kattos kun en tullut heti laskeneeksi.

Ja taas O’Haran mielessä leimahti luku kakkonen. Se jolla voi jakaa kaikkia parillisia lukuja. Ja sitten neliöjuuret, se merkki joka oli kuin ilmassa oleva juuri.

Kotona valkeassa talossa lepäämässä.

Eritrea mietti mihin poliisit tulevat tarvitsemaan Don Leavyä. Oli pakko kysyä.

– Minä en oikein tiedä. Mutta me ollaan kaikissa toimisissa samasta altaasta eikä vihata toisiamme paitsi joskus. Se kuvernööri esimerkiksi ei oikeastaan ole maan päältä.

— Onko Salinger maan päältä.

— Ei sekään. Se on kulttikirjailija. Ne ovat kaikki haudattuja eläimiä. Me vaan nautitaan niistä. Hemingwaykin sai yhden vanhuksen elämään satakaksikymmentä vuotiaaksi. Ne elättää meitä. Me niistämme niitä.

— Sähän osaat Raamatun käskyt ulkoa.

Eritrea mietti mihin poliisi tarvitsi Eritreaa.

Pelotti.

— Tarvitseeko mun pelätä sitä.

— Mulla on muuta mietittävää.

O'Hara eli kultasateessa ja minkintuoksuissa erittelemättömyydessä eilisessä, kun taas ennen keikkaa iltaruskot olivat sataneet sen ison kenenkään puoleen kääntymättömän kirkon ylle. Sen kirkon, jonka tornit oli tuotu Euroopasta. Onko siellä muita maita kuin Saksa, laski O'Hara. Onko Elisabeth Taylor tärkeä? Kuka osaa antaa vastauksen kaikkeen tuollaiseen? Hän oli nuorena osannut, mutta sitten tuli liikaa tuntemattomia. Oli minkintuoksuinen kapakka ja hän oli nähnyt Taylorin luonnossa, se oli ollut rupsahtanut, oli kouraissut sydäimestä. Oli tajunnut, että nämä ovat niitä nuoruuden unelmia. Ne eivät kuuluneet kieleen eivätkä todellisuuteen niillä ei tehnyt mitään. Niissä oli vain yksi piirre, ihmiset luulivat niitä puheeksi. Ihmiset kuuntelivat häntä. Ihmiset olivat hänet tällaiseksi opettaneet. Morrotti leikkasi ilmaa saksilla ja Eritrea piti junista ja vauhdista ja sätkyili unessaan ja putoili junista kuin siirtolainen ikään.

Ihme ja kumma juuri silloin tapahtui presidentin ampuminen.

Oswald-niminen sekoilija tukehtui itseensä ja keräsi varoja, matkusti ulkomaille, otti vauhtia, palasi ja tutki kulmakuntaa ja osui. Eritrea katsoi O'Haraa sen näköisenä kuin me muutkin: "Nyt vasta tajuat, etten se ollut minä."

Ihan varmaan.

Tämä kaikki alkoi syventää O'Haran elokuvakiinnostusta ja hän hankki Oswald-videon. Siinä kumminkin toistui aina sama

yksityiskohta, ulkonainen musta piippu viisti autokulkuetta ja sitten pamahti. Taustoja ei kukaan saa koskaan selville.

Eräänä iltana kumminkin kävi näin. O'Hara tiesi että Don Leavy lahjoo poliiseja mielettömän houkuttelevilla tarjouksilla joihin ainakin ei-ukkomiehet poliisit aina suostuvat. Eläkkeen verran rahaa, ylipäällikkyyksiä ja kuolema. Ihme ja kumma kun yhdenkin viikon on saanut olla siltä rauhassa. Tai sitten se päättää päivänsä sellissään. Ei kukaan voi tietää kaikkea. Nyt se tuli sille oikeaan aikaan tämä uusi Oswald-elokuva. Amerikassahan ei todellisuutta ole, on vain elokuvaa, se on niin nuori maa että kun opettajat eivät opeta oppilaita tehdään elokuvia siitäkin. Sitä kutsutaan nuorisoriikollisuudeksi. Ainoa maa missä opetus tapahtuu vankiloissa ja televisioissa. Alkaa ihan kurkkua kivistää. Voi liukastua keskellä kesää.

— Luultavasti ne yrittää ottaa haltuunsa koko sen vanhainkodin. Se on jo nyt vanha yritys. Ne tekee siitä hotellin ja ajaa asukkaat hautausmaille, O'Hara sanoi.

Autokulkue pyöri vielä samaa juhlavaa katuja. Ja sitten loppu. Liput nousivat, puhuttiin aikakaudesta. Oli kielioppi suurille sanoille ja varmaan oli protokollakin suurille askelille, oli käytäntöjä joita näytettiin harvoin. O'Hara katseli kuinka lihavasikaiset poliitikot karjuivat puhelavoilla viikon verran.

O'Hara ajatteli jo nimeään. Baarissa, jota hän alkoi kutsua Ossin baariksi, hän oli O'Hara Ossin baarissa. Muutkin näkivät O'Haran ilmeen ja tulivat pöytään, mutta kulttuurinsa sitomana eivät jääneet lattialle seisomaan vaan istuivat pöytään. O'Hara pysyi sen verran vaiti, että oli välillä puhuttavaakin. Hän mietti oliko hän omiensa joukossa. Nämä vihreät juopot tai keltaiset rikolliset joista ei kukaan saanut muuta selvää kuin ulkomuodon olivat kaikki Don L:n kaltaisia.

O'Hara ihmetteli ettei tänään enää muistanut vanhan kaverinsa sukunimeä.

Hän kuuli Donin äänen, sukunimetöntänä, sanovan:

— Yhtä hyvin minä vielä voin perustaa poikakerhoja tai bo-
data. Tulee halvemmaksi.

Mikään ei ihmetyttänyt näitä. Mihin aikamuotoon sellai-
sena kuin nyt oli, hän panisi itsensä tunnustelemaan? Aika
tuli mielikuvien vyörynä jota piti tukahduttaa jollakin tavalla.
Oli vielä kesä ja kesäkuu jatkui ja heinäkuu. Kukaan ei tien-
nyt mitä oli tulossa. Kaikki olivat menossa.

Nuoriso luki Salingeria ja hän, O'Hara, laski ja teki pää-
telmiä.

Eriterea kumminkin sanoi ettei koko kuviota vielä oltu käy-
tetty hyväksi, ja oli oikeassa.

He eivät olleet kääntäneet Don Leavyn ja Masonin suomia
taustamahdollisuuksia, joiden vanhempien autot esimerkiksi
olisi voitu varastaa melko helposti ja myydä saman tien.

Nyt kun tiedot noista omistajista puuttuivat, ei sitä voi-
nut enää tehdä.

Heitä on kolme: Eritrea ja Yhä Minä O'Hara sekä Haema-
lainen.

Tosin Haemalaisen vanhemmat olivat jo kokeneet kovia. Ja
vaikka Haemalainen sanoi että Daddy oli kääntänyt purjehti-
misseuran kassan monena vuonna ja ettei tämä olisi nähnyt
Amerikkaa ja Rannikkoa mailia enempää mereltä käsin ilman
isän varastettuja rahoja, Haemalainen pystyi kertomaan isän
filmivalinnoista monia lempifilmien nimiä, jotka vahvistivat
O'Haralle seudun edullisuuden.

— Mies ei ainakaan halua ennätysten kirjaan ensimmäisenä
maailmanympäripurjehtijana. Ja poika muutenkin tekee suu-
remman ennätyksen itse asiassa, sanoi O'Hara.

Luku kolme kumminkin oli erilainen, ja ensin O'Hara ajat-
teli, että pitäisi hankkia yksi lisää. Vasta nyt hän huomasi että
heitä olikin yksi vähemmän kuin ennen. Että lukua kolme ei
voinut jakaa mukavasti eli ei ollenkaan. Nyt pitäisi siis hankkia
yksi uusi jäsen, ettei tarvitsisi itse korjata jälkiä. O'Hara halusi
vain vetää kotiläksyjen kulmaan opettaja Jeffersonin korjaus-

viivan. Luettu on, kaasuttakaa pojat. Palaveri on päättynyt.

Ja nyt varkaksiin.

— Te ajatte ne järven luokse; minä neuroottisempana vain istun, käski O'Hara.

Nyt vasta Haemalainen sanoi:

— Me ollaan ajateltu että nämä kaikki keikat on sinun selitystä ja Don Leavykin istuu vankilassa.

— Mutta ei kauan, sanoi O'Hara.

Arvaa mitä Haemalainen sanoi ensimmäisenä? — Kaksi on sama kuin neljä: käännetään vain yhden talo. Ja sinä saat levätä. Mutta älä soita poliisille. Se alkaa uskoa, koska on jo kaksi samanlaista juttua joista toisen täytyy olla tosi.

Vanhemmat ja niiden talot olivat jo kauan olleet veneitä, sitten symboleja, ja numeroita, ja vasta lopuksi tunteet olivat vallanneet O'Haran mielen.

Näin oli parempi. Hän ajatteli lähteä Lofoteille, mutta ei tiennyt sen asemaa kartalla, ja alkoi taas laskea. Silti suunnilleen toisella puolella pohjoisessa ja reunalla. Entä ikkunat. Kalterit eivät, mutta ruudut kyllä, jopa vanhanaikaiset, mutta niissä piti olla neliöitä, ne menivät toistensa sisään. Ja yhä oli Napoleon-kompleksi kuin olisi hallinnut tuntemattomia joukkoja, alitajunta räjähti numerosarjoina ja tyhjensi saman tien.

Don Leavyn tuomio oli kuitenkin saatu estetyksi.

Lumi-ikkunaa ei O'Hara osannut selittää muuten kuin että se oli paperia.

Oli helppo päästää valloilleen asioita ilman kysymyksiä; matkustaa jonkun kirjan porteille ja kysyä mitä tämä on.

Mutta aina välillä aurinko sulatti jään ja paistoi ikkunaan. Tuli kahdeksikkoja, vaativia vapaalippuja, tyhjentyttämiä pakkoja. Se teki luistinkentälle jään. O'Hara kaipasi pohjoista jossa tuuli kenties toisi viestin pysäyttämällä ajan — kuten Salingerkin oli tehnyt.

Don Leavyn ja Masonin paluu teki maiseman taas entiseksi,

tuntui kuin aikakin olisi jotenkin alussa. Mutta koska se oli tunnelmassa, ihmisen silmät eivät sitä pystyneet ajattelemaan.

Don Leavy esimerkiksi vain sanoi:

— Mitä täällä on, tuntuu kuin olisi erikoisen tuttua, näin järvet ja tien pitkistä aikaa. Mutta nuo meidän tiet saavat nyt nähdä meikäläiset, on kuut ja valonheittäjät.

— Jotka sujauttavat meitä orapihlajaosastoihin ja vaahteroiden luokse, jotka pimahtavat kiinni vanhainkotien ikkunaluukkuihin.

Don Leavy muisti: hänhän oli vankilassa tarkkaillut Tomia ja Konstaapeli Brownen auttamatonta juopottelua, miten nämä ottivat kolmen jälkeen yöllä puhelimen irti ja pelasivat rahasta loppuyön, eivätkä seuranneet vankeja. Don Leavyllä oli todistaja, Mason. Valitus meni nopeasti läpi ja Don Leavy sai kiitokseksi vapauden; kun vielä O'Hara perusteli, ei tarvinnut edes kuin mainita Eritrea. Hänen nimensä oli nyt Cari. Brownin sukulaisvanhus aiheutti moitteet tälle itselleen.

O'Haran projekti oli kuitenkin luonteeltaan kovin pitkäveiteinen ja kavaltaava, ja kestäisikin yhtä kauan kuin matka Timbuktuun tai Järville. Eikä me siinä ajassa päästäisi pakoonkaan.

— Minä voin mennä Suomeen Pohjanmaalle, kuvaili Hamalainen.

Muut pysähtyivät heti ja alkoivat kauhistella.

— Miksi te kaikki teikäläiset kinaudutte sinne Lofoteille, sehän on Norjassa. Ettekö tajua että Kanadaan kannattaa. Jos me olisimme tehneet enemmän vääriä kuun takaisia mittauksia me olisimme joutuneet peräytymään jonnekin Kanadan erämaihin asti, sanoi O'Hara.

O'Hara katseli sinnepäin minne maantie kapeni. Preeria auttaa bingoja. Hän ei halunut vastata lehteen, mennä poliisiksi. Pikemminkin lukien Salingeria aina pani merkille mielikuvituksen mahdollisuudet. Jos joskus jokin asia tuntui puolittain kaatuvan joen tälle puolelle, missä heidän varaskeikkansa

tapahtuivat, olivat ne niin hyvin tehtyjä, ettei niihin kannattanut jäädä muistoihin kummastelemaan. Don Leavylla oli kyky tähän. Hän änkesi kuin pesään jokaiseen tuhkaan kunniaan ja olisi halunnut ottaa vastaan poliisinviran ja muiden olisi aina pitänyt vapauttaa hänet toisista keikoista joita aina oli toisten sisällä. Joskus lapsuudessa Don Leavy oli läheltä nähnyt Rota-reita ja kuullut kultaisista kädenpuristuksista; ne olivat laskevia aurinkoja jotka aina viskissä tai auton mailimäärän noustessa suuremmaksi kuin pikku pöllöt alkoivat lennellä autossa ja tulla hänen päästään.

— Aja ne pois, huusi O’Hara. — Tuo suuruudenhullu pääkallonmetsästäjä on taas deliriumissa.

— Se johtuu vain viinasta, Don Leavy väitti.

Siinäpä se, siinä koko Timbuktu, jos mies oli älykäs sortui hän siihen kuten Don, mutta jos mies ei ollut kyllin älykäs hän sortuisi kaikkeen mistä ei tulisi mitään. Ja Don ei ollut.

— Jokaisessa kirjassa mitä olen lukenut on tyhmä Dumb, jotain outoa kieltä. Suomalainen perkele.

O’Hara ihmetteli aletaanko tässä nyt odottamaan miten hänen tai Haemalaisen isä alkavat kuvailla heidän tekemiään rikoksia. Mikseivät ne nyt vieneet tuota...

Rikos oli tällä seudulla ja tässä maassa niin tavallista että siitä ei jaksanut kuin tehdä ilmoituksen tai vaalikampanjan ja sen jälkeen sitä ei kukaan nähnyt.

Ne keräsivät rahansa, myivät loputkin kamansa ja menivät vakuutusyhtiöön ja voivat vaikka saadaakin rahoja takaisin.

— Vain meidän kiltteyden ja selkänahan vuoksi me emme mene pilaamaan heidän vakuutusrahoista johtuvia ratkeitaan, puhui O’Hara sormi pystyssä.

Pöllö vähitellen hiljeni autonlasin takana. Voi Jeesus ja Ginsburg, sanoi Don Leavy, te olette tällä välin edistyneet.

Salingerilla oli sama tunne kuin O’Haralla, mutta kun hän luki Ginsburgin runoja, hän luki niitä Baarissa, kun ei sietänyt katsella kuinka Baarinpitäjä teki omaisuutta — niitä lukiessa

ei tullut mieleen, että kannattaisi ostaa autoja. Oikeastaan pitäisi tehdä ydinvoimakiristys – noususuhdannehan oli sama kuin ydinvoima. Ja sitä taas ei maan suuri taannehtiva pree-riakoirapaskajoukkoenemmistö halunnut.

– Meillä on kavereita joka bordellin ovesta kun vaan menemme sinne sisään. Kukaan ei puhu. Kaikki kannattavat toimintaa.

– Meillä on kaikki eurooppalaiset nimet Visconsiniä myöten, ja enemmän maata eikä mitään kreivejä. Täällä joka jätkä on joka jätkä.

Bingo sihahti kovaa vauhtia sisään ovesta, mutta kukaan ei häirinnyt sitä koska se ajoi jotain riistaa jonka se nyt itse tiettenkin paremmin tuns. Joskus se lysähti kupille ja joi vähän vettä. Siitä pidettiin yksin sen yhden hyvän ominaisuuden ansiosta: se ei osannut ihmisten kieltä.

Don Leavy oli nähnyt kaksi susikoiraa ja tuomarin vanhaa välimuotoa sekä Reynolds-järven. Hän muisti niin pitkälle kuin jaksoi ison kirkon ja nukkuvan kaupungin. Niin se on. Ne ovat liian vanhoja enää istumaan siinä kopissaan mutta peli oli silti ollut ihan hyvä idea. Siitä sen kuulin kun yöllä laskin luteita ja erotin niiden tippumisen kortin läiskeestä ja kysyin: mitäs täällä tehdään yövuorolla. Luteet ei olisi vastanneet.

Tuntui kuin Don Leavy olisi kauan aikaa hautonut jotain juttua ja tullut yhtäkkiä päätökseen ja alkanut puhua. Muut eivät ensin usko hänen puhettaan miksikään, koska inflaatio on käynyt muussakin kuin hänen rahoissaan.

– Yhteiskunta on asiain tila joka muuttuu. Joku tekee ehdotuksen jossain kahahtaa. Kaikki tietävät mitä se tarkoittaa. He eivät usko, juoksevat pakoon, tulee syksy ostetaan esimerkiksi uusi Plymouth. Minkä vuosimallin. Heti tiedetään, sanotaan luku. Onko se antiikkia.

– Mitä esimerkiksi on antiikki. Seisova joki. Huonekalu paskassa. Ei ihme että rakennetaan turhia taloja. Tämä nyt on puoliksi kunnan talo ja puoliksi meidän. Mailerilla on

puoliksi kaupungin talo, puoliksi meidän, ja puoliksi hänen omansa. Mitä korkeammalle mennään sitä enemmän tulee ihme ohjesääntöjä jotka kaikki tuntevat. Mutta missään ei ole hyvä asua, hän lopetti.

Aamulla katsotaan kahahdus. Viinanpoltto tai ryöstö – ellei jätetä koko juttua sikseen. Mitä on lehden alla, isomuna, turha vaiva, senhän kaikki tiesivät, ei se sitä ole, ei sitä katsota. Bertha sen tietää. Sanoo: miehiä on niin monenlaisia. Minä olen täällä taas heinäkuun lopussa.

— Cincinnatiassa on parhaat tulot.

Don Giovanni paljastaa outoja. Hän on hautonut erästä Dostojevski-nimistä kundia joka kirjoitti kirjan nimeltä Rikos, joka oli viimeinen rikos. Kaikkien puolesta. Tapettiin vanha ämmä, kokeiltiin sitä, ettei sen jälkeen enää kannattanut tehdä mitään turhempaa. Mutta se ei onnistunut.

— Sitten se kuvaa sitä kirvestä sitä Raskolnikovia kuin as-a-matter-of-fact -Mailer. Ei sitä tiedä koska sekin kirja on jo täällä. Joku kirjoittaa sen ja joku meidänlaisemme ymmärtää tehdä sen, yhdistää teon ja sanan, ja ampuu hanhen selästä hanhen, ja vesi on pelkkää verta taas. Mutta siitä näkee, että muuallakin on yritetty selvittää kunnantalon asukkien ehtoja, ja kumminkin elämä sielläkin missä me ollaan jatkuu yhtä jäykänä kuin preeriakoiran kävely.

Tulevaisuus ja nykyisyys olivat kuin sadan alle jäävä numero. Kun kertoi lukunsa itsellään sai numeron joka ei kuulunut kenellekään.

Päin vastoin iltoina, kun joku auto kaasutti lopullisen päätöksen tehneenä valaistun pubin sisään, piirteli ääniä värivaloihin ja kantoi jotakuta sisään tai ulos, jokin fiksautui – voi kulkea siitä vierestä ollen varma että tuollakin, että siellä on kysymys toisesta luvusta.

Oli seutuja, paikkoja, kiviä, vivahteita, muistoja, ihan kuin joku valitessaan ruokalistaa päättyy pitämykseen. Ja joskus ne jäävät, toisina aikoina ne kasvavat esiin. Mutta sitten on aina

ollut myös toisin, kuten että ei ole ollut mitään tavallista, voin mennä sadan aidan taloon, päästä autoelokuvateatteriin, todistaa murhaa ja pitää jälleen elämää vain elokuvana. On kuin iso leveä tunne kuin jonkin Steinbeckin käskystä. Ja sitten on taas tuo ikituttu siviilinen turvallinen olo: hiiriä ja ihmisiä.

Olen laittanut seudulle kiviä ja ansoja, ja laskenut ne mieleni verkkoon, silmä silmältä yksityiskohtaisesti, kuten kärpänen on kivunnut verkkoon tai ikkunan väliin ja kääntynyt selälleen.

Jakosumma on kumminkin maa, jota et näe.

Kokonaisuus, joka ei ole itsekseen, koska siinä on jokin uskonnollinen ominaisuus, että se voi jakaa itsensä osiin.

Sanotaan että joku jakaa sen osiin, kertoo kuusi kertaa kuusi, mutta selvästi on kyseessä ihan toinen toiminta kuin ottaminen, nimittäin antaminen.

Tulevaisuus ei voi olla tällainen, koska sitä ei tunne kukaan, ja varsinkaan minä, joka jo pitkään olen tehnyt aina omia tarkkoja laskelmiani.

O'Hara ei – huomaamme – käyttänyt mielellään lukua kahdeksan. Se tuli hänelle mieleen aina kakkosena: kaksi kertaa kahdeksan on neljä. Taloja kaksi osoitteita kaksi avaimia kaksi ja miehiä kaksi. Jokin luku oli ollut havainnollinen kuin jokin jonka alapuolelle oli jäänyt tie ja toiselle puolelle identtinen tie.

O'Hara etsi jatkuvasti lisää kahdeksikkoja jotka hajosivat peileiksi.

Usein hän mietti: alussa on kakkonen, lopussa kahdeksan. Hän perusteli sen: kaksi miestä kaksi taloa kaksi avainta kaksi osoitetta. Mutta ensi kertaa jäi yli vielä kaksi muuta miestä.

Joten oikea numero olikin kymmenen.

Pelkällä kääntämisellä voisi varastaa enemmän kuin jaksaisi kantaa tai uneksiakaan.

Maailma oli täynnä lukuja, hukkuneiden ihmisten viimeisiä lukuja ja laivaoloja. Don Leavy ja Mason olivat kuin kaksi por-

rasta jotka kulkivat laivaan. O'Hara ei lapsena tuntenut kuuluvansa mihinkään. Jokin ääni tai sana oli kyllä heti yhteisö. Hän tarkkaili vieläkin leppäkerttuja, ne olivat sulautuneita yksikköjä kuin nollia joita oli lukujen päässä. Ne olivat niin voimakkaita kuin mahdollista niin kuin se joka elää on ihminen yleensä, ettei mikään eikä kaikki ole mahdotonta. Ne olivat hyviä merkitsemään vain yhtä asiaa. Niihin saattoi helposti suhteuttaa muun maailman.

Baarin läheinen äänipuhe ei näyttänyt yhtään kohtaa mistä lähteä purkamaan mahdollisuuksiaan. Bingot lentelivät ja nuoruus oli jonkun tarinan tuulemista; kaikki vääntyi nimiksi lähinnä miesten nimiksi joissa elokuvanäyttelijöillä oli tärkeä sija. John Wayne oli sata. Kymmenen kertaa kymmenen. Kun yhdestä otettiin pois nolla tuli kymmenen. Oli jotain mistä pitää kiinni.

Ja sitten se joki jolta ei ollut paluuta, kosken tienoot täynnä halukkaita jakajia ja onneton uhrina isona nollana haluton vai halukas jakamaan ja kertomaan.

Huorat olivat oikeastaan miehiä. Nainen joka ei voi jakaa, sanoa jaa minut neljällä, ole kaksi. Sinä ja minä. Ei. Bertha oli hooker, asettunut miehen kannalle ja sanonut: kerrotaan se kolmella niin saadaan minut. Tehdään yhdessä naisia. Ja koko ajan verhojen takaa tuli uusia naisia.

Liian pieniä lukuja kuten yhteiskuntaa ei voinut jakaa. Pinnan alla alkoi slangi ja kun oltiin negatiivisella puolella oltiin marginaali-ilmioita, miinuksella.

Suuressakin tupakansavussa ja autojen lähdössä ja bensa-pumppujen humussa O'Hara säilytti itsessään heinäsirkan kuulemisen äänen.

Baarin pitäjällä oli lauantai ja asiakkaat tulivat. Hän näki että O'Hara istui mittatikkuna kahdenkymmenen asiakkaan keskipisteessä ja puhui Maatilan Hautausrahasta. Baarinpitäjä oli itsekin ostanut yhden ison ruuankuljetuslaitteen johon rikollista rahaa ei kumminkaan voinut kätkeä: se muutettaisiin todis-

teeksi Kuvernöörin rinteeseen. Sanat tulivat ja pyörivät ympärille kuin ei muuta olisi ja jokainen katseli toistaan ja uusia tulokkaita ettei enää enempää löytyisi organisoivia hengenmiehiä. Yksi aika ei niitä niin paljon kestäisi.

Ja ne olivat koko ajan liikkeessä.

Mittatikku silpoi pikkuliekkejä ja hävisi aina puheittensa puheeseen. Suuren vaikutuksen oli tehnyt Don Leavyn ja O'Haran palaamisen todistava verettömyys, luja liitto.

Tikku istui ja luki pitkää artikkelia jonkun liikemiesmagnatin elämästä. Hän ajatteli etteivät ne hetkauta kansaa, jos kansa ei ymmärrä. Ei, ilman mittasuhteita ei saa aikaan kauhua eikä minkäänlaista pelkoakaan. Mitä nopeammin sen parempi.

Minun on pidettävä huoli ettei koira hyökkää isäntäänsä vastaan, hän ajatteli ja katsoi osastojoukkoaan kersantteja vääpeleitä viinureita ja trukkikuskeja, jotka kaikki olivat maailman ensimmäisiä murroskauden suurten traagisten amerikkalaisten kirjailijoiden ymmärtäjiä. Samalla kun he kuuntelivat O'Haraa he kuuntelivat kertomusta ja kertoivat itse. Jokainen heistä oli sama. Jokainen heistä oli jokainen heistä. Mutta vain yhden oli seistävä lakituvassa jonain kiireisenä tiistai-iltapäivänä kuten niin monasti ennen.

Temppu, jonka O'Hara oli tehnyt Don Leavyn, Masonin ja Haemalaisen kanssa, tepsi.

Julkisesti jo tuhisi sellainen kapakkasuhina että niitä voitaisiin tehdä lisää. Joku oli lukenut jonkin italialaisen julkiannon oppikirjan, joka kumminkin oli taideromaani. Asia pysyi ilmassa taas ja lehdissä puhuttiin ryöstöjen sarjoista Kumpukaupungin ympäristössä. Seuraajille oli tullut jalansijaa.

— Me keskitytään vain rahaan.

— Joskus olisi hyvä ottaa jotain persoonallisia esineitä joihin liittyisi jotain yksityiskohtia kuvernöörin teiniajan elämästä, muun muassa kostoista ja tapoista. Silloin ilmiantorikoksemme jäisi pyörimään jo useammaksi vuodeksi.

René Chesterton, Michael D. ja Sesam Abricot sekä baarin-

pitäjä olivat niin innokkaan näköiset, että O'Hara laski heti että huoneessa on täytynyt olla matikan kokeet, kuin joku olisi tehnyt rajusti kotitehtäviä. Kenties pyrkisi suoraan johonkin juristiseen instituuttiin. Tai täydentäisi omia rahastojaan päästäkseen yliopistoon. Raha maksoi tietoa. Tieto rahaa.

— Miten meni, O'Hara kysyi suoraan.

— Uskomatonta. Sujuvaa. Patentti. Olin niin rauhallinen etten enää muistanut ikkunaverhoja jotka minulta puuttuivat täältä baarista, olisin voinut ottaa nekin.

— Älä nyt runoile. Kummalla puolella olit.

— Olin laskijana ja autonkuljettajana.

— Kuka oli keksijänä.

— Keksijää ei oikeastaan enää ole, koska ne kaikki tietää että tämä on sinun idea. Ne haluaa kaikki vartijoiksi. Seisovat pitkällä tiellä tähystellen, jotkut jopa leikkivät tiepoliiseja.

— Sellaista se on, O'Hara kohautti, hyökkäys ja tasalasku on paras puolustus.

— Kun tulin sen Mafia Abricotin asuntoon, oli olo että ollaan vahakabinetissa, suurmiehiä hillui seivästettyinä seinillä Kanadan hirven turpa ja Washingtonin muotokuva vaihtoehtoisina, hiekkatuuli täytti jokaisen kansalaistunteeni jäsenet, ja tein kunniaa, kuten sokaistuva sonni. Ei ole totta ettei Roistoillakin ole sielua. Sitä elämää oli eletty siinä huoneessa niin kovalla vauhdilla niin pitkälle, ettei ole ihme jos kotoa karkoitettu pikku-tiedostaja alkoi hänkin todistaa. Abricot nuorempi seisoi jättiläisplymouth-lampun kanssa tiellä kun oli alkanut pimentyä ja tarkkaili hirviä.

— Sillä oli isäkompleksi, sanoi O'Hara. Sitä ei voi parantaa enää muulla kuin kehittämällä oma laskuoppi. Tunkeutumalla asioiden ytimeen. Kaivamalla munuaiset ulos. Paistetut munuaiset.

— Kai me voidaan ottaa rahaa että saadaan sellaiset Baarissa.

— Sinähän tiedät, että hopeakaivos kasvaa varsin hitaasti.

Noilla yhteiskunnan tukipylväillä on korkea syntivuori ja me emme ole yhtä syntisiä ja raha on kaiken mitta.

Baari ei puhunut mitään. Tämä ei ollut nyt ihan tavallista elämää. Hopeakristus tuli uniin ja väärrien johtopäätösten ilta päättyi kotona riitaan koska Baarinpitäjä oli yrittänyt vakiintua juuri kun eräs naisystävä, jonka kanssa oli ensin kertoillut poikien tutuista, ja nyt ei enää ollut luottoa.

— Aja se pois, sanoi O'Hara.

Hän tunsi itsensä ulkopuolelta isoksi Huck Finniksi — mutta sanoi mahdollisimman vähän, sillä hän tiesi että on käytännön asioissa yhtä huono ja myös huono puhuja. Hänen rasituksensa oli olla pari tuntia illassa nerokas ja jättää sitten kaikki muu luulon varaan. Näin olivat hyvin menneetkin viime vuodet...

— Me viedään ne sinne kerralla, pajukkoon, me säilytetään niitä sun kellarissa, jos ne löydetään, se ei ainakaan ole meikäläisiä, silloin ne on olleet sun myyntirahoja, ja meillä on myyntitodistus sun paikastas jo valmiina, jos löytäjä alkaa syyttää meitä niin sanot että olet aikonut muuttaa Teksasiin etsimään ääniä ja muuttaaksesi politiikkaan ja aikonut lahjoa jonkun kuvernöörin ja olet jo sopinut siitä. Mutta toivotaan ettei käy niin.

O'Hara poistui ilman selityksiä.

O'Hara katsoi taivasta: se on preeriaa, ollut jo kauan.

Hän luki listaa ja huomasi juristin hauen. Tilasi sen ja se oli kuiva.

— Raastupa ja poliisin arki on kuivaa, sanoi Baarinpitäjä.

— Hyvä sinulla kun on sama nimi.

Baarinpitäjä olikin kekseliäs jäsen. Hän oli kehittänyt vaimonsa närkästyttämänä uuden nimilistan ruuille. Siinä oli Kuvernöörin Paistetut Munuaiset sekä Hautausmaan hopeasilli ynnä muuta. Kukaan ihminen taivaan alla ei olisi osannut yhdistää niitä mihinkään. — Viiksekäs kävi täällä ja tiesi heti kaikki, sanoi Baarinpitäjä.

O'Hara tunsi poliisin, tämä oli Berthan ystävä, eikä hätään-

tynyt. Kun Viiksekäs ei hätäntynyt tämä ei myöskään nauranut. Yhtäkkiä Viiksekäs teki aina jotain neutraalia. Otti taskusta Maharishi-nimisen intialaisen gurun yskänlääkettä jota joi pyhin ja paloin. Kaikki silloin yleensä hiljenivät. Kaikki tiesivät että siinä oli tyypillinen valtion eli osavaltion poliisi, ei tarvitse kirjoista katsoa.

Näin lempeä on pyöveli eräässä kehitysvaiheessaan.

— Mitä muuta teillä on keittiössä? kysyi Viiksi.

— Kovaksi keitettyjä muniako?

Siihen päättyi Viiksekkään neutralisoiva käytännönmiehen ironia. Se tepsisi hyvin oikeussalissa, mietti Baarinpitäjä.

Baarinpitäjä otti Miehen luotetukseen ja kertoi että oli saanut vaimonsa lavealta tieltä — hän oli ennen Berthan kavereita — takaisin kotiemännäksi. Mutta nyt Baari oli vain baari. Se on palannut samaan ammattiin kuin Gilda, selitteli Baarinpitäjä kuivakkaasti Viikselle.

— Ihan totta, onko täällä, minä voin kokeilla.

Sisälle tuli vaarallisen näköinen mies. Tässä oli jotain tuntematonta ja kaikki tunsivat hänet konstaapeli Browneksi. Browne tuntui haluavan pysytellä yksin, sillä hänhän vain oli tältä seudulta Uncle Sam ja siis omisti tilan, talon ja moraalin ja yritti juoda kalaansa.

O'Hara ei voinut estää baaria toimimasta. Baarinpitäjä oli jo alkanut selostaa Haudattuja puutarhoja. Niin masentunut oli siis lähikaupunkien — eli siis yhteiskunnan viime vuosikymmenien — mallielämänhalu, että Viiksi koki sen heti mainioksi ideaksi.

— Siitä ei kylläkään yksikään kunniankukko laula muille kuin ehkä Mailerille.

Koko tuvan joukkio oli heti valmis.

— Mukavaa porukkaa, peräänantavaa, täällä onkin ollut aina, sanoi Viiksi.

— Yhdenkin sivulauseen puolesta ei nykyään kukaan enää joudu minnekään. Samoin kuin se, että siviilioikeudenkäynnit ovat harvinaisia ja turhia tunnolla, niitä ei pitäisi maksaa.

— Mitähän minä voisin tehdä.

Viiksi ei keksinyt sitä ja kyseli itseltään. Baarinpitäjä tiesi heti sanoa kun ajatteli niitä moniosaisia ihmisiään jotka muodostivat tämän vilkkuvan baarin muuhun yhteiskuntajärjestykseen suhtautuvan kilpailevan yhdistyksen agentin.

— Se on vanha rutinoitunut poliisi, joka on asunut Kuvernöörin sivustassa viimeiset kolmekymmentä vuotta ja pitänyt päiväkirjaa silmät selällään niistä kaikista yöllisistä toimista, kirjannut ne ylösikin, kun ei virka-aikana ole ollut mitään levotonta näkyviissä. Lahjuksiakin on ollut, mutta siihen me tarvitaan jo O'Haraa joka on tällaisten pitkälle menevien alkulahteiden teosoikeudellinen erikoisasiantuntija.

— Olen jumalauta kuullut raahaamisen ääntä, sanoi Viiksi. Se oli ensimmäinen kerta kun hän nauroi.

Kukaan ei välittänyt sellaisesta millä ei ollut mitään valtaa eikä voimaa, ei uskoa eikä katetta.

Konstaapeli Brownekin, joka oli kuullut kaiken tämän puhutun, ei herättänyt kenessäkään mitään levottomuuden tuntua.

— Me voidaan panna se siihen raahattavaan pussiin, sanoi joku.

O'Hara meni unissaan keltaiseen taloon. Ystävällisyyden väri se oli. Bingo katseli seinällä. Oliko se topattu vai elävä. Unet ovat siltä väliltä. Ne ovat seutuja joita ei ole eikä tule —ainakaan joilla ei ole nimiä.

Ihan niin kuin suuret laulajat ovat kuin suuria kaupunkeja. Sekoittavat pään. Uni keltaisesta talosta oli kuin shakaali, ystävällisyyden meri, piti usein mennä keltaiseen taloon.

Hän kuljeskeli pitkin seutua ja katuja ja meni Reynoldsin järvelle, joka oli sen näköinen ettei kukaan ihminen ollut siellä kävellyt vielä. Haemalainen oli kertonut, että hänen kotimaansa oli täynnä sellaisia järviä.

Reynoldsin järven liikkumattomuus edellytti teollisuutta, sanoivat järjen äänet. Kirkon tornit joutuivat kohta kuutaan. Jotain langan tapaista oli hänen päässään.

Nyt on itse tehtävä se iso keikka, josta Ruperts joutuu ensin epäiltyjen listalle – ehkä omaan konttoriinsa. Sitä ei kannata sen tarkemmin ajatella tällaisilla aivoilla.

– Pannaan O’Hara vetämään taas langoista.

Ihmemies laskija, joka viittasi aina itseensä.

Koska Rupertsin vaalikampanja oli viimeisillään, he päättivät kidnapata veneen, jolla tämä tuli sen Reynoldsin kuvitteellisen kauniin järven yli. Osa hopeakoteloista löydettäisiin veneestä jossa, samoin kuin puutarhaan haudatuissa sekä arkuissa että hopealaatikoissa, olisi vaalitoimiston leimattuja rahoja.

Browne seiso i Rupertsin vaalitoimiston edessä, meni sisään, ja hänelle tarjottiin sikaria, ja niin hän saneli Brownen kansioon ikimuistaisen mutta myöhemmin hävitetyn todistuksen O’Haran suunnitelmasta saattaa konstaapeli Brownen vanha sukulainen pois päiviltä. Ryöstää ja manipuloida virkamiehiä sekä vapauttaa omiaan, jotka eivät edes olleet niin omia.

– He ovat kovapintaista vastustajajoukkoanne täällä, hän sanoi.

– Tässä maassa, sanoi Ruperts.

– Heillä on jokin numerosysteemi, jolla he toimivat. Tunnettomasti laskien menevät toistensa koteihin, sen minä tiedän. Tekevät fake-varkauksia eikä ketään muutakaan enää tällä seudulla saada kiinni.

– Kulkaas entinen konstaapeli, kunnioituksella kysyn, eikö tällä maalla ole teille sen enempää merkitystä, onhan maan kaivajia ollut Luther Kingistä alkaen kaikkialla... Ei meistä kaisista voi tulla Belafontejakaan.

– Rastenberg miten teidän yöteksasissa menee, onko tullut lisää saksalaisia maahanmuuttajia, huuteli Ruperts.

– Meidän O’Hara ei tuollaista kuuntelisi, sanoi Browne vahingossa.

Se oli liikaa. Ja niin oltuaan kuulustelussa pari viikkoa jäi Browne syrjään tapahtumien kulusta – ehkä onnekseen.

O’Hara meni pääpoliisilaitokselle erään valtion virkamiehen

kanssa. En tiedä, kuuluiko mies O'Haran joukkoon. O'Haran asia oli todistaa, miten hän muka selvitti rikoksen nykyisen oksykologisen laadun. Esimerkkinä hän käytti tutustumisteoriaa, jossa esimerkkinä oli taitelijan pitämä näyttely, jonne tulee kunnollisen näköinen nuori uskovainen mies, joka ihailee taitelijaa ja tarjoutuu myymään tämän töitä jonnekin Pohjois-Amerikkaan. Taulut katoavat, osa saadaan takaisin. Myöhemmin taitelijan läheisiltä alkaa kadota rahaa. Mutta sittemmin uhrin opetetaan noudattamaan tätä neljän miehen työmetodia ja O'Hara kertoo, miten vanhainkodin ”koeryöstö” tapahtui – unohtamatta keltaista taloa, ja vilkaisten symbolisesti tätä uutta poliisikamarin herkkää läsnäoloa heijastavaa aarretta.

– Te olette amatöörejä, O'Hara sanoi. – Minä jään odottamaan. Annan teille yhden valtuuden, että ette heti näinä vaalien rahasijoitteluun liittyvinä tuoksahtavina aikoina tässä kaupungissa pidätä teitä ja teidän kakkosianne ja nelosianne ensimmäisten joukossa.

– Pankaa Disneyn karhukopla ensin vankilaan, sanoi O'Hara nopeasti.

– Olen iältäni kaksikymmentä kuusi, sanoi O'Hara.

– Kuvernöörimme on neljä kymmentä kaksi. Minulla on pieni rikosrekisteri, hänellä jo liian pitkä, sanoi O'Hara tavaltaan suoraan, ja lähti.

Sinä iltana Don Leavy ja Haemalainen olivat ykkösketjussa häiritsemässä Rupertsin joukon suurta vaalitulaisuutta. Kun poliisit, jotka olivat kaksi harvaa Rupertsin sukulaispoikaa ja yksi tyttären mies, saatiin provosoitua ottamaan kiinni Don Leavy ja Haemalainen, oli toinen poliisi päästää irti viimeksi mainitun, joka puhui suomea.

– Älä nyt jätä kesken, oli Haemalainen sanonut.

Samaan aikaan kakkosketju vahvistettuna hopealuukun kantajilla, joita oli neljä, ja jotka siis muodostivat toisen haarapesäkkeen joka pystyi toimimaan vähintään yhtä tehokkaasti kuin Jonathan Swiftin Gulliverin verkonsitojat – molemmat

roistojoukot siis, plus itse Ruperts — päätyivät melko isoon veneeseen, jossa oli lukuisia rahakirstuja.

Nyt heitä ajettiin miesvoimalla yli kohti Rupertsin ja kuvernöörin pienempää tilaa. Se ei ollut perintötila, vaan ostettu, kaivettu ja juoniteltu, ajattelivat kaikki.

O'Hara oli erkaantunut joukosta jo aikaisemmin ja soitti paikalle todistajat.

Eräästä kahvilasta todistettiin Rupertsin vaalitoimitsijoiden varastaneen nämä suuret summat rahaa, jotka kumminkin tulisivat olemaan pienet verraten sekä siihen mitä TV-mainokset ja muut puhetilaisuudet maksoivat, että niihin joita Ruperts ei juuri tällä lukemalla ollutkaan suorastaan varastanut.

Vene kolahti rantaan suurten valonheittäjien tuiskeessa.

— Mitä helvettiä te täältä olette vieneet.

— Samoja hopealokeroita löytyy täältäkin, sanoi poliisi annettuaan kaivaa O'Haran miesten näyttämästä kohdasta.

Näin ympyrä alkoi sulkeutua kuin maan alta maan päälle nouseva likainen mutta hyvin rasvattu metro.

— Uskomaton asema, sanoivat matkustajat ympärillä.

Laatikot olivat siellä koskemattomia: kaikki rahat tallella.

— Pitkäjännitteistä toimintaa, Ruperts, sanoi poliisi.

— Riittää, riittää, vaikka en olisi tehnyt mitään ja ainakaan tätä, niin nyt vain tieto lehteen niin pääsen tiedon tuskasta, sanoi Ruperts.

Ruperts piti huolen, että Browne tuomittiin ensimmäisenä. Voimattoman yksilön raivo, kun hän tuijotti noita tynnöreitä ja hopeakannuja yrittäen muistella missä oli niin nähnyt, oli uskomaton.

DOSTOJEVSKIN SUOMALAINEN SIHTEERI

Dostojevski:

*"Niille, joille vastaus on kirjoitus,
kirjoita.
Kaikkien niemien takana on mies.
Kaikkien matkojen takana on nainen.
Kaikkien tunteiden takana on ihminen.
Ei tästä tule mitään.
Ei ainakaan runoa, elämää ehkä."*

1.

Taeblassa, entisessä neuvostokaupungissa, entisen kartanon mailla. Kävimme kyläkaupassa jossa Martti rakennusmestari oli asunut ennen Jormaa useita vuosia, ehkä kymmenen. Kaupan sisarukset olivat ankeita, pitivät minuakin, turkissa, öykkärinä, miten muuten selittää surullinen sukupuoliuttomuuden tuntu. Ostimme.

Keittiössä Jorma keittää kieltä ja syö maksapaloja sekä punasipulia, jossa on D-vitamiinia.

Alkuperäinen ajatus jäi pitkäksi lauseeksi, vaikka sen sisällä oli lumisade ja tähti, jotka leijailivat heti tullin jälkeen samana.

Jorma sanoi:

— Sama taivas ja samantapaiset pilvet täällä.

Kapeita venäläisiä naisia. Yksi hyökkäsi kadulle, hätisti keräjäjäisiä ja kaupustelijoita pois, antoi meidän olla. Minä näin hänet.

Ajatusten soraa, tunnetta.

Puiston puu kuin muistikirja, joka on kääntynyt sukupolven taakse, sitä yritin. Elämä loppui, oli hiljaista. Seinät pehmeät. Lastenkirjat värikkäine kuvineen alkaneet vasta täältä. Olin tekemisissä japanittaren kanssa, joka kysyi Pik-katua.

Ei vielä yhtään hymyä.

Sivukadulla: vaikenee, ilman maailmaa en elä. Tuuli ei paisko, epäselvää. Ihmisillä vastustuskyky keskimääräistä parempi, leivässä voita enemmän, naiset naisia, miehet miehiä, epäselvää. Kuukausiansio keskimäärin 200 mk.

Historiallisen vanha rakennus seinän läpi kirjoitettu myöhäinen viesti, kuulen kellon, puheensorinan ohuiden rakennelmien läpi. Aika vaihtui. Kääntyneet kasvot monimerkkiset Estonian puistossa kynttilänjalkalumi kuin tallat... Sen jälkeen astuin metsän vihreään bussiin. Ajoimme kuin kulakit. Ikuisuuden tunne, itseäni viihdyttäen, nopeasti.

Syvyyden lähteillä olen puute, tunne, vaikka siitä ei tulisi kokonaista lausetta. Maailma on siellä koko itseni lause.

Kauneus, parillinen parillisuus, ihmisten luokkarivit. Muistatko sen Coletten näköisen naisen, joka kulki kaupasta. Kuin ylösnousseena. Hän kulki käsiin kädessä, naiset ovat täällä naisia, miehet miehiä, mikä voitto. Löydän maan, joka tuulee itseäni, kuin Robinson Crusoe.

Kuka olet sinä, jolle kirjoitan, ahaa se olet minä; emme päässeet perille helpolla, juutuimme kiinni, oli pneumaattinen ilmatila, ahdas, merenkäynti pelotti.

Ajattelin mitä ihmettä, menin toisiin asioihin, pitkälle Naisaaren rauhaan. Ihme. Vaalea blondi levitteli ruudussa lakanointa, oli pantu rauhoittamaan katsojia. Mistä hän tiesi olonsa.

Nyt olen maalla, vaikka satama on siirtynyt en ole enää heikko. Minun salaisuuteni sinulta kasvaa henkeen kätkeyksi. Olin esikoinen, hiljainen ja... me jatkumme maalla ja minä sitä mukaa kun se ei tarkoita syntymääni aina kirjoitan ja saan tarkastella aistimuksiani joiden vapaus saa olla. Sellaista on nyt Virossa. Mitä hyvänsä tapahtuu, sanoo järki, sananomaisesti perilahjakasta, älä anna sen olla. En huomaa vielä olevani kuin vanha Medina.

Tämä matka, syntymä, ruskea, sujuu taas nopeasti, puhun kokemuksesta minkä näen. Tarvitsen kertoa sen jollekulle, kun sen muoto on ollut kaikki – moninainen, ja hiljaisuudessa harrastan valintaa.

Yksi vain: kirjoitella.

Ajatella: *free fluctuating anxiousness*.

Ja ehkä siksi juuri sinä, että minä olisin Aihe, koska tunteet minut.

No parempi tämä on kuin joku virkamiehen kirje, tai kuin tuo italialaisen antiikkimaalauksen jäljennös tuossa seinällä.

Olit ainakin paikalla kun synnyin.

Puhun ilmeisyyksiä kuin lintu, joka on pelästynyt läheisyyteen, jonka kriittinen refleksiivinen miksi-minä -ilmoitus on kadonnut kehityksen työläyteen kovaaäänisten sekaan tai omaan paratiisiinsa – että kirjoittamalla, saamalla puoliansa kokoon, ajattelin edes yhden runon.

Läheisyys, sinä tiedät mitä se on, tamili-isääkin oli painostettu kun hän teki tekonsa ja palautui kadonneena lintuna, kun se oli mennyt syömään naapurin parvekkeelta. Jorma sanoi: siellä tarjottiin parempaa. Minä saan puhua lainaten sinua maailma.

Mystillistä on.

Lehdet kahisevat, keskityskyky on huono, mutta tuon Jorman viittaaman artikkelin Viron kirjallisuuden tilasta saan samana iltana luetuksi. Ihmiset monistivat itse kirjoja, henkensä kaupalla. Kun kirjoja poltetaan poltetaan ihmisiäkin. Paitsi matemaatikkoja. Teen ihmisistä lintuja taas, Jorman tytär on matemaatikko Viivi, sitten minä annan hänen olla rauhassa. Sitten Jorma makaa pitkänä kuin Tsernyitsevski joka ei vielä ole kirjoittanut mitään, mutta kyllä hän puhua osaa. Ja tuntee Mart Laarinsa. Ei täällä neuvostoaikana oltaisi noin aamutakissa vain saarnattu ja maattu.

Lukija ei minussa tiedä aina mistä on tarkoitus, olen valoa ja lämpöä, ja kun juon vettä olen vain pieni pisara ja sanon: sinä sen muistat. Äitini kellariloukku tai Dostojevskin suomalainen sihteeri. Minun ideani tänään on, että sinä olet taiteen äiti.

Illalla katselin 80-luvun valokuvia, joissa olin 37-vuotias. Siis nuori. Minäkin sanoin. En se minä ollut. Täällä ulkomailla valtasi sisäinen näky jota ei voinut puhua, ulkomailla olin siinä kuvassakin Jorman kanssa yleensä aina ja usein.

Niin, sanoit, jos olit läsnä. Ei sinun tarvitse kaikkia matkojasi muistaa. Olithan itsekin Venäjällä vakoilemassa, kun kävelit Bolshoi-teatterista kotiin miliisien turvassa. Ja koska sinä tässä kertomuksessa olet tiili ja sementti minun yhtä ja itse samuus ja kaiku, sinun silmissäsi sanon iän ja ajan joskus. Joskus ennen, ennen syntymääni kun minä vain kirjoitin. On tämä aihe niin vaikea, kuin elämän mielenkiintoisin kellariloukko, johon olen joutunut.

Ja tämä kieli määritellyt sitten kaikki muutkin ihmissuhteeni. Kuin olisin antanut heille ensioikeuden ja tehnyt itsestäni kuuntelijan.

Siinä se alkoi jossain neljän vuoden iässä.

Kuvissa myös Jorman lapset, jotka olivat käyneet täällä. Jutelimme TV:n äärellä, oli minulla kyllä tunnetta, tuollaista sanoja häiritsevää, ajattelin että ihminen minusta ainakin on tullut. Kyllähän sinä Jorman tiedät.

Sanon sinulle myös, että mikään rakkaus ei saa minua, kuten ihmisetkään siinä, paitsi tämä kirjoittaminen, jolle olen korjaajan apuviiva; punainen ja musta nauha, vanhat vuorottelevat. Mitkään muut tunteet eivät yksioikoisestikaan saa kertakaikkiaan minua pysymään todellisuudessa. Osunko oikeaan tällä yhdellä lauseella. Vai laulanko varmuuden vuoksi ortodoksisen kirkkolaulun kaavoja ajaessani pitkin maanteitä.

Otan sitten naurun tullissa ison kultaisen ristin leijaillen rinnalleni, ja sanon: ei tällä ole mitään arvoa. Ja pääsen läpi. Asiat kyllä järjestyvät.

Aiheeni on suuri. Elämän kirja. Sen näkee tavallinen luki- ja joka sivulta – ja jättää kesken. Mitä ihmettä, kysyy.

Viekää Siperiaan.

Vain ne jotka tuntevat minut.

Hänet. Uusi Dargomynski tai Dragomynski. Yhdellä lauseella pitäisi tapahtua, että sinä käännät toiset kasvosi.

Aamu, Virun Valgia, onkin näytelmä, omia sanojani, kun sanon, se on kahvia. Kahvi on päällä kun töpseli on seinässä. Olen täällä kuin sotaväessä sansilomalla ja otan siis juustosämpylästä kaikesta hyödyllisen pois syöden vain voita ja leipää. Joskus Jorma on kuulemma juonut ilokseen – sen hyvyyden tähden – 37-prosenttista kermaa. Muut ovat kauhistuneet. Hän on sirkusihminen, joka ui avannossa.

– Älä ole sielläkään, sanon, vilustut.

Tämä on lämmin yöpaita.

Mutta iho on paljas. Siihen voisi tatuoida: me olemme erilaisia. Paksunahkaisuus äänet sian lihan syönti ja maksapalojen leikkaaminen alkaa taas.

Yön kone on tuonut minut aamuun. Oman kieleni päällä on käteni yllä levännyt pää, joka on etsinyt oikeaa asentoa ajatuksilleen ja tarttunut villaan kuin villaan. Lopuksi heitin Tsernytevskiltä muka haisevan tyynyn lattialle. Muistin Jorman sanoneen: ei se pure. Alakerran Anjuska on antanut sen.

Ikkunasta näen kuinka kolhoosin pellot ovat luovuttaneet itsensä talvelle ja kissoille. Ne ovat Jorman almanakkoja. Hän tekee niistä päätelmiä kuin minun mielessäni Leif Segerstamin soittajat säveltäjän omien sävellyksiensä suuntaviivoiksi annetuista lähtökohdista, joista Ralf Gothoni ei perusta. Jorma pitää kaikkea yksinkertaisesti olemassa olevana ja hänen nautintonsakin perustuu samoin.

Sanojen järjestys on vielä toinen, ja vieraat kielet tuovat aikuistenkin mieleen lasten leikkikehän. Plavatus tarkoittaa räjähdystä. Venäjän kieli vasta räjähtää ja minun runoni. Alanko taas tänään kirjoittaa puhtaaksi Jorman sielua, tämän paikan tyyssijaa. Sinähän tiedät miten mukava ihminen hän on.

Jorman huoneen kello menee epäkuntoon väärässä asennossa. Hän korjaa sitä yhtenään, se on puhelin johon olen Katajanokalta soittanut ja näin sanoessani viimeistään herään epäsuorasti havaitsemaan, etten ole kukaan enkä mikään fiktiivinen henkilö vaan oma itse ja itseäni dokumentoivampi minä. Enää en voi peruuntua.

Myös kellossa on riutuva ja vieno marmeladimainen maku. Ajatella että juuri tämä slaavilaisuudessa karkoittaa suurimman osan suomalaisia pois.

Marmeladi kellon vienous tai virolaisen sielun ylijäämä terveyspisteiden asuttama chakra.

Kuljen kulman ohi josta Siperia avautuu, kissat ajavat niityllä sängellä hiiriä, naapuri on pilannut linnut antamalla parempaa ruokaa, Jorman tarjoama vanhakorppu huojuu tuullessa. Kun ei kelpaa ei kehtaa.

Jorma lainaa radion ja istuu sängyllä kulman takana, puhumme paikasta Vladivostokin nimellä. Vladi tarkoittaa suurta ja valtaa. Suuri-Itä. Kun Jorma yskii, muistan Defoen tai Swifitin, kuinka syvässä lapsuudessa opitut sanat ovatkaan. En tiedä itse, kirjoitan niitä sinuun, jonka tunnen.

Jonkin aikaa minun on aina maailman toreilla puhuttava, jotta sinä ymmärtäisit. Sama koskee kaikkia, varsinkin minun kannaltani. Määrittelemällä negatiiviset piirteet jää viimeinen mahdollisuus, paljastuu vaikeasti jokin ongelma.

Tämä matka on paljastava siitä puolet. Kun katson ikkunasta, näen hyljätyn ja ryöstetyn kummitustalon: ikkunapuut viety ovet lasit, sisään sataa.

— Se kuulostaa sateelta, kolkon kummitusmaiselta, sanoo Jorma. Kun sade kaikuu talon sisällä syvässä.

Voin kuvitella sen, kuten tekin. Iso saapas kuin Breshnevin sadusta — on kommunismin saapasjalka kissa kulkenut tästä vierestä, eikä ketään ole rangaistu.

Minun hyvinvointini jatkuu ja saan yrittää.

Kirjoitin eilen niin paljon, ja tänään lisää, että on pitänyt kirjoittaa puhtaaksi koko aamun. Olen kuin tohvelissa pane-massa jalkaa sisään, ennen kuin voin lähteä Jorman kanssa Haapsaluun.

— Tässä on kyllä aikaa, Jorma sanoo, sinne on vaan hyvä lähteä siinä puolen päivän aikaan.

Puhelin soi. Mart ja Arnolf soittavat. Toinen syntynyt Mardussa, toinen suomalainen. Kysyvät voidaanko illalla pitää palaveri Jorman luona. Sanon minäkin sanani, että sopii.

Samahan se. En tiedä tulevaisuudesta mitään, kirjoittamiselle tulee lisää tilaa, jonkinlainen tuprahduks ja oravanpesämyöky on tiedossa. Sen sijalla muuten katsoisin TV:tä kumminkin.

Mitähän teen Haapsalussa, onko se kuten Pärnu. Tässäkin tapauksessa sää on huono ja sataa. Viimeksi oli huhtikuu ja ihastuin konditorian myyjättäreeseen joka olisi voinut olla äiti. Pojat katselivat kosintariittejäni ja toistelivat sitä minun tullessani takaisin pöytään. Selitin etten ollut siitä edes tietoinen. Olin vain innostunut taas yhdestä sanasta. Osittain kielivaikkeudet ovat juuri niitä asioita joista innostun ja joista olen tehty.

Olisipa tässä nyt Martti Puukon haastattelut, joissa itse olisi se etäinen kohde jota Puukko tutunomaisesti osaa aina jututtaa. Suomesta puuttuu suurten nimien haastattelijatyypinen reportteri, kun Saarikoskikin joko kirjoittaa itsestään tai sitten se toinen kulkee sotarintamalla kuin jokin rohkea valokuvaaja.

Verisimmät kuvat silläkin rintamalla ratkaisivat pelin. Uusia Vietnamin ja tarvitaan, he tuntuvat ajattelevan, ja samalla

puhuvat toista. Oli juttu erään valokuvaajan äidistä. Merimiehen muijasta.

Pärnun Kivi-Ari joutui mafian ryöstämäksi mutta jatkoi hautakivisinettien kantaviertämistä yhä. Haapsalu on sen viressä.

— Lähetä tänne nyt yksi kirja, oli Arin kiinnostus porautuessaan suullisesti minuun silloin herännyt. En tullut lähettäneeksi — syy: elän helvetillisen abstraktia elämää, jonka ainoa johtolanka on etsiä siitä pääsyä pois.

Koira hyppii lasia vastaan. Miten erilaiset ihmiset — nämä päättäväiset käytännön maahanmuuttajat Arit Jormat Martit — ovatkaan minut täällä ympäröineet. Illalla varmasti saan kuulla mielenkiintoisia juttuja.

Äiti katsoo lastaan kehdoma elääkö se, vain minun oloistani kertomusta jonka ymmärtää hyvällä tahdolla. Riittää rinnastus yksi ainoa selvä kuva ja se on jo runoutta. Kehto on rikas ja loppumaton kuva, kuin ikkunan maisema tyyni myrskytön ja jos joku auto ajaa siitä ohi, ovat oikeat myrskyt tällä hetkellä Marylandissa ja myös Washingtonissa. Mutta silloin nousee suuri itku. Ja johtaja tietää suunnilleen missä mennään.

Tarkasta nyt nauhaa tuoden lukija takaisin arkeen. Heillä, joilla on sihteerinsä, he eivät kerro eivätkä tiedä missä mennään radalla ruohonjuuritehtaalla. Tunnen vain yhden äänen: Aila Poukkulan, joka haastatteli suomalaisen lehteen kaikki suurnimet. Hän olisi eläessään 64-vuotias. Minä olen 62. Voi olla väärä luku, mutta ajatukseni edelliseltä sivulta on kesken ja jatkuu.

Kukaan suuri hahmo ei minua todellakaan uhkaa. Itkuni on laannut. Kehdon edestä on viety harso ja äiti katsoo sisään suoraan. Ikkunassa on jääkiteitä ja kummitusmaisen ryöstöalon aika joka oli ohi, vanhenee, sen seiniä ei kukaan tietenkään voinut viedä. Lähelläni ja itsessäni toteutuu sanonta: viekää tuhkat pesästä.

Vain minun oloistani kertomusta, ikään kuin kielesi olisi jäänyt puolitiehen ja sinuttelu nyt vasta ensi kertaa hiipi nyt lauseeseen sisään, jonkinlainen sisäkorva, jota tämä lumisateen hitaasti peittämä Taebla hillitsee. Sanon juuri Jormalle että paikka on rauhallinen, säestävä, ja kello tuntuu lyövän kuin junanlähtö olisi edessä.

— Kohta onkin, linja-auton.

Jorma valittaa, että kun avaa radion maailma kaatuu päälle. Bush hyökkää turvallisuuden nimissä öljymaahan. Niin aina ainakin tapahtuu. Eri asia on sitten miten sanotaan olevan. Miten voi olla etteivät merkit käytännön elämässä muka oikeuttaisi vetämään mitään johtopäätöksiä, kun ne tällaisessa tikkuleikkitekstissäkin heti särähtävät korvaan.

— Maailma onkin paljon enemmän syystä vapaa ja älytön, kuin konsanaan yksi kirjailija voi olla, sanoo Jorma kauniisti.

Sanoo täällä pidettävän oviakin auki. Menneensä kerran Astridin luokse tähän alakertaan sisään. Siellä ei ollut ketään. Istuneensa.

— Minä menin sisään siellä ei ollut ketään, istuin sohvalle.

— Sellaista pitää elämän olla.

Alakerrassa, sanoi Jorma, asuu Galina, kotoisin Viron Venäjän lounaisrajalta. Sitä käy joku suomalaismies katsomassa. Ehkä ne katsoo valokuvia, sanon. Mene häntä katsomaan, sanoo Jorma, pitää minua vapaana lähtemään ja tulemaan. Hyvä Anna, jolle kirjoitan. Kun ei minulla ketään muutakaan ole. Me tuomme tänne kaikki perimämme ja alamme kiittää. Kuka suunnittelee ihmisiä jaloista kuka sanoo heitä pyöreiksi olioiksi pitkän kaupunkikävelyn jälkeen; mutta ihailluksi ovat tulleet tänne jääneet Neuvostovallan mahtavat jäänteet: kilometrien kiitoradat Haapsalun lentokentällä, lämpövoimala joka antaa sähkön tälle kirjoitus-koneelle, kulttuurikeskus johon mahtuisi kansainvälinen konferenssi ja talo täyteen rauhaa rakastavia sukulaisia ja venäläisiä.

Täytyy mennä, ajattelen.

— Se puhuu venäjää ja viroa, ei ymmärrä yhtään suomea, mutta kyllä sen kanssa toimeen tulee, sinkku ja kaikki.

Heräsin juuri unesta ja ajattelin mitä kuulin, minulla on vielä puhtaaksikirjoitettavaa, Anna. Minun ei pidä mennä asioiden edelle. Minä olen kaukana ekstroverttisyydestäni, kirjoittaessani minun on pidettävä huoli syntyväisyydestäni, omasta pienuudesta, niin kauan kuin tätä Dostojevski-pakkomieltä jatkuu.

Vain minun oloistani kertomus siis, avojalkaista kärsimystä, sanoi Baldwin. Ympärilleni kertyy esineitä Günther Grassin jokia portteja Eurooppaan suomalaisille kirjailijoille Saarikosken malliin, jonka Aika Prahassa -romaanin jälkeen kaikki oli jäänyt kesken. Valoja alun perin tästä huoneesta. (Jorma on kutsunut illaksi vieraita ja joudun luovuttamaan tämän pöydän.) Tässäkin lauseessa on ominainen oma tunne vasta kun itse sanon, että se tuo mieleen Pentti Saarikosken Aika Prahassa kertojan, tietoa lukijalle henkilöstä, jota kertoja itse ajattelee. Piirre joka on ainakin suomalaisesta nykykirjallisuudesta vähentynyt. Pieni ja suuri eivät enää kohtaa Suomen maailmassa, missä hyvinvointi on silti pahoinvointia ja tuttipullo liian kaukana pöydällä, tai äiti töissä.

Rakas Anna kiitos siitä, etten ollut avainlapsi. Sinä et ollut töissä. Ja minä kirjoitan nyt vähän aikaa sinulle puhtaaksi ja voit mennä taas töihin ja lukea rauhassa niitä kasettejasi.

Kirjoitan vapaana karaten kellareitteni maalausstudioihin: pysähdy Kertoja, ruhtinatar A. tulee. Jokaisella äidillä on mies ja monta aviomiestä. Mutta harvat ovat saaneet yhtä paljon uusia alkuja kuin minä. Kirjoita se venäjäksi ja siisti siistiksi.

Kuljen maisemassa, jossa on uusia ruskeita silmiä (Haapsalusta tullessa Jorma löysi etelävirolaisen taksin, entisen neuvostovallan aikaisen maitokuskin, joka oli saanut passin Wormsin Saarelle, jossa Jorman isoisä syntyi vuonna 1987). Mutta omani

tulevat ruskeiksi vain katsomalla niiden sinisyydestä ulos. Itsekin olen siniruskea tässä turkissa. Olen turisti, ihmeen kantaja. Vai eläinkö laaksossa josta syksy on juuri lähtenyt, kissa hiipinyt hiiren perässä (ja minä Annan, jonka näin kahvila Rondossa tänään). Tämä on kuin Lappia, mutta en saa tietoa siellä kuljeskelemalla enää tässä iässä.

(Eri juttu oli eilen tulopäivänä Tallinnassa, missä pahoittelin kun perin Jorman rutinoituneen askelen ja aloin hänen kanssaan historiallisuutta puoltavan työväenluokka-vastaisen keskustelun.)

Uni meni. Muistin Galinapuheen. Jorma syö kieltä. On aivan eri tyyppi kuin minä. Minä pidän sanani. Olen tosikko. Voin joutua Siperiaan. Kahden kustantajan väliin. Otan puhelun ja soitan agentilleni Helsinkiin. Hänkään ei vielä ole aivan kaikkivoipa. Mutta äänen kuuleminen tekee hyvää.

Lapsena kun minulla oli kuumetta, kutsuttiin naapurin täti, sairaanhoitaja hätiin, se sanoi:

— No nyt se poika pyörtyi.

Näin kuolen, ajatteli seutu, mustamaakattoinen salanehemies ja omakustantaja kirjapainaja, mutta sitten Neuvostoliitto romahti katon peltoon ja kaikki mikä kannatti olikin ollut luuletus, runo ja peltotyöläiset saivat kuponkeja muuttivat kaupunkiin ja heidän takanaan, kuulin minä, oli Vald kyläkunta, ja alkoivat toisilleen ja ulkomaalaisille kuten Jormalle ja kaikille näille kertomilleni raahelaisille myydä omistukseensa nyt siirtyneitä valtion työsuhdeasuntoja.

Kulttuurikeskus on komea yhä, se hengittää aamun koissa, atriumpihan luminen seetri odottaa kesää — sieltä on voinut ostaa kotletin kahdellatoista markalla on tieto, joka on jäänyt raahelaisen mieleen.

Kopperkiinankielentaitoinen kulkee heidän keskuudessaan erikoismiehenä, jakaa köyhemmille kodinkoneita. Sprinklermies Suomesta.

Lastenleikkikoulu on komea, kun sitä kävelee, se ei lopu. Koko kylällä on hinta haaveille. Lohilammikko on vain yksin lähin. Sitä myyvät kolme venäläistä kenraalia. Kaikki ei aina mene kaupaksi. Opin sanan kaubamaja. Kaikkea kaikille, vai onko? Martti sanoo ettei hän tarvitse ympäristöä, mutta käy ilmi, että kyseessä on käsitysvirhe ja -sotku. Se innostaa minua – kuule Sinä. Saan siitä voimaa. Sitten Mart alkaa korjata, hän menee pian kirjastoon lukemaan runojani, joita löytyy täältä.

Lumi elää huohottaa ja radio sanoo, että sitä tulee Saarenmaalla 80 senttiä iltapäivässä.

Tallinnaan lumista portaikkoa kulkee ypsilonin näköinen taakakuvattu nuori kaunis nainen joka saavuttaa portaiden yläpään. Hän on saavuttamaton lämpö lumen vastakohta ja kaikkien romaanihenkilöiden ruumistuma.

Istuimme Jorman kanssa ja pidimme mieltä. Sen lupasimme sen saimme. Täällä, sanon, kuule, täällä ei olla mitään kaikki täällä tapahtuu omassa päässä.

Sanat vaihtuvat marjoiksi, jotka jätän Sinun tutkittavaksi. Niiden makeus on kuin Andreas, kahdeksankielinen, edes takaisin kulkenut ihmisten taloissa sekä Martti, Jorman kutsumat huomiset autokauppiat tulleet tänään tänne palaveriin.

On Poltsamaan aprikoosimarmeladia, levitän sitä piparkakulle ja kehun itselleni Viron taiteellisia sanoja.

Entäpä jos ei kukaan ymmärrä niitä. Olinko Idiotti.

Voihan sitä tutkia. Mitä sanot.

Että ihmiset ovat muka yksiä ja samoja, ja Marttikin jo kutsui minut Kivinokalle Lehtimajaansa, kesällä, jonka yhä omistaa, kaiken hurjan liike-elämänsä jälkeen. Ja minä ottamaan kutsun vastaan. Seisoen portin pielessä kuin Venäjän isä. Vai niin, että minä ensin synnyin ja vasta sitten aloin syntyä, sinä sanot, että kyllä sitä kestikin: 28 tuntia. Sunnuntaina.

Tunnen joskus että kieli on toisten isä. Tunnen Marjamaan ja aina alan sanella.

Ajattelen, että Jorma kaipaa kaloja eväsvakkoja Wormsilla kerrottua ja minä tunnen Saarenmaan historian kirjoittaneen sukulaisen. Leveä Malla-nauris hymyilee. On tuuli Lännestä. Jorman meri on koivunvettä ja minä yritän pujottaa orsiin ankeriaan nahkoja. Maailmani jossain ulkoa luettavissa juuri samaan aikaan kun Strindberg kirjoittaa Hemsöläisiä. Tai kuten vuosikalumen narskunta runoineen Tallinnassa eilen.

Kielestä voit päätellä askelen ajalla, se menee nopeasti ohi, mutta ulompana on oltava sitä vartiointia; et pääse tämän lähemmäksi, näköalan pitää olla selvä, mielipiteitteni takaa paistaa oma. Tuloksena luettava kamppailu ruokalajeista, nukkumaanmenoajoista, laivalippujen tilauksesta, kellonajoista yleensä. Vielä on aikaa, rakennan maitokuuta juuri, puhumisissa lasson pehmeys: Ujula lukee sinisessä talossa, uimahalli. Olisiko se sininen. Paidassani on rihmuja olen slaavi, virolaiset ovat pisteliäitä, aina joku on ostamassa autoa. Ja Mart on perustanut puolueen. Karavaani on psykologinen ja muuttaa aina jonnekin mielessä ei mikään päde kun on vierailla, ellei sitä sano. Pidä pääsi sulkeudu ole pehmeä itsellesi ja lähelläsi kaakottavat hanhet. Minut tavoittaa mustikan veri. Appelsiinin siemenet terävät seinällä hevosnaulataideteos. Jormalla on nyt saksalaisia lettuja joissa on jauhelihaa sisällä.

Lintu lentää korkealle ylös puuhun.

Kaikki tuntuu persialaiselta.

Sementti ei ole liimaa, sateen kolkko ääni syöksynyt ajan kuluihin, Jorma.

Olen puhunut eri tavalla kuin toiset, pitänyt ahmattina kaikkia suuntaa antavia lahjojani. Olen Ekelöö. Mikään poika en ole, olen lintu pienoinen, kaikki tuntuu persialaiselta: kauniilta ja katoavalta.

Aiheet ohimennen vilahtavat ja kun kirjoitan niitä ei ole, olenhan Dostojevski moni-ihmismäinen. Mutta voinko muuttaa maailmani toisenlaisemmaksi, aiheiden pelottamatta, ottaen huomioon myös tunteet. Kirjoitan pitkin lattiaa ja sanelen. Päättän, että kyllä, kyllä voin. Myös tuo bussipysäkki on myytävänä. Mutta ei sitä kukaan osta. Ilo on täällä pantattu, muu aika on niissä. Kahden puolen: tulevaa ja mennyttä. Menneestä nousevat puhelinosaakkeet ja asunnot täyttyvät raahelaismielistä. Yhtään adjektiivia en jätä. Olen kääntymätön vaunu. Ja nyt kirjoita se älykköjen muistomerkki: ilmoihin kohonneet raitiotiekiskot jotka Viron tasavalta vei. He jättivät minuun muiston, ikkunassani taulut. Viivojen ohikulkijat.

Olen pitkään etsinyt järveä. Sitä ei ole voitu lyhyesti selittää. Tiedän sen sijainnin, mutta sitä ei ole. Kaipaani siihen kesää. Seisoessani siinä saan tietää tien vievänkin ammattikouluun. Olen maanteiden hahmottaja kuin ison kansakoulun. Täällä nuorrun. Ja pian tulen sinuun taas – tämä laulu on maailman lepo.

– Käveletkö siitä, kysyn.

– Ajan pyörällä.

Iso maa on hänessä järjestyksessä. Olen vain osa lämpöpatteria vierashuoneen ikkunan suuntaan. Näen jalvoja laakealla nurmikolla, josta maantiedon opettajani ei pitäisi. Nouseva laulu, kevät.

— Se ajatusten kultamaa, alkaa.

Mutta tämä pitkä aika on taaksepäin. Ilman sinua ei ole edes syntymääni.

Mitä on kansakoulun alla, syntymäni. Se siellä on ja te olette täällä: raahelaiset. Kivinokan mies Lehtimajoinen. Kutsu minut sinne. Pane minuun kaikki ihmiset. Anna minulle syntymäkirja. Joku on aina vanhempi kuin kätilö ja joskus syntyy itse saa sen ja alkaa kirjoittaa omaa elämäänsä, kaiken aikaa juoksee pakoon maahan syvälle, eikä mene kesken.

Tuolta tulee bussi. Onko se oikea. Kaikki tuntuu vieraalta — on niin kauan ollut poissa — ja siksi juuri tutulta.

Istun bussissa ja rakkain sana on aina päämäärä. Kaiken ulkopuolella on iso päämäärä. Perilletulo aina jonnekin. Suuren kadun uhka — pituudellaan. Väärällä nimellä.

Bussijaam. Vaikea olla syömättä sitä sanaa. Taas marmeladia, pidän kiinni venäläisistä rakkausaiheisista perhekeskusteluista eilen illalla.

Enhän minä tässä ole. Se kesti kaksikymmentäkahdeksan tuntia, vai liioittelenko — kuten Camus pakolainen — tai ehkä vain kaksikymmentäneljä tuntia.

Minulla on kädet silmissä, joilla korjaan kyllin montaa valikoidua värisydämiini takaisin. Onko näin kaunista näkyä ollutkaan. Kuinka moni ymmärtää tämän taulun, jota bussissa kyhään; sano sinä puhtaaksikirjoittaja onko ihminen paha. Vai pääseekö hän takaisin ilotulitustensa palatsiin, sillä haaveita olen nähnyt.

Ja ne asuvat sanoissani. Myös energiakatkoksissa joita valoilmioiksi kutsutaan.

Keskeytän. On niin kaunis idylli: ruohon keltainen mökki jota ajaa valkoinen nuoli.

Sähköilmiö on minun taulujeni määritelmänimi. Jossain seminaarissa, sen selvittäminen vaatii uuden taulun. Olen valaisijataulu pimeässä maailmassa.

Päivän aika on täynnä sanoja, sitä tulee TV:stä tai muistuu mieleen, jos näkee. Halun on oltava silmässä. Tämä kulttuurinolemus, joka jäi Friedelliltä huomaamatta, mutta ei minulta. Ei meiltä. Sinä joka kuuntelit, silmät sidottuina, kirjoitit tavaltaan, etkä tiennyt mitä minusta piti tulla.

Täällä Vladivostokin kulman takana on hiljaista ja Jormasta ei ääntäkään. Hän tyytyväisenä silloin ja sitten jokin verbi – ajattelen minä sanoja. Töitä on sanoissakin. Lekkeripeleissä – olkoon – kaikessa mitä silmien pinnalla liikkuu. Enkä edes tiedä olenko Venäjää vai Viroa. Venäjäksi, joka jäi tyhjilleen, vai Viroa joka täyttyi liiallisesta ”oudon kansan” tajunnasta.

Kirjoittaa, neuloa, syödä rusinoita, pitää silmällä kaikkea mitä kuviot niiltä vaativat. On sanoissa värejä. Ihmisiääkään et tavoita ilman kielitaitoa.

Jorma on laittanut vierashuoneen heti niin täydelliseksi, että vähän väliä tarvitsen siitä jotain ja otan sen. Otan tai ajattelen. Kymmenet kerrat olen ajatellut ajatustani itsestäni, sadat kerrat pelännyt syntymääni, kun kukaan ei ole minulle tuonut syntymäpäiväkirjaani – sen on niin kauan, koko ajan, itsensä tehtävä, pala palalta.

On tunne että muutun itseni uudeksi ystäväksi. Kirjoitase; ja hän kirjoittaa, minä suostun, sillä henkiset tapahtumat samanlaiset ovat nyt pelkkää lähestymistä.

Bussijaam – linja-autoasema. Televisio kiiltää kuin Juvelius. Juvelius on jostain länneestä. Jorman keittiön seinällä on eräs kartta: Saarenmaa, kaikki nimet ovat ruotsalaisia.

– Tuossa on se alava maa, jonka Mollit omistavat. Yritin ostaa sen, mutta eräs ruotsalainen oli huutokaupassa etevämpi. Mikä saa minut pystyyn. Kävely keittiöön. Hänellä oli kaatumatauti tai keuhkotauti. Jormalle on siitä tullut tapa avata

ikkunat talvellakin. Ei se enää ole se keino.

Menen keittiöön. Se on matkailijan oikku. En ole oikein itsemi. Kohta olen. Kirjoita. Jorma kertoo ajatusten rakkauspai-kasta, kertokoon. Mutta sanoo myös millainen maailma on ke-väällä. Uskon sen. Uskon kaiken mikä silmääni juoksee. Elä-mää, alas ajoa siten kuin käsitan.

Kirjoita. Syntymäni kestää yhdeksän kuukautta.

Otan vielä valokuvia, joissa on sanoja. Ensimmäisessä nipus-sa on meidän perhe. Kirsi Pirjo Jorma Veruska ja Viivi sekä joku muu. Kuka se on. Rauhaton kysymys. Nousu. Nahkatuo-li tuo mieleen Venäjän massiivisen vaaleanruskean ensivaiku-telman – kuin vatsa.

Jorma on Joona.

Me istumme valokuvassa jonkun syntymäpäivillä. Jopas sat-tui. Luuletus tämä on, runoilijan huone. Koti. Maan kamaralla – kotimaassa. Näen oman huoneeni. Siitä kun siinä olin, en enää muista mitään. Kuvan järjestelmä singauttaa minut vie-lä kerran siihen. Huone on kumea, tai olen vastaanottavai-nen. Tässä Jorma on pyöräretkellä jomman kumman tyttä-rensä kanssa. Ihmiset ovat pitkiä kuin penaalit, jos jossain su-vussa on pitkiä, niitä tulee aina.

Olen rupisammakko kun en kirjoita kirjettä heti Kirsille, joka on tuossa. Miksi minä saan kaikki tunteet. Koska syn-nyn. Pidän yllä elämää, odotan, menen puhelimeen soitan sinulle.

– Ei mitään puhelinkassaa, täältä saa soittaa, sanoo Jorma Suurpiirteinen.

Ikkunat ovat täällä Jormalla isot katselulaitteet. Ne, oletan minä, kertovat Jormalle mitä juuri Jorma ajattelee. Minä sen sijaan kiepsautan kaiken tuon sanoiksi. Jo nukkuessanikin he-rään ja ajattelen kaikkea itse nukkumisesta. Kieli on niin tur-vallinen. Se on olo elämä kysymys vastaus ja kaikki.

En saa sitä toki noin toimimaan kuten Jorma. Hän on asunut täällä jo kolmatta vuotta. Häntä sanotaan triletnevoplanaksi. Martti on desjatletnevoplana.

Suu maistuu suolaiselta kuin adjektiivi. Silti olen ollut tällaisessa tilassa ennenkin. Jo äärettömän varhain. Ja myös aamulla ennen kouluun menoa, kun koko elämä on tuntunut yksityiseltä eikä kenenkään, edes opettajan ole ollut oikeus eikä velvoite puuttua siihen. On nimittäin ollut tämä sama tietämättömyyden verho meidän välillämme.

Tarkoitaa aamumunaa joiden keltuaisessa piilee itse asian ydin. Miten on siihen päässyt käsiksi. Ennen kuin alkaakin kieriskellä sanojen muodostamassa romaanissa.

— On hyvä että sinä kirjoitat, ensi kerralla tulee neljäkymmentäkuusi liuskaa.

Kissat kulkevat pitkin peltoa, Euroopan selkää. Ne kääntävät hiiriä vaoista kuin monttöörit.

— Ota siitä munia, ne on syötäväksi tarkoitettu, sanoo Jorma.

Yhtäkkiä huomaa kirjeenomaisuuden, että minulla ei ole sanelijan kuuntelijaa. Se on kuviteltu. Ajatusten tiheys on vain turvallisen hidasta, jotenkin niin pehmeä, kuin tie Taeblasta Haapsaluun. Ja minua kiehtoo, että sillä kulkevat — pitkin menneisyyttä ja kohti tulevaisuutta — saksalaiset ja venäläisvalmisteiset linja-autot.

Eräs sana oli kerran Viipurin linja-autoaseman katolla väärin kirjoitettu. Se ei ollut maatonut — täältäkin on eräs kartano lähtenyt ja jättänyt jälkeensä vain luotisuoran kuusiaidan aikomuksistaan — vaan väärin kirjoitettu ja huonosti hoidettu.

Talot liikkuvat oudosti koska ne ostavat sinut. Talot odottavat tänäkin aamuna ostajaa. Tuleeko niitä. Ovatko ne kaikki tällaisia puolivapaita miespuolisia yrittäjiä, jotka ovat ympäröi-

neet Jorman, joka ikkunastaan katsoo kissoja taloudellisesti vapaana eläkeläisenä tai työssä käyvänä.

— Sitä oppii täällä vaikka ompelemaan, tämä on ajatusten kultamaa.

Kesä on sittenkin täällä ohjelmallisesti ilmassa. Kansa puhuu itsepäisesti omaa kieltään, kun minä siihen itsepäisesti projisioin omia aakkosteni malleja. Annan kaiken olla, vaikka mitään ei tule. Vironkieli on kehittynyt ennen minua. Se on tullut maailmaan halukkaasti lyhyenä ja musikaalisena jossa kaikki sävyt ovat sinikeltaisia. Minä itse olen pitkä ja ennakoluuloinen hidas syntymään miksi, vaikka maailma jo olisikin.

Kirjoita se, sanon.

Television ruudussa oli eilen munapäinen koomikko Venäjältä jonka koko kansa tunsi. Häntä kuulusteltiin oikeudesta pitää neljää vaimoa, käsitin minä.

Mies oli erään Jorman tyttären näköinen. Näköisyydet eivät auta minua stilisoimaan ajatuksiani, vielä, ajattelin. Mutta täällä Virossa nuo assosiaatiot ovat erittäin eläviä, ne on heti shoppailtava, katsottava kalenteria onko sihteerillä vapaata, kerrottava hänelle kaikki mitä olen tehnyt ja/tai ajatellut; pidettävä silmällä sitä ettei hän minulle tuota mitään käytännön tai muitakaan töitä, jotka rikkovat illuusion. Meidän suuri säveltäjämme varoittaa aina kirjeissään sihteeriiän toimimasta sillä tavalla. Eihän hänelle saanut lähettää huonoja uutisia kun Tulisinfonia oli juuri syntyvaiheissa.

Mutta minun mielialani mielihyvävaiheet ovat lievempiä. Niitä mahtuu joka paikkaan. Viimeksi kun olin Jorman kanssa pari vuotta sitten eräässä pikkukaupungissa, se ei ollut Virossa, alkoivat tarinat juosta myös, sanat suurtuivat ja kaikki alkoi pyöriä Tupon, ison oudon tähän pikkukaupunkiin tulleen vieraan miehen ympärillä. Oli kuin iso polkupyörä olisi

alkanut ajaa isoa mäkeä alas joltain Skotlannin ylämaalta, ja minun oli kysyttävä:

— Jorma, anteeksi, etkö huomaa, huomaatko sinä, että me olemme Skotlannissa.

Mutta ei sellaista voi kysyä. Vaikka kyllä hänellä huumorintajua on. Hän istuu nyt siinä tuolissa aamutakissa jyllänä ja mahtavana. Mutta tuo maailmallinen koomikon ohjelma-numero moniavioisuudesta ei vain häntä kiinnosta. Voi olla että olen ymmärtänyt sen väärin, sanon. En osaa venäjää täydellisesti. Kirjaimet vain viittasivat tuohon suuntaan.

3.

Kieli on kuin eilen olisin etsinyt tukipuita seuraavaan päivään. Tämä on myös ihan totta vaikka se onkin minulla vielä plasmaa. Sano se sihteerille. Mikähän sen nimi Dostojevskille oikein oli. Käyttikö lempinimiä. Suomessa vähän vastaisi kustannustoimittajaa. Että jotenkin nyt vain pääsisi syntymään kuin kala katiskasta tähän aurinkoiseen sunnuntaihinsa.

Miten iljettävän mielenkiintoista suomua kaikki on ollut ja voi olla. Ja toisaalta kielen merkitysjärjestelmä on se tajunta, jonka kautta ainoastaan voit herättää ihmiset. En minä Galinan luonakaan muuta tee kuin puhun. Puhun paljon ja huonosti, tiedän sen.

Alan etsiä sinistä kääröä, joka alun perin oli taivas — etten sanoisi juuri tämä nimetön Koidulan taivas — johon runo kääriytyy. Ihmettelen, mitä olen tässä muistikirjan kohdassa tarkoittanut. Mutta eilisestä tähän päivään asti se on ollut mielessä. Ja nyt kun katson ulos ikkunasta näen Raahen Kaken harhailevan siellä — levottoman miehen — ja kulkevan juuri kohti tuon minun eilisen runonkuvan ääriellä ja nyt juuri menemässä kehän yli ulos valkeaan tuntemattomaan.

Sekin osoittaa, miten kielten sekamelskassa asuva Kake, joka tavoittamattomana on kelvannut minulle subjektiksi, voi yhtäkkiä olla ystäväni kuin jokin aivan kasvoton adjektiivi joka mielessäni melko pian on aina muuttunut substantiiviksi. Minä kysyn ihmisiltä ovatko he nähneet näitä tällaisia minulta kadonneita substantiiveja ja heiluttelen avaimia heidän edessään.

Ei tämä itsetarkkailu minulle kuulu. On siinä jotain. Olen junassa puuduttavassa paikallaanoloissa kuin vilustuneena ollaan. Mutta seuraavassa hetkessä ikkuna valostuu ja leviää uusi kielimaisema. Vai mikä se on. Kuin jonkin pahan romaanihenkilön pää, jonka kulttuurilähettiläs Turtola on unohtanut ja levittänyt sitä lentolehtisinä koko Viroon. Kaikki ovat suuttuneet, en ole tuosta sen enempää kuullut.

Junalta puuttuu se sama näkökulma joka autolla oli: nähdään talot ihan läheltä, ajetaan nukkuvien mökkien pihaan ja joskus mennään sivutielle ja haetaan pari ihmeen uudentuntuista vaaleata etelävirolaista naisyksilöä, jotka luontevana kuin helminauhat alkavat soljua pitkin bussin käytävää kohti takapenkkejä. Miksi he istuvat aina siellä? Junan käsite on ihan toisenlainen. Se ei esimerkiksi ole kovin yleisherkkä kaikelle läheisyydelle. Kaukaisilla tarjottimilla siellä polkee Viron väkivainen historia sinun silmiisi, otat sen kuin Englannin pääministeri uskoen Hitleriin heti, tai vaihtoehtoisesti kiittaat sen realistisemmin, kuten Churchill. Tässä nukun helposti päiväuniani ja elän yhdessä ainoassa ajatuksessa. Juuri sen vuoksi, että junassa on aina pakko muistaa sitä kaupunkia josta on lähtenyt. Ja kuuset näyttävät elliptisiltä ja olen siinä tilassa kauan, kuin jonkinlainen ihmisorava, josta lähinnä Jaan Kross tietää kaiken.

Kieli, joka syntyi ennen syntymääni, ei ollut puhetta, juuri sitä puhun, puhuin sellaista jo ennen syntymääni; se on verta ainetta

tuoksua, Viroa myös, koska olen täällä. Yhtäkkiä teen tästä tohtorinväitöskirjan kielen synnystä, kuten L. Lehtinen, oikeastaan tavallinen marmoripuhuja Kekkosesta, ja lähetän yliopistolle luettavaksi. Toivon että Tuula Hökkä uskaltaa lukea sen.

Erikoiskirjallisuuden lajit minussa kohtaavat. Aina kiihdyn kovasti muiden ajatuksista, muissa ajatuksissa, alkavat maanvyöryt jo kahden aineen hajusta, eikä vain maailman uutisista – pysykää nyt tässä tavallisessa aiheessa, opponoin.

Ja välilläni ovat maat, tämä matka, tieto väärästä käsittelytavasta. Kuinka kauan kukaan enää kestää tuota näkymätöntä sihteeriä, Sinää, ja Syntymäni suurta uutista.

En ole hidas – olen laji. Määrittelyt ovat vaikeita myös muille, jotka eivät halua ajatella itseään niin likeisesti kuin minä. On todennäköistä, että Jorma kyllä auttaa elämän laatua avaamalla kaiken aikaa ikkunoita ja tuulettamalla, sekä ottamalla tiskaamisen vastuulleen, kuin minä joka elän syksyn tuntejeni nahkoihin ja kuin Keihäs-Spies tai Saimaan Norppa – omahan on lupani – tuomatta tutkan timanttippäätä aina edes pinnalle.

Miksi se aina aiheessaan pysyy paikallaan, kaiken aikaa pitkäjännitteisesti vuoden. Koska se ei muuten pysty liikkumaan liian karikkeisessa Saimaassa. Se on kasvanut oman onkaloreviirinsä muotoiseksi. Puhun siitä Norpasta.

Minä rakastan ainetta, tuulta, kieltä.

Ympäriilläni on ollut paljon keihäsihmisiä, asiaansa etsiviä ja torjuvia, jotka saattavat kysyä mikä on mietintämyssy, miksi sanotaan sanomattomasti... täällä Virossa saan levätä.

Toisaalta menen itsekin ja itseäni pidemmälle, tulee tarve sanoa: kukkien ovet. Venäjän historiallinen luola, tunnelma. Voiko niin sanoa, vai luonko vain uutta kieltä. Olen ahdas

apassi itseni edessä, muistomerkkiä saamatta, raivokas maanvyöry, joka ei tapa ketään. Tapaan italialaisen napolilaisen konditoriassa, jota onnittelen siitä että tämä on ollut muualla – naurattaako se. Ei.

Lajini ei ole naurun asia, eikä tosiasia, vaan kieli.

Kielen kulmalla kulkee aina kännä, koppakuoriainen, jota ei ole olemassa, se on kuin kyynel, mutta äkkiä säistä riippuvainen ja täysin biologinen. Olihan maakin ennen minua, kuten Pierari Brahe sanoi. Ja jos sanon Turkua Viron sisaralueeksi, en paljon erehdy. En edes välitä olla juomatta erheen Pommardia kaikista niistä kevään maljoista, joita täällä kuulen kuunteluna, ja puhun.

Niin minä puhun, ja on tunne, että kaiken aikaa unohdan mitä minun piti sanoa. Mutta sitten kaiken aikaa odotan iltaa, jolloin saan nähdä Raahen-Martin huoneen. Haluan nähdä mihin paikkoihin Martti on asettanut kaikki esineensä ja vastaavatko ne minun biologisia hajujani siitä, että hänessä piilee aimo annos hyvin säilynyttä eteläpohjalaista egonsa amanuenssia. Minulla on oikeus elää, ja uskoa, että huominen sen minulle kertoo. Hiekkajyvästen suuri ja paljon jokia kokenut suku. Mikä voima on aina pitänyt ne liikkeessä ja saanut minut näin puheliaaksi.

Yksinäisyys, eristytvä seutu tämä, on kuin soimaton puhelin, jota ihminen tarvitsee.

Mutta sekin vaikuttaa kieleen, että ajatusten toteutumattomuus alkaa näkyä.

Ohuen lumen lasikäytävä rapisee. Sama kissa nälkäisenä hiippi etsimässä hiiriä. Hiiri suhahtaa siltana toiseen paikkaan. Kissa osaa kumminkin lukea sitä. Ja me joutilaat filosofi-ikkunaiset ihmiset osaamme katsella niitä.

Kielessä, siinä keitossa joka aina päässä nousee, ei ole eikä

saa mielestäni ollakaan mitään inkvisiittorimaista. Kun olimme Tallinnassa tullessamme, jäi kaikki kesken. Vain Stalinin ajan kuvat ennemmin olleista, mutta nyt jo haipuvista silti seinään jääneistä syksy-freskoista pistivät silmiini. Sanoin Jormalle:

— Katsos tuossa on ollut kärsimystä.

Tai myöhemmin, kun olin pihvannut Jormalle hyvänma-
kuisen aterian maksun:

— Kas tuossa taitaa olla vähän verta.

— Eiköhän se kumminkin ole jo kuivunutta.

Ja niin edelleen.

Täyteläiset aikalaisihmiset nuoret tytöt tarjoilijattaret rekis-
teröivät meidät tavallista kapeammalla mielenkiinnottomuu-
della, toivat ruuan, ja antoivat olla.

— Eiköhän se ole jo mennyttä, se oli hirveää, sanoo Jorma. En
voi toistaa hänen sanojaan, enkä puuttua siihen hänelle anta-
maani rooliin jossa hän on jo jonkun aikaa ollut tulkintojeni ja
omien filosofioitteni tietämätön hyväntahtoinen äänitorvi.

Tämä biologinen näkemys kielestä on vallinnut jo jonkun ai-
kaa. Etsin heti tullessani esiin Jorman vanhan koneen ja käy-
tin häntä, entistä ATK-miestä, paikalla pari kertaa. Suojasin
kynteni ja aloin kuunnella — muistaa. Koko matka oli muis-
teltavaa. Viron tullen ensimmäiset helpottavat nuoskat juoksi-
vat suonissani. Kuin kunnon hernekeitton tiesin heti. Miten
maltoinkaan antaa itseni vanheta, punaherukkaveren säästyä
näiltä nyt teille opettamiltani tri Tulpin luennoilta. Sitäkin —
kuten tätä märkää perunaa ja savuista peltoa — tai pelkästään
perunaa ja savua. Niin aletaan siitä. Sitä minun on täällä kat-
seltava. Ja olen varma noista venäläisistä sota- ja muista van-
geista, joita Dostojevskin panin niitä kuvailemaan, että hekin
tiesivät tämän sisäisen yhteyden mikä kieltä muistuttavalla ai-
neellisella tajunnan muodolla saattaa paljon kokeneessa sla-
vilaissuomalaisessa yksilössä olla, kun hän pääsee vapaaksi hy-

vin tai käsitteellisesti ylijärjestetyn yhteiskunnan vaikutuksesta itseensä. — Ovet kolahtavat ja istun siinä pankkiholviovie-
takana koneen edessä, tietäen, että tämä kaikki on helppoa
kuin kukinta palsternakalle. Mikä helpotus on tuntea kaikki.
Kuinka kaunis on Pertti Niemisen yritys proosarunossaan ku-
vata kiinankaalin lehteä, jonka alla hän istuu. Voin kyllä ereh-
tyä kasvista — ehkä se olikin Sahalinintatar. Mutta noilla tie-
doilla jo onkin suunta, minun edustamani sanat ovat sukua
niiden lehtiruodoissa kupliville aromeille tai pelkästään yksi
huonosti nähty aistimus, jolle ei keksi nimeä, voi aiheuttaa
kylläisessä katsojassaan onnellisen sumun tunteen. Vähän sa-
manlaisen kuin kyläkaupan sisaruksissa ilme, joka kertoi heil-
le taas ikävien muukalaisten lisääntyvän tässä kylässä. Heidän
kuolemansa ei koskaan voi olla aivan täydellinen.

Eikä tästä ole pitkä matka — kuin opinkappaletta selitettäessä
tai metodologiikkaansa keksiessään — Zolan tai Kierkegaardin
ihailevaan seurailemiseen. Nähdä nopeasti elämänsä varastoi-
na, luetteloiden autuutena tai vastaavasti käsitteiden tai yhden
ainoan käsitteen valossa — ihan epäkielellisesti sanoisin — et-
siä vastausta mistä tahansa eteen tulevasta.

Sillä mistä ne Ranskassa kuulemani sanatkin oikein tulivat. Ilmas-
sa nekin siellä minua saattoivat, kuin mitäkin epä-Chiracia, ja on
monia maita joissa mietintöni johdattavat minua suoraan vaina-
jien hoviin. Ärsyttävänä tekijänä siinä on vieläkin suurempi tun-
ne, ettei hullukaan ala istuttaa kaunista kukkaa asvaltille. Kastuu
se, mutta ei kuki. Siksi nämä luonnontieteelliseksi tutkimuslaitok-
siksi muodostumassa olevat Länsi-Viron kaupungit Likumi, Pär-
nu, Taebla, Piusa ja Viru sopivat minulle paremmin. Pian olen
varma, että Jorma pitkine hahmoineen ja taas aamutakissa ilmes-
tyy huoneeseeni, kuin Veikko Neuvonen Suomesta, ja kysyy: no
miltäs tuntuu elu, onko jyrkimäistä tekstiä. Ja sitä se toivottavasti
on. Täällä minulle kelpaavat kaikki aknenokkaiset linnut jotka

kuin pikkupojat pahanteossa ovat päässeet meidän suurisilmäisten, mutta yhtä ihmettelevien aikuisten väritelevisioon.

4.

TV:stä kaikki on jo tuttua. Mutta kaikki sen ympärillä on uutta.

Vaivun joko alkuun syntymääni kohden tai sitten huimaa vauhtia kohti tulevaisuutta. Tiedän että tämä on totta, mutta harvoin siitä puhutaan matkakirjoissa.

Portaat alas. Kaikuvat portaat, koiria kaksi, jotka alkavat heti haukkua. Oudot tuoksut tietää novellikorvainen, jo täällä asunut naapuri.

Siinä kohdassa sanon:

— Koira on aina porvarin kätyri, niitä ei voi koskaan tarpeeksi varoa.

Sitten tie kylään. Oloa kylässä. Uusia rakennuksia. Niissä asuvien nimiä, joista olen kertonut.

Niitty, joka on lumessa. Tie, maantie, kauppa, kourallinen ihmisiä, silmään katsomattomia, tarpeekseen saaneita.

Minulla ei ole tällaista. Tuo kaikki on yhtä lausetta, kuvaa ja tunnetta. Portaat vievät minulla ylös. Talojen harjalta ne jatkavat tulevaisuuteen, jossa on tunne palata tänne silloin uudestaan. Vivahdus virolaista eläinporsliinia on sen väristä kuin tuo pilvi. Ihme, etten kompastu.

Pihamaa ei ole tässä. Se on välillämme, kuin kohtalonkysymys. Kaiken aikaa odotan sanoja, jotka ovat sen jo sanoneet. Minuun tulee ulkona vanha tuuli, eikä se ole mikään perunaniitty.

– Kuulitko miten käsittelin tuon koiran, palaan taas arkeen.

– Jyrki on jyrkimäinen, sanoo Jormakin aina, kova verbaalikko.

Maailman TV:n ympärillä on ajettava kovaa, mihin ehkä sopii psykiatrinen termi *free fluctuating anxiousness*.

Olen tottunut tuohon nopeaan, kummitustalon heijastamaan ahdistukseen. Sitä kimmeltää, sitä jää hermoihin, ja ihmisen alle. Ihminen, joka ei ole sitä nopeampi, omistaa tämän naurun.

Myös Jormalla on omansa, mutta maailma jatkuu joka puolella. Sitä on Saksassa Saksaa varten, ja toisaalta Saksa tuntuu hiljaisena tänne.

– Ne puhuvat valtavan paljon ja ovat tunteellisia, jotenkin aina mielekkäitä, kuulen Jorman sanovan, venäläisiä tarkoittaen.

En ole varma sanoiko hän sen nyt juuri äsken, olemme jo niin tuttuja, tiedän vain suomalaisena että tässä olisi ollut sopiva paikka vastata noin ja noin. Onneksi en tiennyt.

Sommittelin kaikenlaisia lauseita, joita en kirjoittanut, kuten esimerkiksi täällä taivas on lainaitani alempi (ja se tarkoittaa tai voi tarkoittaa vain sellaista marraskuuta, joka nyt harmaana roikkuu), mutta menemme silti kauppaan Haapsaluun.

Tuollainen johtuu ylenmääräisestä nukkumisesta, jonka aikana saan samanlaisia elämäkokemuksia kuin hereilläkin – elen jopa enemmän. Saatan tuntea olevani lude tai limppu tai torakka. Pysähtyä viimeisen sanan kohdalla ja antaa sille papukaijamerkin tai muistaa erään mukavaksi tavaksi tulleen kyläilemäni tytön sanoneen minusta: sinä makaat siellä kuin torakka. Siten se tulee siis myös suominästäni, jota aina ajoittain määrittelen epäaidosti tai ajattelen kauhulla. Kuten jo sa-

noin: mikä työ tuolla rakkaalla kansallamme onkaan aina hyljätä kokonainen minänsä pyrkiäkseen jättämään jäljelle mitä tylsimmän itä-pasilamaisen tilannemaailman, johon kukaan ei enää koskaan pääse kiipeämään. Häntä et myöskään opi tuntemaan. Ja Italiaankin on vaikea lähteä kun et tunne Italian historiaa, etkä tiedä vaikka alkaisitkin siellä unissasi puhua suomea. Sellaista suomea, jota et itsekään ymmärrä. Lakeija-suomea. Jolloin on olo kuin Alvar Aallolla, joka kuulee äitinsä ystävättären italialaiselta tytöltä.

Matkan jälkeen näimme sitten Haapsalun. Matkalla Jorma oli kuvannut lähes jokaisen merkittävämmän kohteen tai asuintalon niihin liittyvine tapahtumineen. Olinkin kuullut jo aikaisemmin hänen ”Haapsalun matkoistaan”.

Menimme isoon Neuvostovallan aikaiseen roomalaisteatteriin, jossa oli aaltomainen aula, mutta silti kaikki halpaa sementtiä ja keskellä jotain isoa äännähdystä muistuttava, lähes puhuva lumisen jäätynyt etelänkasvio. Minusta tuntui heti, että olin sen huomaamattomasti itse siihen puhunut. Hieraisin silmiäni, mutta se oli lasin takana. Ihmisiä riitti hädin tuskin kynnykselle, sanoin.

Jorma johdatti minua väljällä narulla, mutta laahauduin silti aina hänen edellään. Matka on aina meistä pois, ulos, myös kirjassa. Rakastin tätä hiljaista itäeurooppalaista tunnelmaa, jota kaikki maanmieheni ovat aina sanoneet ikäväksi saapaa-hajuksi. En esimerkiksi koe tätä tunnetta maana, jossa maksan veroa ja johon liityn kuin menneisyys. Mieleen tulivat Hlasko ja Mrozek. Myös erikseen ovat itäeurooppalaiset kulttuurit toisistaan liian poikkeavia, ajattelin. Missä maassa? Paitsi minulle, jolle se on yhtä aaltoa, joka alkaa ihmisen tarpeista ja perustuu ihmisen eri vaihteitten sen hetkiseen kuvaamiseen (pinna pinnalta, pinne pinteeltään) ja on nykymaailmassa jo lähes täysin unohdettu ja löytämisen arvoinen ääni ihmisyyksilön ihon arkisella pinnalla. Ehkä olen vain lempeäs-

sä vatsassa, ilman sitä suurta salia ja byrokraattisia neroja, poliisia, paviljonkeja ja muutakaan ankaraa, joten siis ensimmäistä kertaa myös sanon jotain, sanon: tämä on matalan Marjan virsi, lenseä ja kaavoittamaton, ympärilläni avautuva... Se on kymmenen kertaa konkreettisempi kuin yksikään teoreettinen laskelma. Joka perustuu kriteerien harkitsevaiseen ja lukijajyvälliseen esillepanoon ja käyttöön. Niin ajattelin hetken tekeillä olevaa kirjaani ja tein laskelmia voimistani sen suhteen, mitä oli tuleva. En nähnyt loppua lainkaan. Sen oli sanonut Moll Flanders, joka kuvasi muuatta rakastajaansa: ”Jag kunde inte se en ändå.” Arvelin kuitenkin olleeni jossain siinä viidennenkymmenennen sivun paikkeilla.

Jyrki Pellinen tunnetaan sekä runon — Kuuskajaskari (1964), Minä kirjoitan maljasta joka oli hidas (1973), Ei ilman tätä (1997) että proosan — Nuoruuteni ilmastot (1965), Yksin (1974), Minä matkustan, aurinko paistaa (1982) – virtuoosina. Hän on saanut Valtion kirjallisuuspalkinnon vuosina 1966, 1974 ja 1984 ja Eino Leinon palkinnon vuonna 1989.

Dostojevskin suomalainen sihteeri on

uudenlaista Pellistä, ja jotakin täysin uutta kirjallisuudessa, syvä ja leikkivä teos, jonka kolme tekstiä valaisevat kolmea suurta teemaa: rakkautta (Runoilijan rakkaus), yhteiskuntaa (Haudatut maatilat), kieltä (nimiteksi). Lukija saa lampukseen runoilijan nopean mielen – ja huomaa katsovansa suoraan kollektiiviseen alitajuntaamme. ”Auto oli sininen ja ajoi ajatuksen punaisena”.

KUVA: MATTI SIMILÄ

- ”Pellisen mieli on valtainen” (Tuomas Anhava)
- ”Häikäilemättömän rohkeaa” (Tuukka Kangasluoma)
- ”Oma lukunsa kirjallisuudessa” (Jouko Sirola)
- ”Lucid-genius” (Sven Laakso).

poEsia on Runoyhdistys Nihil Interitin ja Kirja kerrallaan -kustantamon uusi sarja, jonka teokset ilmestyvät sekä internetissä että book on demand -kirjoina.

ISBN 951-5439-81-X
KL 84.2

<http://tuli-savu.nihil.fi/poeetat/pellinen>
kirja.lasipalatsi.fi

KANSI: PEKKA KAIKKONEN
KANNEN MAALAUUS: JYRKI PELLINEN